

บทที่ 5

สภาพย่าน และ ชุมชนเมืองตรังในปัจจุบัน

จากการศึกษาสภาพทั่วไป และวิวัฒนาการชุมชนเมืองตรัง ดังได้กล่าวในบทที่แล้วนั้น จะเห็นได้ว่าชุมชนเมืองตรังมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นชุมชนใหญ่ในปัจจุบัน ส่งผลให้รูปแบบการตั้งถิ่นฐานในปัจจุบันของชุมชนแห่งนี้ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของพื้นที่แตกต่างกันไป ส่วนการศึกษาในบทนี้ จะเป็นการศึกษา วิเคราะห์สภาพการพัฒนา การขยายตัวของชุมชน การก่อเกิดย่านในปัจจุบัน และมีแนวโน้มในการขยายตัวต่อไปอย่างไร รวมทั้งปัญหาอันเป็นผลพวงจากการพัฒนาเมืองที่เกิดขึ้น และดำรงอยู่ เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองในบทต่อไป

5.1 สภาพการพัฒนาในระดับเมือง

ซึ่งในการอธิบายถึงรูปแบบย่านและเอกลักษณ์ของพื้นที่ชุมชนแห่งนี้จะอธิบายใน 2 ระดับ คือ รูปแบบในภาพรวมของชุมชนและรูปแบบของย่าน โดยแบ่งย่านออกเป็นรูปแบบต่างๆตามรูปแบบและเอกลักษณ์ที่มีต่างหากัน โดยมีเนื้อหาครอบคลุมดังนี้

5.1.1 การรับรู้จินตภาพเมืองในพื้นที่ชุมชน

องค์ประกอบทางกายภาพแต่ละองค์ประกอบสามารถนำมาใช้ในการอธิบายรูปแบบการเกิดย่านของชุมชนเมืองตรังได้ โดยจะกล่าวถึงองค์ประกอบทางกายภาพที่มีความสำคัญกับระบบกิจกรรมของคนในพื้นที่ โดยใช้ทฤษฎีรับรู้จินตภาพของเมืองเป็นตัวอธิบาย องค์ประกอบทางกายภาพซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเมืองตรัง การรับรู้องค์ประกอบทางกายภาพประกอบด้วย 5 ประการคือ

5.1.1.1 ย่านต่างๆในพื้นที่

ชุมชนแต่ละชุมชนย่อมประกอบด้วยย่านหลายๆแห่งรวมเข้าไว้ด้วยกัน ดังนั้นเมื่อเดินทางเข้ามาถึงชุมชนเมืองตรังจะพบว่าย่านต่างๆภายในชุมชนมีกิจกรรมที่แตกต่างกัน ทำให้เรารู้สึกถึงการอยู่ในแต่ละย่านนั้นๆได้

5.1.1.2 ขอบเขตของชุมชน

ขอบเขตของย่านในชุมชนนั้นจะใช้เกณฑ์ การแบ่งของเขต โดยอาศัย จุดสิ้นสุดของย่านหรือของกิจกรรมการใช้ประโยชน์ภายในพื้นที่และลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ เป็นขอบเขตของย่านนั้น โดยย่านของแต่ละชุมชนจะมีการกระจุกตัวและมีพื้นที่ที่กว้างโดยรอบ จะเห็นขอบเขตได้ชัดเจนในชุมชน ย่านที่พักอาศัย แต่ในย่านตลาดเก่า ย่านตลาดท่ากลางที่ติดกับ ย่านส่วนราชการ ไม่มีเส้นขอบของย่านที่ชัดเจน มีการเกาะกลุ่มของอาคารกันอย่างหนาแน่น อาจ แบ่งเส้นขอบย่านได้อย่างคร่าวๆตามสถานที่ย่านราชการ

5.1.1.3 จุดหมายตา

จุดหมายตาในทับเที่ยงเป็นจุดหมายตาที่มองเห็นได้ในระยะไกล

- 1) การสร้างหอนาฬิกาเป็นจุดหมายตาหลัก ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกถนนพระราม 6 ตัดกับถนนวิเศษกุล อยู่บริเวณย่านศูนย์กลางเมือง ระหว่างย่านตลาดเก่ากับส่วนราชการ

2) อนุสาวรีย์พระยารัษฎานุประดิษฐ์ตั้งอยู่บริเวณสวนสาธารณะ ทางออกไปจังหวัดพัทลุง

ภาพที่ 5.2 แสดงสวนสาธารณะอนุสาวรีย์พระยารัษฎานุประดิษฐ์

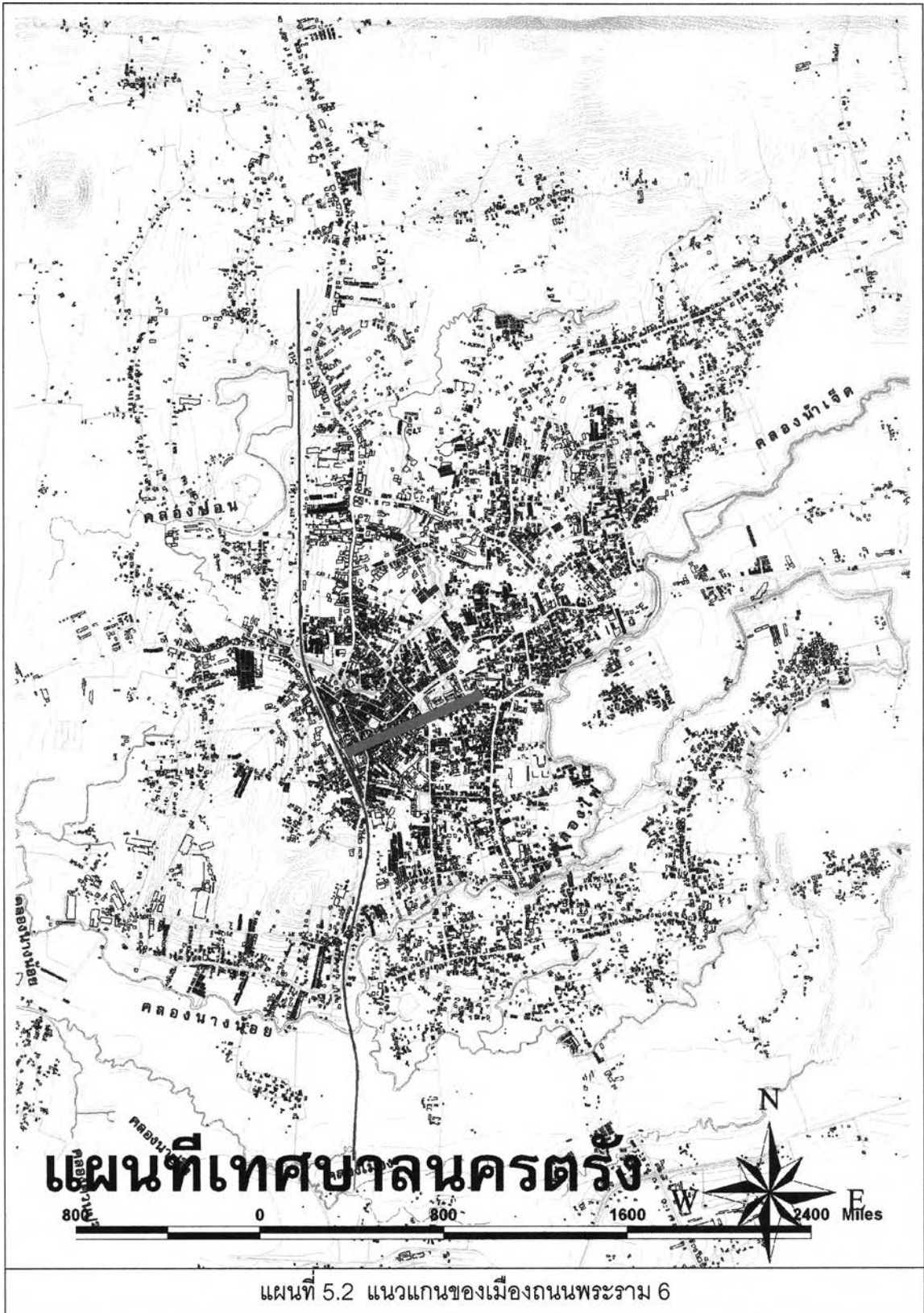
3) สถานีรถไฟ คือที่ตั้งของสถานีรถไฟที่ตั้งอยู่ย่านตลาดเก่าเมืองตรัง โดยเป็นจุดเริ่มต้นของแนวแกนของเมือง เมื่อวิเคราะห์ภาพรวมของโครงสร้างเมืองทั้งหมดแล้วจะพบว่าเมื่อการพัฒนาเมืองได้ดำเนินไป การเข้ามาของทางรถไฟและสถานีรถไฟเกิดขึ้นมาพร้อมกับการตั้งเมือง มีอิทธิพลต่อการวางแผนการขยายตัวของเมือง ประกอบกับเป็นจุดกำเนิดของย่านการค้าหลักของเมืองมีการพัฒนาเพิ่มองค์ประกอบภายในโครงสร้างเมือง เช่นการขยายถนนเพื่อให้มีความกว้างมากขึ้น และมีเกาะกลางถนน เป็นลักษณะถนนแบบ Boulevard หรือ Avenue ของถนนพระราม 6 มีจุดหมายตาอื่นๆตั้งบนถนนคือ หอนาฬิกาآنันเอง

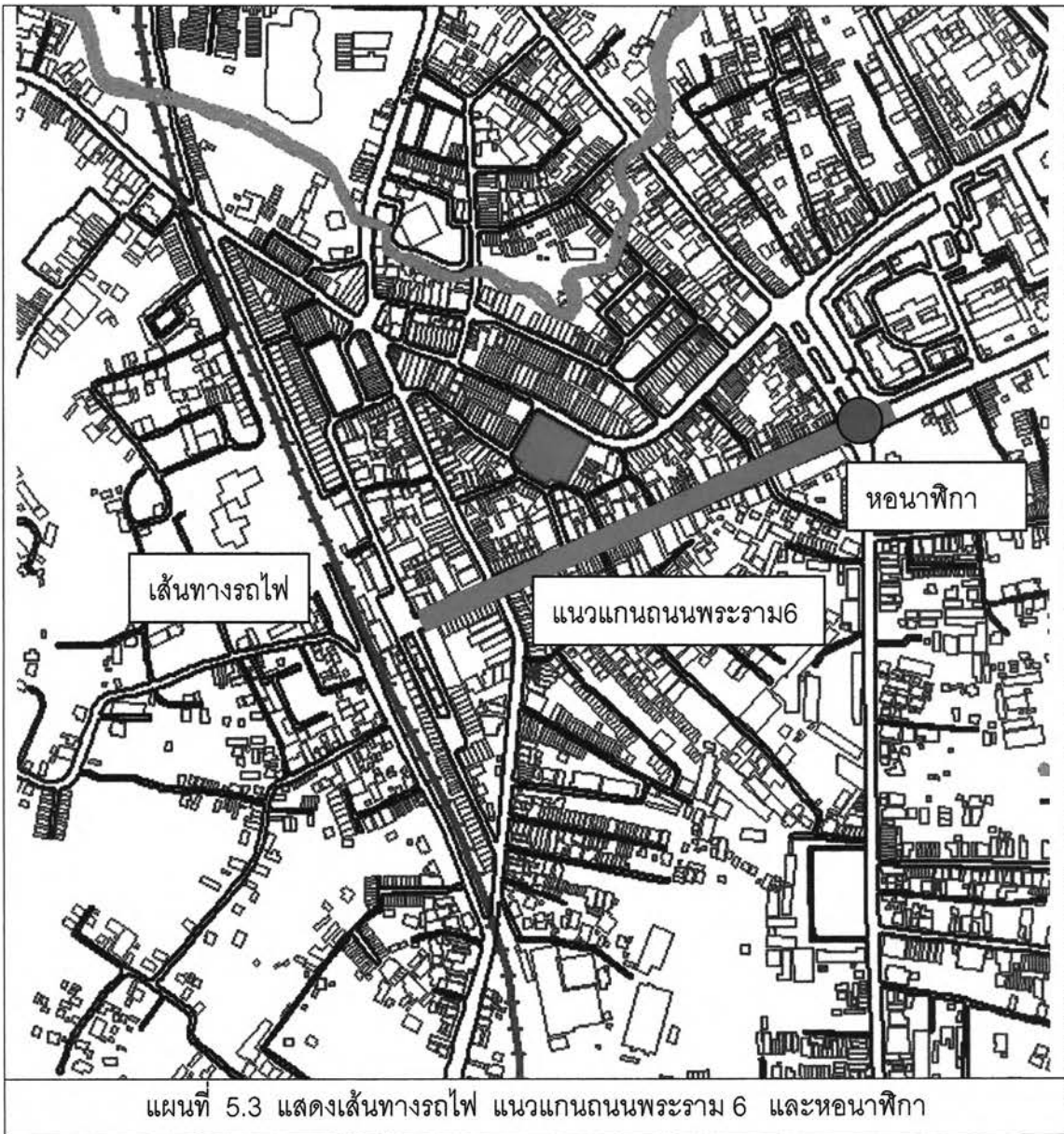
บริเวณด้านหน้าสถานี

ชุมชนริมทางรถไฟ

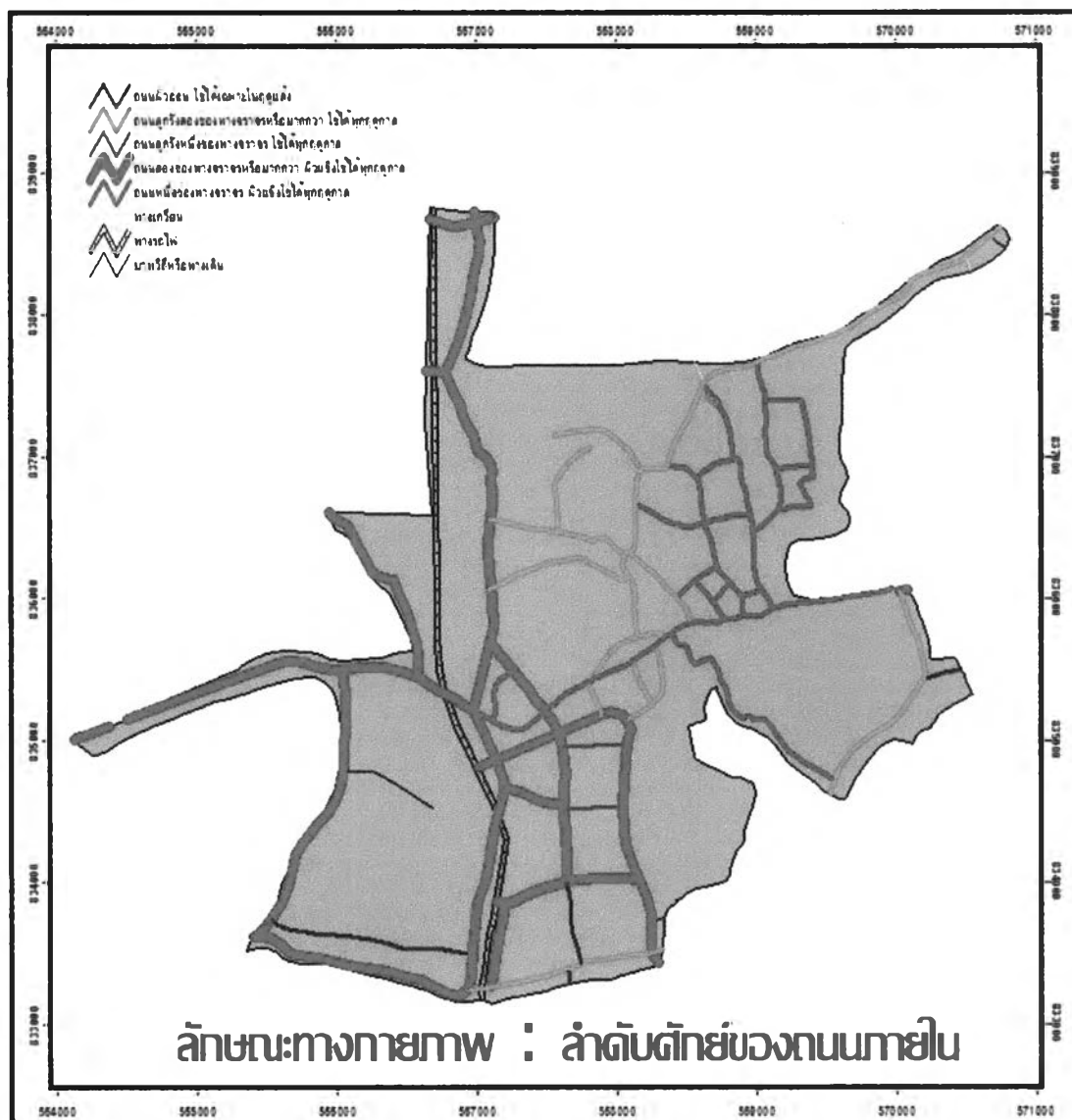
ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

5.1.1.4 เส้นทางในชุมชน

เส้นทางในชุมชนที่รับรู้ได้จากด้านนอกชุมชนนั้น เส้นทางที่สามารถรับรู้ได้คือ เส้นทางคมนาคมจากอำเภอใกล้เคียงเข้ามายังพื้นที่ประเภทของถนนสายต่างๆที่ผ่านเทศบาลนครตรังทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 มีปริมาณการจราจรโดยเฉลี่ย 10,001-20,000 คันต่อวัน

แผนที่ 5.4 แสดงเส้นทางสัญจรภายในพื้นที่

ลักษณะทางกายภาพ : การคมนาคมภายนอกเขตเทศบาล

ทางถนน มีถนนสายหลักที่มุ่งเข้าสู่เมืองตรัง 3 สายคือ

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 41 (กทม.-ชุมพร-สุราษฎร์ธานี-ทุ่งสง-ห้วยยอด-เมืองตรัง)
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ทางทิศตะวันออก (สงขลา-พัทลุง-ตรัง)
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ทางทิศตะวันตก (ระนอง-พังงา-กระบี่-ตรัง)

5.1.1.5 กิจกรรมศูนย์กลาง

จากการศึกษาพบว่าการขยายตัวของชุมชนเมืองตรังที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดศูนย์กลางของกิจกรรมกระจายตามจุดต่างๆของเมือง โดยจะแบ่งศูนย์กลางสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตเมือง จำแนกออกเป็นกิจกรรมศูนย์กลางได้ 5 ประเภทคือ

1) กิจกรรมทางพาณิชย์กรรม

1.1) กิจกรรมทางพาณิชย์กรรม

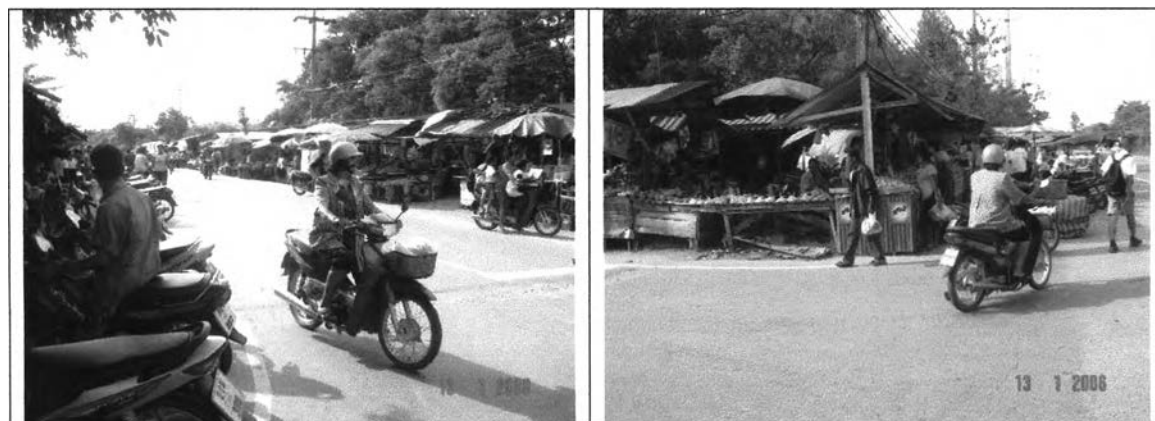
บริเวณย่านตลาดเก่าหรือตลาดเทศบาลเป็นการเคลื่อนไหวทางกิจกรรมการค้าที่เป็นการเคลื่อนไหว. ในช่วงเช้า ในด้านอาคารพาณิชย์รอบๆตลาดเทศบาลก็มีกิจกรรมการค้าขาย การเปิดร้านกาแฟในช่วงเช้าและปิดลงในช่วงสายๆ และในช่วงค่ำก็จะปิดร้าน บริเวณนี้ค่อนข้างเงียบเหงาในช่วงกลางคืนแต่มีกิจกรรมทางการค้าที่หลากหลายตลอดทั้งวัน

ย่านตลาดชุมชนชานเมือง เป็นกิจกรรมการค้าในรูปแบบตลาดชานเมือง มีทั้งสินค้าสด และอาหารสำเร็จรูป โดยรูปแบบตลาดลักษณะนี้เกิดขึ้นทั่วไปย่านชานเมือง คนในชุมชนเรียกกันว่าตลาดไก่โค้ง เป็นตลาดที่รองรับการบริการในชุมชนในละแวกนั้นตั้งอยู่ ตามชานเมือง เช่น

- ตลาดต้นสมอ ตั้งอยู่ริมถนนรัชฎาบริเวณแยกต้นสมอ เป็นตลาดขนาด 50 – 100 แผง และมีร้านขายอาหารสำเร็จรูป 10 – 20 ร้าน เริ่มตั้งแผงในเวลาเย็น และตลาดวายในเวลา 21.00-22.00น.

- ตลาดไก่โค้งสนามบิน ตั้งอยู่บนถนนตรัง – ปะเหลียน เป็นลักษณะของตลาดขายอาหารสด ขนาดประมาณ 100 แผง แต่ไม่มีร้านขายอาหารสำเร็จรูป ตลาดวายในช่วงค่ำ

1.2) ย่านตลาดท่ากลาง เป็นลักษณะการเคลื่อนไหวที่มีกิจกรรมทางการค้าเช่นเดียวกับตลาดเทศบาล แต่ลักษณะสินค้าเป็นสินค้าส่งทางเกษตรกรรมเป็นแนวยาวบริเวณโดยรอบก็เป็นอาคารพาณิชย์ มีกิจกรรมแทบตลอดช่วงเวลา เป็นศูนย์กลางการค้าส่งสินค้าทางการเกษตรระดับชุมชน และระดับจังหวัดใกล้เคียง

1.3) ตลาดริมนรมย์ เป็นตลาดที่จัดตั้งขึ้นมาจากการปิดถนนด้านข้างศาลากลางคือถนนริมนรมย์ในช่วง ปาย 3 โมง –เที่ยงคืน เพื่อใช้เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางการค้าในรูปแบบตลาดได้รุ่ง คือ เป็นตลาดที่มีการขายอาหารเย็นมีที่นั่งรับประทาน และนำกลับบ้าน โดยถนนนี้ในตอนกลางวันใช้เป็นเส้นทางสัญจรของรถโดยทั่วไป ส่วนในตอนเย็น-พลบค่ำ ก็มีการตั้งร้านค้าขายอาหารและสินค้าเบ็ดเตล็ด เป็นอีกหนึ่งย่านพาณิชย์กรรมของเมืองประเภทร้านอาหาร

1.4) ย่านถนนรัชฎาชุมชนบ้านนาพุด ตั้งอยู่บนถนนรัชฎา เป็นอีกย่านหนึ่งที่เป็นศูนย์รวมทางกิจกรรมในเวลาพลบค่ำของคนเมือง เนื่องจากในอดีตคนทับเที่ยงมีนิสัยชอบพบปะสังสรรค์กันตามร้านน้ำชา-กาแฟ จึงมีร้านดังกล่าวตามที่ต่างๆเป็นจำนวนมาก และในปัจจุบันมีความนิยมในการใช้บริการร้านกาแฟกึ่งผับกันอย่างแพร่หลายในเมืองตรัง ย่านถนนรัชฎาจึงมีอาคารพาณิชย์เปิดให้บริการเป็นจำนวนมาก ทั้งเส้นทางของถนนรัชฎาในชุมชนบ้านคลอง โดยกิจกรรมศูนย์รวมเกิดขึ้นตามเส้นทางถนน มีผู้คนมารับประทานอาหารกันอย่างเนื่องแน่นในเวลาพลบค่ำ

1.5) โรงหนังในทับเที่ยง จากความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจในจังหวัดตรังครั้งอดีตนั้นได้ก่อให้เกิดกิจการต่างๆมากมาย รวมทั้งโรงหนังที่ในอดีตแม้แต่จังหวัดเพื่อนบ้านยังต้องเหมารถมาเพื่อดูหนังที่ทับเที่ยง และโรงหนังยังสร้างช่างฝีมือ วาดคัทโธาร์ทหนังฝีมือต้นๆในภาคใต้ ที่ต่อมากลายเป็นแรงบันดาลใจให้กับศิลปินรุ่นลูกหลานในปัจจุบัน นับรวมได้ถึง ๕ โรงได้แก่

1. เป็นโรงหนังแห่งแรก คือทับเที่ยงภาพยนตร์ หรือ เฉลิมชัย แกรนด์ ศรีเมือง และลิได้ตามลำดับ
2. โรงหนังเฉลิมตรัง สร้างปี พ.ศ. ๒๔๙๗ เป็นโรงหนังที่ทันสมัยมากในจังหวัดตรัง เนื่องจากมีการแบ่งระดับของที่นั่ง ลักษณะของที่นั่งเป็นเบาะ อีกทั้งย่านหน้าโรงหนังเป็นที่ขายอาหาร คนที่จะมาดูหนังมักจะกะเวลามาเดินหน้าโรงหนังก่อนหนังฉาย เป็นที่นัดพบ สังสรรค์
3. โรงหนัง "วิกคิงส์" อยู่ตรงบริเวณ โรงพยาบาลราชดำเนินในปัจจุบัน ซึ่งเมื่อเปลี่ยนผู้บริหารก็เปลี่ยนชื่อเป็น "ควีนส์" และเฉลิมรัฐ ตามลำดับ ก่อนที่จะปิดกิจการลง
4. โรงหนัง "ตรังรามมา" ซึ่งเจ้าของคือโรงแรมควีนส์ ซึ่งยังดำเนินกิจการอยู่จนปัจจุบัน
5. โรงหนัง "เพชรรามมา" ตรงบริเวณ ข้างตลาดวิกเพชรปัจจุบัน

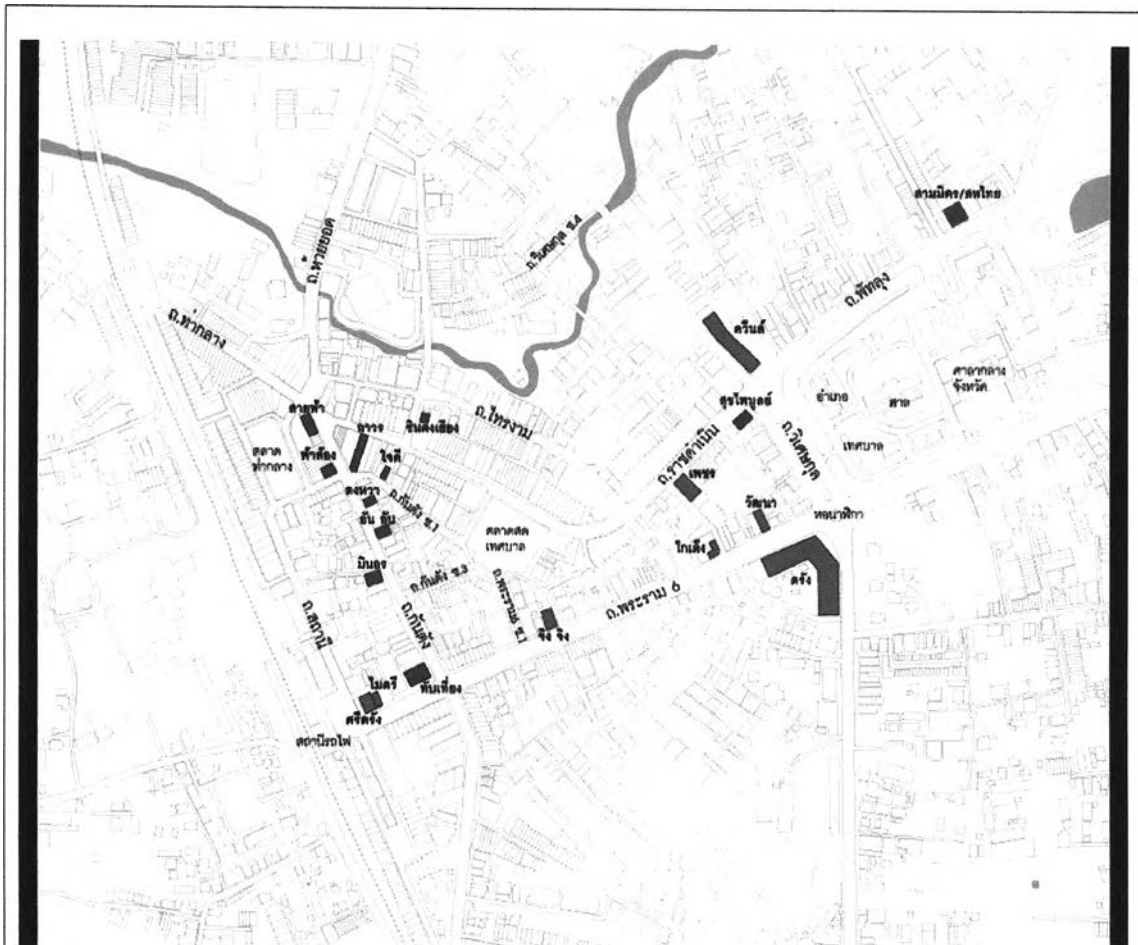

โรงแรม "ตรางรามา"

กิจการโรงแรมแม้หลายโรงจะปิดตัวไปแต่ร่องรอยความรื่นรมย์ในอดีตที่ยังหลงเหลือไว้ให้คนรุ่นหลัง คือแหล่งรวมอาหารที่ยังคงเปิดขายไว้บริการคนในท้องถิ่นให้พอได้เห็นถึงผลพวงของกิจการโรงแรมที่เคยรุ่งเรืองในอดีต

ทำให้บริเวณศูนย์กลางเมืองมีอาคารทิ้งร้าง สลับกับการปิดตัวของกิจการหลายประเภท สภาพโดยทั่วไปของศูนย์กลางเมืองไม่คึกคักเหมือนในอดีต เจ้าของกิจการเดิมยกเลิกการประกอบกิจการ สภาพโดยรวมของเมืองสะท้อนให้เห็นความรุ่งเรืองของย่านการค้าในอดีต อาคารเก่าที่เลิกกิจการสลับกับการโยกย้ายเปลี่ยนมือของเจ้าของกิจการ เป็นคนสมัยใหม่

โรงแรม ในอดีตจากการเป็นเมืองผ่าน และมีการแวะพักแรมของการประกอบกิจการทางการค้า ทำให้เมืองตราง เป็นอีกเมืองหนึ่งที่มีการให้บริการโรงแรมทั้งขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ทั่วบริเวณ ในปัจจุบันแม้มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทการเป็นเมืองผ่าน มีการเข้าแวะพักลดส่งผลให้กิจการโรงแรมที่มีปรับเปลี่ยนไปประกอบกิจการด้านอื่น คงเหลือเพียงโรงแรมที่มีขนาดใหญ่ไม่กี่แห่ง ในบางพื้นที่โรงแรมขนาดเล็กบริเวณหน้าสถานีรถไฟ ได้เปลี่ยนเป็นร้านอาหาร และตลาดค้าส่งผลไม้

แผนที่ 5.6 แสดงที่ตั้งโรงแรมบริเวณศูนย์กลางเมือง

2) สถาบันราชการ

ศูนย์กลางราชการอยู่บริเวณย่านราชการกลางเมือง โดยส่วนใหญ่จะเป็นที่ตั้งของเทศบาล ศาลากลาง ที่ราชพัสดุ ที่พักอาศัยข้าราชการเก่าๆ โดยมีที่ตั้งติดกับย่านตลาด ตั้งอยู่บริเวณศูนย์กลางเมือง โดยรอบมีการประกอบกิจกรรมทางการค้า เป็นศูนย์รวมในการติดต่อราชการ โดยรอบมีการจราจรหนาแน่นในช่วงเวลาเร่งด่วนหรือเวลาราชการ เพราะเส้นทางโดยรอบส่วนราชการประกอบไปด้วยอาคารพาณิชย์ และย่านการค้าหลักของเมืองบริเวณนี้จึงมีกิจกรรมที่เข้มข้นและช่วงเวลาเช้างานและเลิกงานจะมีการใช้การคมนาคมจำนวนมาก มีการจราจรติดขัดบ้างเป็นบางครั้ง

3) บริการสาธารณะ

ทางรถไฟทับเที่ยงเป็นศูนย์กลางของการเดินทางของคนในพื้นที่ โดยหากต้องการเข้าออกทั้งในและนอกพื้นที่ โดยรถไฟจะต้องมารวมกันในจุดนี้ โดยเฉพาะช่วงเช้าและเย็น ที่จะ เป็นช่วงเวลาการเดินทางไปทำงานทั้งภายนอกเข้ามาตัวจังหวัดและจากต่างอำเภอ แต่ศูนย์กลางจะมีบทบาทไม่มากเท่าเส้นทางคมนาคมทางบก เพราะเนื่องจากการเดินทาง ทางรถไฟเที่ยวของรถมี เพียงเช้าและเย็น และการเดินทางสาธารณะทางบกสะดวกกว่ากับขนส่งมวลชนทางรถยนต์ที่มีความถี่ในการให้บริการรถและมีความสะดวกมากกว่า โดยศูนย์กลางสาธารณะ คือ ทางรถไฟตั้งอยู่ บริเวณแนวแกนถนนสายหลัก ศูนย์กลางเมืองแต่โดยรอบก็มีกิจกรรมในช่วงเวลาดังกล่าวมีอาคารพาณิชย์โดยรอบ

ขนส่งจังหวัดเป็นจุดขนย้ายของ คนในและนอกพื้นที่ที่มีกิจกรรมศูนย์กลางเป็น ช่วงเวลาตั้งแต่เช้าจนถึงค่ำไม่หนาแน่นมากนัก แต่ก็สม่ำเสมอ มีการเข้าออกของคนโดยทั่วไป

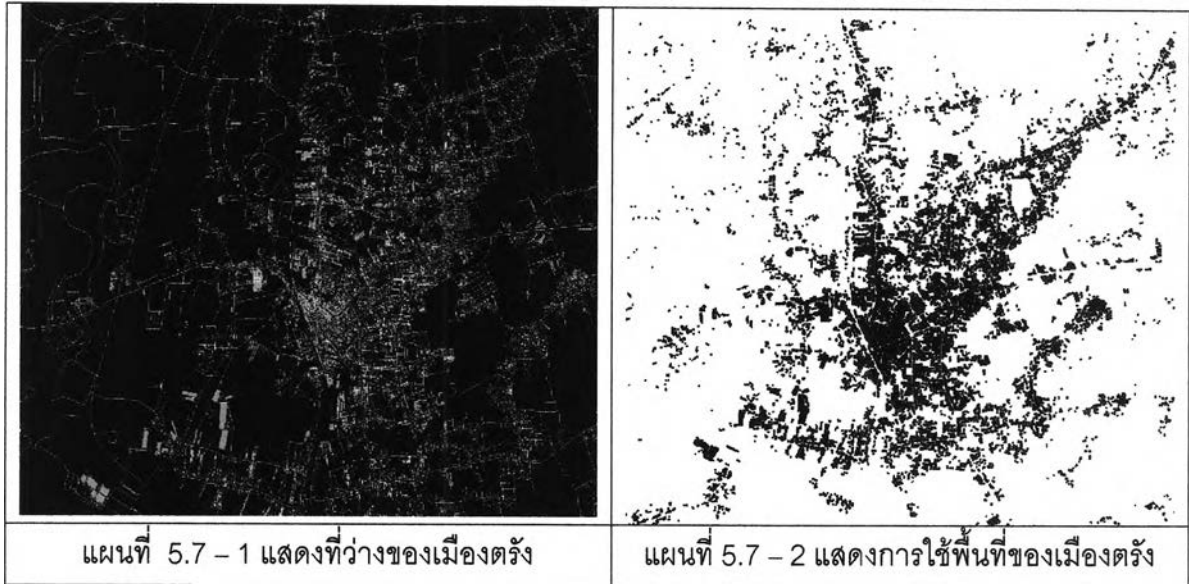
4) สถาบันการศึกษา

มีกระจายอยู่ทั่วมืองทับเที่ยง โดยจะเป็นศูนย์กลางของผู้คนในเวลาเร่งด่วน มีการเคลื่อนไหวเป็นช่วงเวลา มีความหนาแน่นมากในส่วนของสถานศึกษาเก่าแก่และขนาดใหญ่ เช่น มีการจรวจติดขัดบริเวณโรงเรียนวิเชียรมาตุหรือสภาราชาธิ์

5) สถาบันศาสนสถาน

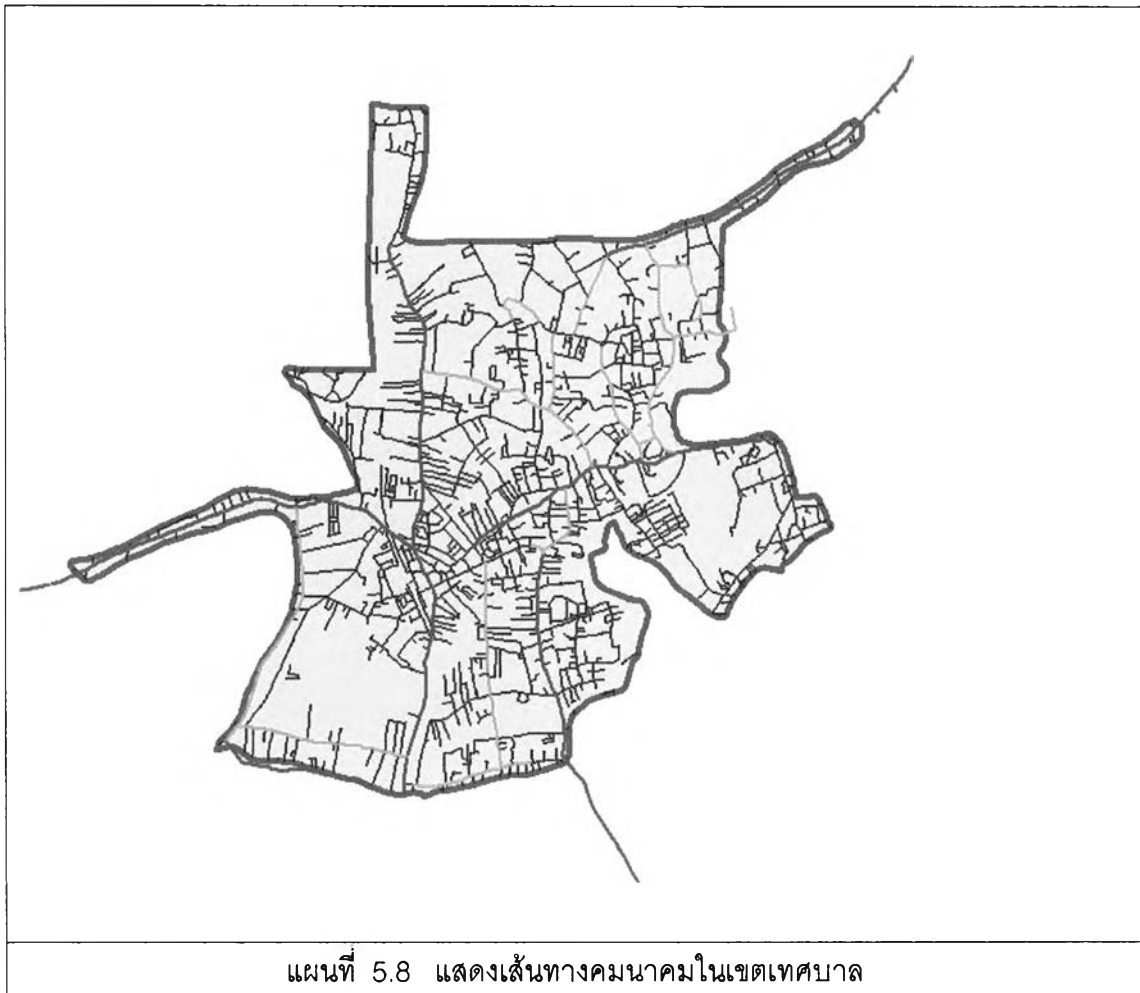
เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมในช่วงเทศกาลจะมีการเข้มข้นของกิจกรรมของ ศาสนสถานนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมของโบสถ์คริสต์ในวันอาทิตย์ ประเพณีเข้า-ออกพรรษาของ วัดต่างๆ และพิธีกินเจของศาลเจ้าทางจีน ถือเป็นช่วงเวลาของศูนย์กลางกิจกรรมมีความเข้มข้นใน บางช่วงเวลา

5.1.2 องค์ประกอบทางกายภาพอื่นๆ

พื้นที่โล่งว่างสาธารณะคือพื้นที่ว่างของส่วนรวม มีการใช้ที่ว่างเหล่านี้ร่วมกันในชุมชน โดยพื้นที่ว่างสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

- 1) พื้นที่สัญจร ได้แก่ เส้นทางถนนที่เป็นเส้นทางคมนาคมในชุมชน

- 2) พื้นที่ระหว่างอาคาร โดยส่วนใหญ่คือพื้นที่ว่างของอาคารหรือชุมชนโดยอาคารต่างๆ จะมีที่เว้นว่างตามกฎหมาย คูน้ำ ช่องระบายน้ำ

แผนที่ 5.9 แสดงที่ว่างระหว่างอาคาร

- 3) พื้นที่ว่างที่มีการจัดสรรเป็นที่สาธารณะได้แก่ สวนสาธารณะ และสถานที่พักผ่อนที่หน่วยงานรัฐจัดทำขึ้นเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวให้ชุมชน โดยในชุมชนทับเที่ยงมีพื้นที่จัดสรรเป็นสาธารณะโดยแบ่งเป็นพื้นที่ว่างที่มีการจัดสรรเป็นที่สาธารณะในเขตพื้นที่ชุมชน

สวนสาธารณะกระพังสุรินทร์

สวนสาธารณะกระพังสุรินทร์ ถนนเวียนกระพังมีพื้นที่ 80 ไร่ เป็นสระน้ำ
ธรรมชาติ มีสะพานคอนกรีตที่เชื่อมไปสู่ศาลากลางน้ำ 3 หลัง บริเวณสวนสาธารณะ มี
ร้านอาหารได้ร่มไม้ไว้คอยบริการ

อนุสาวรีย์พระยารัษฎานุประดิษฐ์

อนุสาวรีย์พระยารัษฎานุประดิษฐ์ ถนนพัทลุงมีพื้นที่ 25 ไร่ เดิมที เป็นที่ตั้ง
พระตำหนัก สำหรับรับเสด็จ ฯ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ปัจจุบัน ตกแต่งเป็น
สวนสาธารณะระดับมาตรฐาน มีประชาชนไปใช้บริการเป็นจำนวนมากทั้งเช้าและเย็น

สวนสาธารณะสมเด็จพระศรีนครินทร์ 95

สวนสาธารณะสมเด็จพระศรีนครินทร์ 95 มีเนื้อที่ประมาณ 280 ไร่ เป็นสวนสาธารณะที่ได้มาตรฐาน ในโครงการสวนสาธารณะนารีนรมย์ ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมสุขภาพจากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เป็นสวนพักผ่อนหย่อนใจขนาดใหญ่ มีบึงน้ำขนาดใหญ่ มีสวนสุขภาพ สำหรับออกกำลังกาย และพักผ่อน

สวนสาธารณะสังขวิทย์

สวนสาธารณะสังขวิทย์ เป็นสวนสาธารณะขนาดเล็ก เนื้อที่ประมาณ 2 ไร่ 4 งาน ตั้งอยู่บนถนนสังขวิทย์ มีศาลาสำหรับนั่งพัก มีไม้ดอก ไม้ประดับหลายชนิด

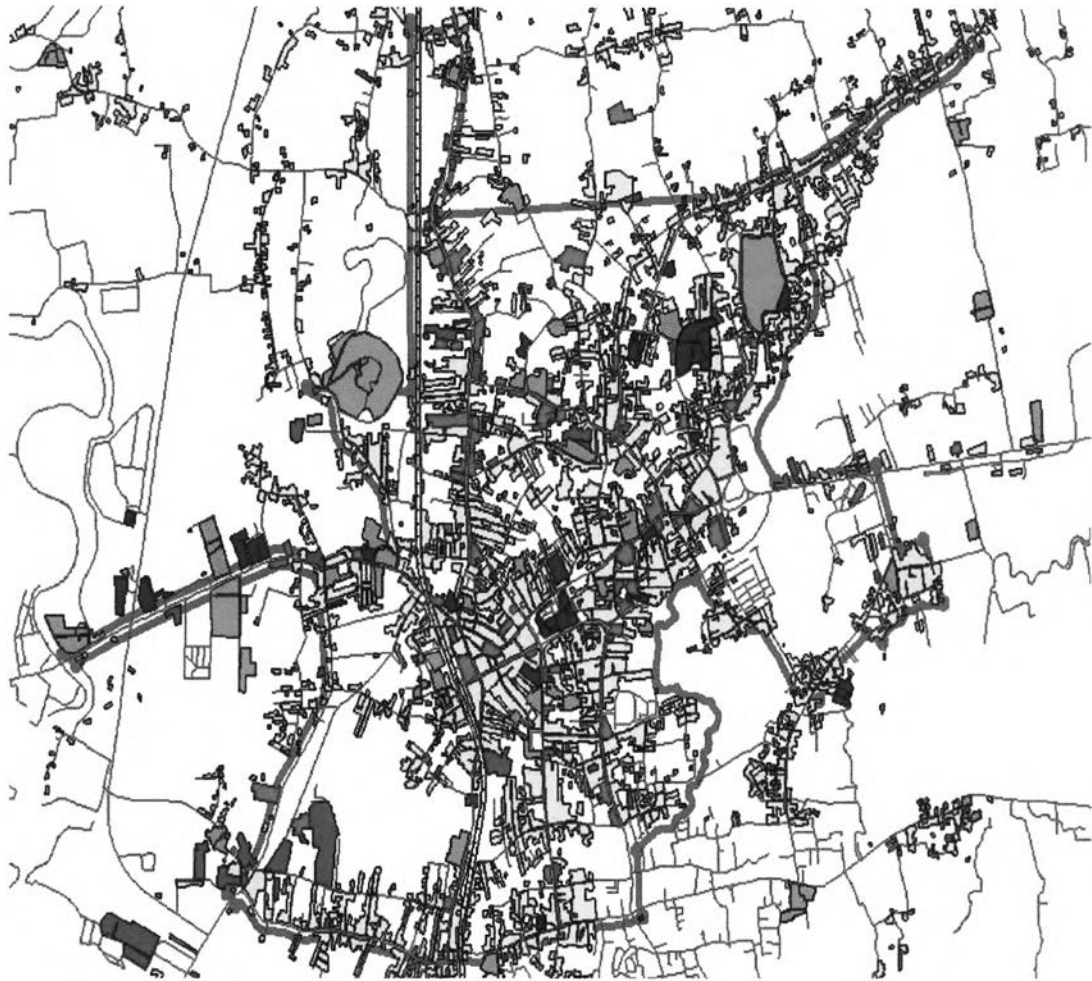

สวนสาธารณะ เรือนจำเก่า

สวนสาธารณะ เรือนจำเก่า เป็นสวนสาธารณะใจกลางเมือง มีเนื้อที่ประมาณ 12 ไร่ ซึ่งอยู่ด้านหน้าจวนผู้ว่า จังหวัดตรัง เดิมทีพื้นที่แห่งนี้เป็นเรือนจำ หลังเก่า ขณะนี้ ได้ย้ายออกไปสร้างใหม่ นอกตัวเมือง จึงได้มีการปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นปอดแห่งใหม่ของเมือง โดยมีการจัดสวนหย่อมอย่างสวยงาม มีการจัดประโยชน์การใช้สอยของพื้นที่ภายในอย่างลงตัว เช่น มีสนามกีฬาสำหรับเดินแอโรบิค และการออกกำลังกายประเภทอื่น ๆ มีลานเพื่อแสดงดนตรี หรือกิจกรรมต่าง ๆ มีมุมพักผ่อน ที่ร่มรื่น สำหรับประชาชนรอบบริเวณ

สวนสาธารณะทุ่งน้ำผุด ถนนน้ำผุดใต้ มีพื้นที่ 80 ไร่

การใช้ประโยชน์อาคาร การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ที่มา : กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

ประเภทการใช้ที่ดินในปัจจุบัน			
	ที่อยู่อาศัยความหนาแน่นน้อย		สถานับการศึกษา
	พาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก		สถานับศาสนา
	ชนบทและเกษตรกรรม		สถานับราชการ การสาธารณสุข ปลอดภัย
	เพื่อนันทนาการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม		สาธารณูปการ
			อนุรักษ์ป่าไม้

แผนที่ 5.10 การใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบัน

การใช้ประโยชน์ที่ดินในเมืองทับเที่ยงจะมีความแตกต่างกันออกไป แต่ในภาพรวมแล้วสามารถสรุปการใช้ประโยชน์อาคารในเมืองตรังได้เป็น 12 ประเภท ดังนี้

การใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันในเขตผังเมืองรวมเมืองตรัง (ปรับปรุงครั้งที่ 1) พ.ศ.2535

ประเภทการใช้ที่ดิน	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
ย่านพักอาศัย	2,574.84	7.80
ย่านการค้า	379.80	1.16
บริเวณราชการ	202.40	0.62
ย่านอุตสาหกรรม	379.25	1.15
โกดังสินค้า	49.99	0.15
ศาสนสถาน สุสาน ฌาปนสถาน	222.36	0.67
พักผ่อน สนามกีฬา	166.46	0.50
เลี้ยงสัตว์	25.60	0.70
ถนน ซอย	772.25	2.34
โรงเรียน สถานศึกษา	245.75	0.75
แม่น้ำ ลำคลอง	574.61	1.74
เกษตรกรรม ป่า ที่ว่าง	27,415.29	83.04
รวมเนื้อที่ทั้งหมด	33,008.60	100.00

ที่มา : กองสำรวจ สำนักงานผังเมือง

แผนที่กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในอัตราร้อยละ
 แผนที่โครงการควบคุมและขยายพื้นที่เกษตรกรรม
 ฉบับที่ 401 (พ.ร.บ. 2542)
 สถานการณ์ในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2516

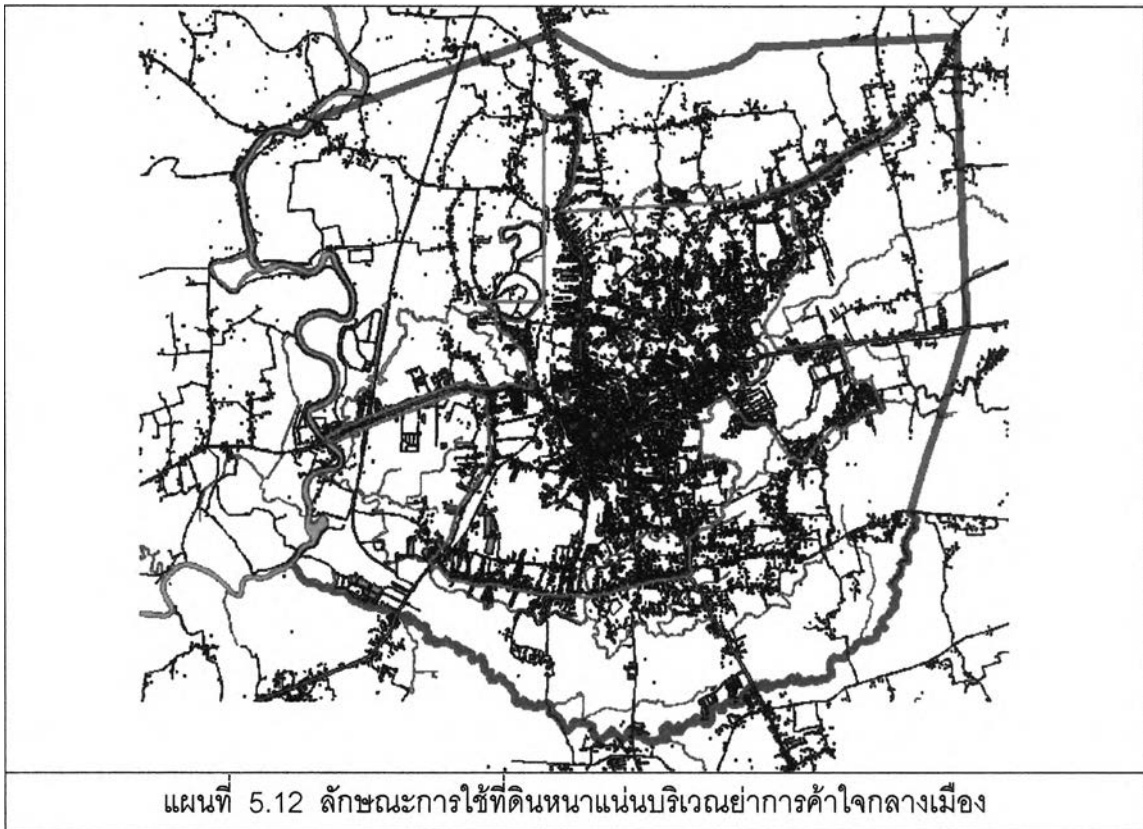

<p>สัญลักษณ์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เขตเมือง 2. เขตเมือง 3. เขตเมือง 4. เขตเมือง 5. เขตเมือง 6. เขตเมือง 7. เขตเมือง 8. เขตเมือง 9. เขตเมือง 10. เขตเมือง 11. เขตเมือง 12. เขตเมือง 	<p>เขตเมืองเมืองใหม่</p> <p>เขตเมืองเมืองเก่า</p> <p>เขตเมืองเมืองใหม่</p> <p>เขตเมืองเมืองเก่า</p> <p>เขตเมืองเมืองใหม่</p> <p>เขตเมืองเมืองเก่า</p> <p>เขตเมืองเมืองใหม่</p> <p>เขตเมืองเมืองเก่า</p> <p>เขตเมืองเมืองใหม่</p> <p>เขตเมืองเมืองเก่า</p> <p>เขตเมืองเมืองใหม่</p> <p>เขตเมืองเมืองเก่า</p> <p>เขตเมืองเมืองใหม่</p>	<p>เขตเมืองเมืองใหม่</p> <p>เขตเมืองเมืองเก่า</p> <p>เขตเมืองเมืองใหม่</p> <p>เขตเมืองเมืองเก่า</p> <p>เขตเมืองเมืองใหม่</p> <p>เขตเมืองเมืองเก่า</p> <p>เขตเมืองเมืองใหม่</p> <p>เขตเมืองเมืองเก่า</p> <p>เขตเมืองเมืองใหม่</p> <p>เขตเมืองเมืองเก่า</p> <p>เขตเมืองเมืองใหม่</p> <p>เขตเมืองเมืองเก่า</p> <p>เขตเมืองเมืองใหม่</p>	<p>อัตราค่าเช่าที่ดิน</p> <table border="1"> <tr> <td>1. เขตเมือง</td> <td>20.00 บาท</td> </tr> <tr> <td>2. เขตเมือง</td> <td>14.50 บาท</td> </tr> <tr> <td>3. เขตเมือง</td> <td>20.00 บาท</td> </tr> <tr> <td>4. เขตเมือง</td> <td>25.00 บาท</td> </tr> <tr> <td>5. เขตเมือง</td> <td>30.00 บาท</td> </tr> </table>	1. เขตเมือง	20.00 บาท	2. เขตเมือง	14.50 บาท	3. เขตเมือง	20.00 บาท	4. เขตเมือง	25.00 บาท	5. เขตเมือง	30.00 บาท	<p>ข้อมูลโครงการ</p> <p>นาย [ชื่อ]</p> <p>นาย [ชื่อ]</p> <p>นาย [ชื่อ]</p> <p>นาย [ชื่อ]</p> <p>นาย [ชื่อ]</p>
1. เขตเมือง	20.00 บาท													
2. เขตเมือง	14.50 บาท													
3. เขตเมือง	20.00 บาท													
4. เขตเมือง	25.00 บาท													
5. เขตเมือง	30.00 บาท													

แผนที่ 5.11 การวางแผนการใช้ที่ดินในอัตราของกรมการผังเมือง

ที่มา : กรมการผังเมืองกระทรวงมหาดไทย

การใช้ที่ดินทุกประเภทในปัจจุบันของชุมชนเมืองตรังปะปนกันขาดความเป็นระเบียบ ทำให้คุณภาพของที่ดินไม่เท่าเทียมกัน ลักษณะการใช้ที่ดินภายในชุมชนเทศบาลเมืองฯ แออัดอยู่ที่บริเวณศูนย์กลางย่านพาณิชย์กรรม หลังบริเวณสถานีรถไฟตรัง ถนนกันตังและกระจายตัวออกไปโดยรอบตามเส้นทางถนนสายต่างๆที่สามารถติดต่อกับชุมชนอื่นๆได้อย่างสะดวก ภายในเขตเทศบาลยังมีที่ว่างเหลืออีกเป็นจำนวนมากที่สามารถรองรับการขยายตัวของชุมชนได้ แต่ในปัจจุบันยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ รวมทั้งที่ดินหลังอาคารพาณิชย์มีคุณภาพต่ำ การเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาที่ดินเหล่านี้เป็นไปได้ยาก

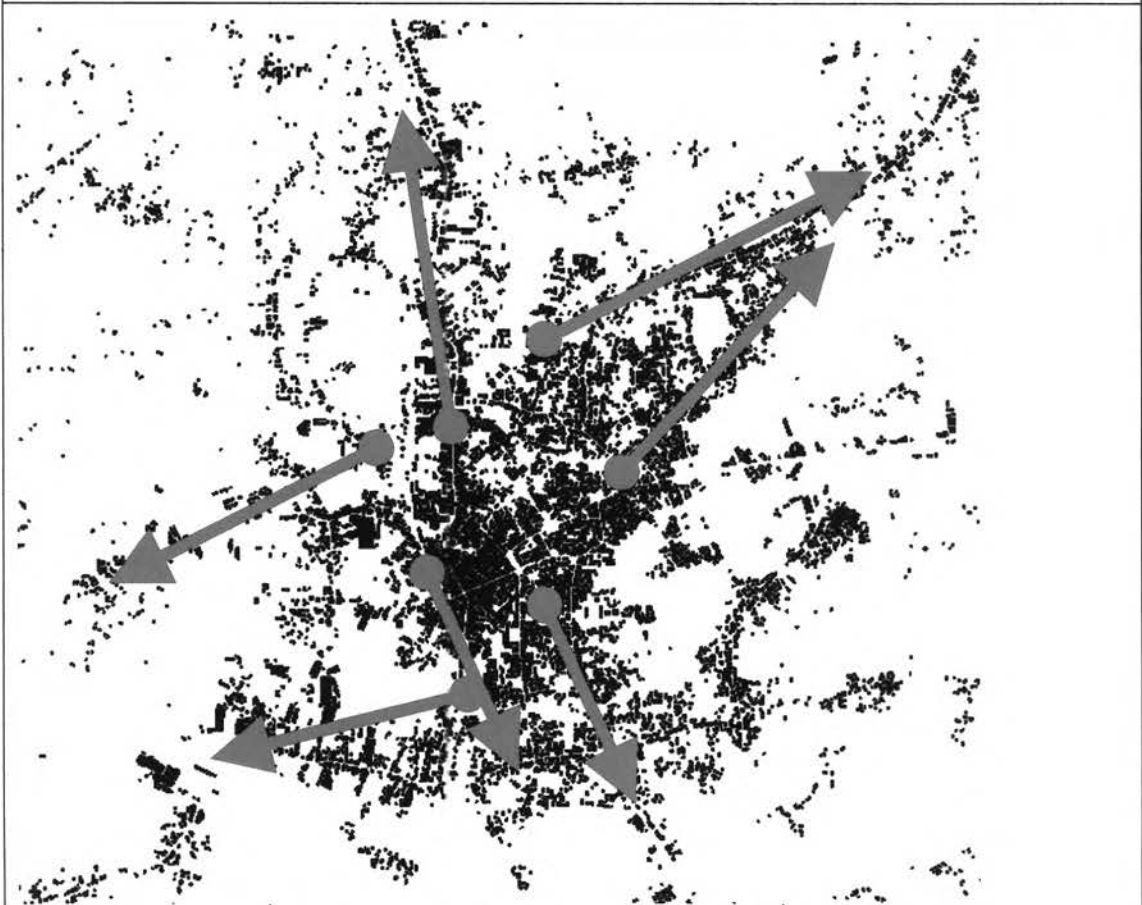

ที่มา : กรมการผังเมืองกระทรวงมหาดไทย

การลงทุนสาธารณูปโภค สาธารณูปโภคขั้นสูง การเกาะกลุ่มของอาคารทุกประเภท โดยเฉพาะเพื่อที่อยู่อาศัยเริ่มมีการกระจายตัวเป็นรัศมีออกจากศูนย์กลางชุมชนมากขึ้นไปตามเส้นทางคมนาคมสายสำคัญ ด้านทิศเหนือตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ไปทางอำเภอห้วยยอด ด้านทิศตะวันออกตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ไปทางจังหวัดพัทลุง ทางด้านใต้ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 404 ไปอำเภอย่านตาขาว อำเภอปะเหลียน ทางด้านตะวันตกตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 403 ไปอำเภอกันตังและตามทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4046 ไปอำเภอสิเกา จะเห็นว่าการขยายตัวของชุมชนออกไปโดยรอบทุกทิศทาง ทำให้เกิดที่ดินว่างเปล่าเพิ่มมากขึ้นขึ้นระหว่างทางหลวงแผ่นดินเหล่านั้น

แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคมสายหลัก

แผนที่ 5.13 แสดงทิศทางการขยายตัวของการใช้ที่ดินในตัวเมือง

ส่วนการคมนาคมทางน้ำนั้น ในตัวชุมชนไม่มี แต่สามารถใช้เส้นทางคมนาคม และขนส่งทางน้ำได้ที่อำเภอกันตัง ห่างจากชุมชนวางผังไปทางทิศตะวันตกประมาณ 40 กม. โดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 403 และทางรถไฟสายทุ่งสง- กันตัง ปัจจุบันชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียของประเทศไทยมีท่าเรือกันตังเพียงแห่งเดียวที่มีความสำคัญสูงสุด มีการขนส่งสินค้าทั้งการส่งออกและกานำเข้าสินค้าเข้าในประเทศสินค้าต่างๆ ซึ่งส่วนมากจะเป็นพืชผลทางด้านเกษตรเป็นส่วนใหญ่ เช่น ยางพาราแผ่น ยางพาราแท่ง ยางพารารมควัน ถ่านไม้ ผลิตภัณฑ์จากประมง แร่ธาตุต่างๆ ถ่านหิน อิฐก่อสร้างและอื่นๆอีกเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่าอำเภอกันตังจะถูกกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาภาคใต้ตอนบนก็ตาม จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ท่าเรือกันตังเป็นท่าเรือที่มีเอกภาพในตัวเองอยู่แล้ว โดยไม่จำเป็นต้องผลักดันเข้าไปในแผนพัฒนาดังกล่าวทั้งระยะทางจากท่าเรือภูเก็ตมาท่าเรือกันตังทั้งทางบกและทางน้ำมีข้อจำกัดสูงที่ต้องคำนึงถึงขอบเขตความสามารถและอิทธิพลการให้บริการของท่าเรือกันตัง ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดตรังและทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนจังหวัดพัทลุงคาดว่าทั้งในปัจจุบันและในอนาคตจะยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของท่าเรือกันตังบางส่วนและท่าเรื่อน้ำลึกสงขลาบางส่วน

เนื่องจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ถนนเพชรเกษม ตอนพัทลุง- ตรัง ได้รับการปรับปรุงใหม่ทั้งหมด เป็นการเสริมสร้างเขตอิทธิพลของท่าเรือกันตังให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ถ้าพิจารณาจากผลการศึกษาเบื้องต้นจะพบอีกว่าท่าเรือกันตังน่าจะมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับท่าเรื่อน้ำลึกสงขลามากกว่าแผนพัฒนาภาคใต้ตอนบนอย่างเห็นได้ชัดเจน และในปัจจุบันกระทรวงคมนาคมกำลังศึกษาการสร้างท่าเทียบเรือแห่งใหม่ ห่างจากท่าเรือกันตังเดิมลงไปทางใต้ 20 กม. บริเวณปากแม่น้ำปะเหลียนโดยบริษัทต่างชาติ

5.2 รูปแบบของย่าน และการขยายตัวของย่าน และชุมชน

ย่านการค้าศูนย์กลางเมือง Berry and Horton (อ้างถึงใน สาริยา ศรีเชื้อ, 2540 : 21) 1) ส่วนการค้าแบบดั้งเดิม คือมีตลาดอยู่ตรงกลางรายล้อมด้วยร้านค้าตึกแถว เมื่อเมืองเจริญขึ้นบทบาทหน้าที่ของย่านการค้าแบบนี้จะเปลี่ยนแปลงไป คือ มีร้านค้าใหม่เพื่อเติม กิจกรรมการค้าปลีกมีบทบาทที่โดดเด่นที่ให้บริการแก่คนในทุกระดับเป็นย่านการค้าที่มีความพลุกพล่านจอแจ และมีชีวิตชีวามากในตอนกลางวันแต่จะเงียบเหงาในตอนกลางคืน

เมืองตรัง ตามลักษณะภูมิประเทศเป็นเมืองที่ตั้งอยู่บนที่ราบลอบลูกภูเขา มีความสูงต่ำลดหลั่นไล่ระดับ การตั้งถิ่นฐาน และการก่อเกิดชุมชนตามการศึกษาวิวัฒนาการในบทที่ 4 นั้นเดิมที่มีการตั้งถิ่นฐานตามเส้นทางคมนาคมทางน้ำ และเนื่องจากบทบาทเมืองตรังตั้งแต่ครั้งอดีตเป็นเมืองการค้า มีการแลกเปลี่ยนสินค้า มีท่าเรือทำเงินเป็นท่าการค้าหลัก เส้นทางคมนาคมใน

การลำเลียงสินค้ากลายเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินกิจกรรมทางการค้าจึงมีการตั้งถิ่นฐานริมน้ำ ในยุคก่อน และเริ่มก่อตั้งเมือง ในยุคต่อมามีการย้ายเมือง และสร้างเส้นทางรถไฟเป็นเส้นทางในการคมนาคมเชื่อมต่อทั้งในระดับเมืองและระดับภูมิภาค จึงมีการเปลี่ยนแปลงการตั้งถิ่นฐานเดิม จากริมน้ำ มาเป็นริมเส้นทางรถไฟ และขยายตัวรอบ ๆ เส้นทางรถไฟ และตลาดเทศบาล

จนในยุคต่อมามีการสร้างถนน เป็นเส้นทางคมนาคมหลังจากทางรถไฟ ก็มีการตั้งถิ่นฐานตามถนนที่เชื่อมต่อระหว่างเมือง และบริเวณรอบ ๆ ตลาดเทศบาลใจกลางเมือง

จากการตั้งถิ่นฐานในยุคแรกพบว่าวิวัฒนาการการขยายตัว และการตั้งถิ่นฐาน เป็นไปตามเส้นทางคมนาคมทั้งภายใน และภายนอก การขยายตัวของชุมชนเกาะกลุ่มต่อเนื่องอยู่สองฟาก ถนนสายหลักภายในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลที่ติดต่อกับชุมชนอื่นได้สะดวก ทำให้รูปแบบการขยายตัวของชุมชนในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบด้วยกัน

1. รูปแบบที่ขยายตัวเกาะไปตามถนน (แบบ Lineal)
2. รูปแบบที่ขยายตัวออกทุกทิศทางเป็นรัศมี (แบบ Radial)
3. รูปแบบที่ขยายตัวออกไปเป็นใยแมงมุม (แบบ Spider Web)

โดยมีศูนย์กลางชุมชนอยู่ในย่านพาณิชย์กรรม เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด สถานทีราชการ สถานีรถไฟตรัง และอื่น ๆ ตามถนนกันดั้ง ถนนห้วยยอด ถนนวิเศษกุล ถนนพระราม 6 ถนนราชดำเนิน และถนนพัทลุง การขยายตัวของชุมชนตามรูปแบบดังกล่าว ทำให้เกิดที่ดินว่างเปล่าเพิ่มมากขึ้น แนวความคิดในการวางรูปแบบการใช้ที่ดินในอนาคตให้ได้ผลประโยชน์สูงสุด เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ให้สอดคล้องสัมพันธ์กับรูปแบบของขอบเขตผังเมืองรวม การวางผังการใช้ที่ดินในอนาคตแบบศูนย์กลางเดี่ยว (Monocentric) น่าจะเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพการใช้ที่ดินทั้งในปัจจุบันและอนาคตที่เป็นไปได้ โดยมีหลักการควบคุมในรูปแบบของถนนวงแหวนเพื่อป้องกันปัญหาความแออัดของปริมาณจราจรภายในชุมชน ยังเป็นการเพิ่มคุณภาพของที่ดินภายในถนนวงแหวนให้เท่าเทียมกันทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

5.2.1 ประเภทของย่านในปัจจุบัน

ทางทฤษฎีของ วิมลศรี ลิ้มธนากุล (2537) มีการแบ่งประเภทของย่านออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ย่านที่มีลักษณะเป็นหมู่บ้านกลางเมือง ได้แก่ ย่านดั้งเดิมที่ยังคงอยู่ในเมืองใหญ่ ในเมืองตรงตามทฤษฎีนี้พบว่าย่านที่สอดคล้องกับย่านที่มีลักษณะเป็นหมู่บ้านกลางเมือง คือย่านพักอาศัยของชุมชนดั้งเดิมไม่ว่าจะเป็นชุมชนท่าจีน ชุมชนคานขนน คานขัน ที่มีชุมชนที่เป็นย่านพักอาศัยไม่เปิดกระแสไหลเวียนของปฏิสัมพันธ์ของคนในบริเวณอื่นได้พบเท่าที่ควร

ส่วนย่านที่มีลักษณะเป็นหมู่บ้านกลางเมืองในยุคต้นของยุคที่ 3 ที่มีแผนพัฒนาฉบับที่ 1 เป็นย่านพักอาศัยของชุมชน 300 ห้องเป็นชุมชนท่ากลางที่มีการจัดหมู่บ้านจัดสรรแห่งแรกที่มีขนาดใหญ่ถึง 300 ห้อง

ย่านพักอาศัยของหมู่บ้านสมัยใหม่ที่มีความหรูหราเป็นของคนระดับกลางเป็นหมู่บ้านจัดสรรคในยุค 10 ปี ให้หลังจากตั้งอยู่บริเวณชานเมือง เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่เกิดจากการจัดสรรของคนดั้งเดิมในพื้นที่ที่เป็นเจ้าของที่ดินบริเวณนั้น ๆ เช่น ย่านถนนรัชฎาภิเษกแยกนิคม ไปยังเส้นทางไปสนามบิน เป็นหมู่บ้านพักอาศัยสมัยใหม่ ของกลุ่มคนระดับสูงของเมือง

2. ในส่วนของถนนรัชฎาก็เป็นย่านพักอาศัยในลักษณะบ้านสวนเดิมในปัจจุบัน สอดคล้องกับย่านที่มีลักษณะของความเป็นย่านอย่างสมบูรณ์มีชุมชนรองรับอยู่เบื้องหลัง มีพัฒนาการจากย่านในระยะแรกเป็นหมู่บ้านสำหรับผู้พักอาศัยในบริเวณนั้น แต่ในอีกระดับหนึ่งคือ ใน 10 ปีให้หลังมีการปรับเปลี่ยนการใช้ที่ดินจากบ้านสวนพักอาศัยเป็นย่านการค้าและบริการในรูปร้านอาหารกึ่งผับในช่วงกลางคืน เป็นอาหารลักษณะเฉพาะที่พบ ต้มยำ โรตีสี ตลอดเส้นทางถนนรัชฎา ตามแผนที่มากกว่า 10 ร้าน เป็นย่านร้านอาหารกึ่งผับย่านใหม่ของเมือง ในอีกระดับหนึ่งสำหรับบุคคลนอกพื้นที่ที่เป็นที่หมายสำคัญในการพบปะติดต่อซื้อขายและปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ของคนที่อยู่ภายในและภายนอกย่านอีกชั้นหนึ่ง (ภาพแสดงย่านร้านอาหารกึ่งผับ บริเวณถนนรัชฎาและถนนเพลินพิทักษ์) (ภาพแผนที่แสดงที่ตั้งผ่านที่มีลักษณะของความเป็นย่านอย่างสมบูรณ์)

ผ่านถนนเพลินพิทักษ์บริเวณชุมชนห้วยยอด-น้ำผุด กับชุมชนควนหาญก็เป็นอีกย่านหนึ่งที่มีลักษณะการก่อเกิดย่านเหมือนถนนรัชฎา คือเป็นย่านพักอาศัยเดิมที่มีการพักอาศัยลักษณะเหมือนบ้านสวนในพื้นที่เกษตรกรรมต่อมาเมื่อมีการตัดถนนมีความเจริญของพื้นที่มากขึ้น ก็มีการปรับเปลี่ยนบ้านพักอาศัยเป็นร้านค้าร้านอาหาร สวนอาหาร จากพื้นที่สวนเดิมตลอดสาย

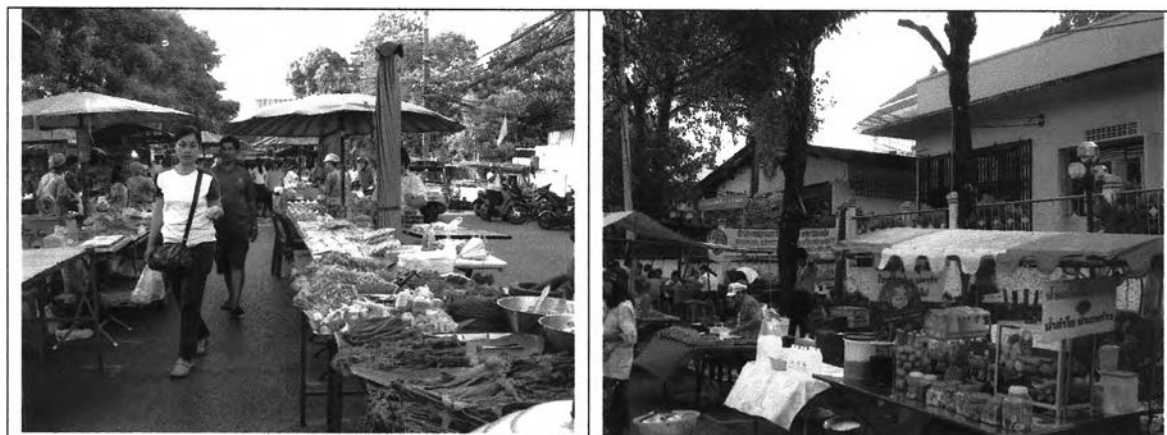

ย่านการค้าและบริการในรูปร้านอาหารกึ่งผับในช่วงกลางคืน

3. ย่านสมัยใหม่ เป็นลักษณะย่านธุรกิจการค้าที่มีพื้นที่กิจกรรมพื้น ๆ เป็นที่หมายและสามารถก่อกระแสการไหลของปฏิสัมพันธ์จำนวนมากได้ แต่ไม่มีคุณลักษณะของหมู่บ้านกลางเมือง มีผู้อยู่อาศัยอยู่น้อย

ลักษณะของย่านสมัยใหม่ในเมืองตรังที่ค่อนข้างสอดคล้องกับทฤษฎีข้างต้นคือย่านตลาดใต้รุ่งโรจน์ เป็นตลาดบนถนนรุ่งโรจน์ที่มีการขายสินค้าและอาหารในช่วงค่ำเป็นร้านอาหารเป็นย่านธุรกิจการค้าที่มีขึ้นเพื่อกิจกรรมการขายอาหารและสินค้าแฉงลอยจำพวกสินค้าเบ็ดเตล็ด เสื้อผ้า รองเท้าตามลักษณะตลาดใต้รุ่ง มีเวลาเริ่มเปิดขาย 3 - 4 โมงเย็น - 4 ทุ่ม มีการเข้าซื้อสินค้าเป็นจำนวนมากในช่วง 6 โมง - 2 ทุ่ม

ภาพแสดงตลาดสมัยใหม่ ตลาดใต้รุ่งโรรมย์

5.3 การจัดแบ่งชุมชน

ปัจจุบัน พื้นที่เมืองทับเที่ยงในอดีตส่วนใหญ่ อยู่ในความดูแลของเทศบาลนครตรัง ซึ่งแบ่งเขตการปกครองเป็น ๒๖ ชุมชน เพื่อให้เป็นประโยชน์และทั่วถึงต่อการจัดการดูแล โดยชุมชนที่แยกตามการปกครองของเทศบาลนั้น ได้ถูกจัดแบ่งเป็นชุมชนเล็ก ๆ ตามพื้นที่ที่กำหนด เพื่อสะดวกในการควบคุม ดูแล และจัดสรรงบประมาณในการพัฒนา

แผนที่ 5.14 การปกครองแบ่งเป็น ๒๖ ชุมชน

ที่มา : เทศบาลนครตรัง

แต่ในการแบ่งชุมชนเพื่อความสะดวกนั้น ในบางชุมชนส่งผลให้มีการถูกตัดแบ่ง บางส่วนของชุมชนที่มีความเป็นมา และวัฒนธรรมความเป็นอยู่แบบเดียวกันออก ซึ่งในทางสังคม ถือว่าชุมชนนั้นเป็นเหมือนชุมชนเดียวกัน เช่น ย่านชุมชนตามความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่มี เนื้อหาการเกิดในยุคและเหตุผลเดียวกันจึงต้องแยก ชุมชนท้ายพรุ ซึ่งในอดีตบ้านนาพรุเป็นชุมชน เก่าแก่กว่า ๒๐๐ ปี โดยมีอาณาเขต คือ จากบริเวณปัจจุบันถึงถนนวิเศษกุล บริเวณวัดควนวิเศษ และสถานีดับเพลิง เหล่านี้ทำให้เนื้อหาในด้านต่าง ๆ ที่เชื่อมกันถูกแยกออก ซึ่งมีผลต่อมิติ ความสัมพันธ์ที่แยกจากกัน ดังนั้นการแบ่งชุมชนในการศึกษาครั้งนี้ จะมีการแบ่งชุมชนที่มีความ แตกต่างกับชุมชนในการปกครองของเทศบาล โดยมีการจัดแบ่งชุมชนตามประวัติความเป็นมา การตั้งชุมชนในอดีต ตามความสัมพันธ์ของชุมชนในทางสังคม โดยชุมชนที่แบ่งตามประวัติความเป็น มา

ชุมชนโบราณของทับเที่ยง

ในปี พ.ศ. ๒๓๕๕ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้มีการสำรวจประชากร ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกของเมืองตรัง พบว่าที่ตั้งหมู่บ้านชุมชนต่างๆ แบ่งออกเป็นสองฝ่าย ถือลำแม่น้ำตรังเป็นหลัก ครั้งนี้ทำให้เห็นชื่อ ชุมชนที่อยู่ในบริเวณทับเที่ยง ซึ่งถ้านับถึงวันนี้ชุมชนเหล่านี้มีอายุ ๑๙๓ ปีเป็น อย่างน้อย ชุมชนเหล่านี้ได้แก่ โคกพลา โคกม่วง นาหมื่นราช บ้านควน นาแค นาจิก ห้วย ไม้ไผ่ โคกทราย โคกยุง นาแพบ ควนขัน ควนขุ่น และ ปี พ.ศ. ๒๓๖๗ จากการบันทึกของ เจมส์ โลว์ พบว่ามีชุมชน ทำจีนเกิดขึ้นแล้ว ถ้านับถึงวันนี้มีอายุ ๑๘๑ ปีเป็นอย่างน้อย

ย่านชุมชนแรกเริ่มของทับเที่ยง คือบริเวณตั้งแต่แยกท่าจีน ไปทางถนนห้วยยอดช่วงต้นๆ ถนนกันตัง และ ถนนราชดำเนิน โดยมีสวนยางพารา มะพร้าว กาแฟ ต้นจันทร์ และพริกไทย กระจายตัวอยู่ล้อมรอบเมืองเหล่านี้ อีกทั้งยังมีสวนที่เป็นชุมชนดั้งเดิมตั้งอยู่ในบริเวณที่ถัดจากสวน เหล่านี้ไปโดยรอบ

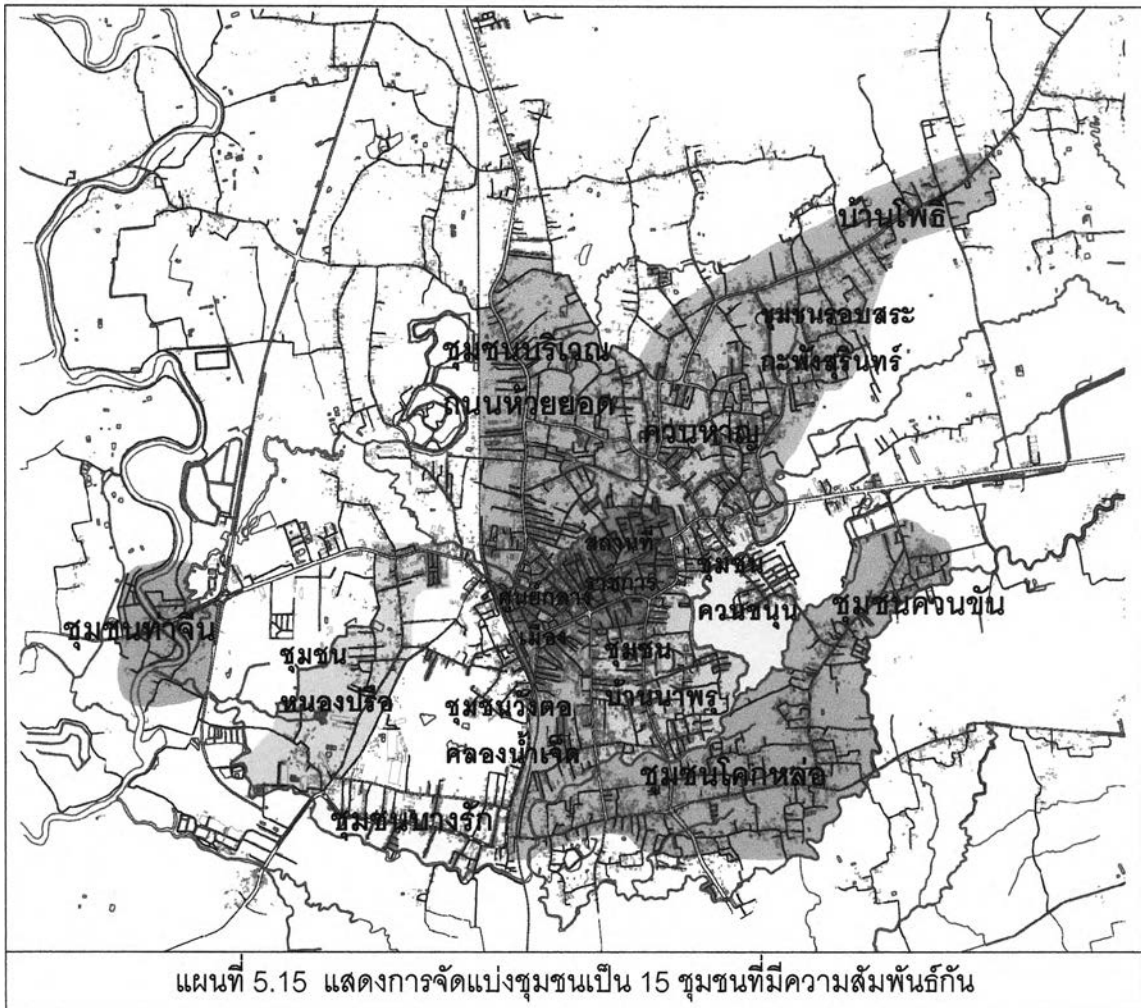
พ.ศ. ๒๔๕๘ ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ ๕ รถไฟสายแรกของฝั่งทะเลตะวันตก เปิดใช้ มีผล ทำให้ชุมชนที่ทับเที่ยงคึกคักมากขึ้น

จนย้ายเมืองจากกันตังมาอยู่ที่ทับเที่ยง ในช่วงแรกใช้ตำหนักผ่อนกาย (บริเวณอนุสาวรีย์ ในปัจจุบัน) เป็นที่ว่าการเทศบาลกลาง

พ.ศ. ๒๔๖๑ สมัยพระยาตรังคภูมาภิบาล มีการสร้างศาลากลางและสถานที่ราชการ จน ชิดถนนเฉลิมปัญญา

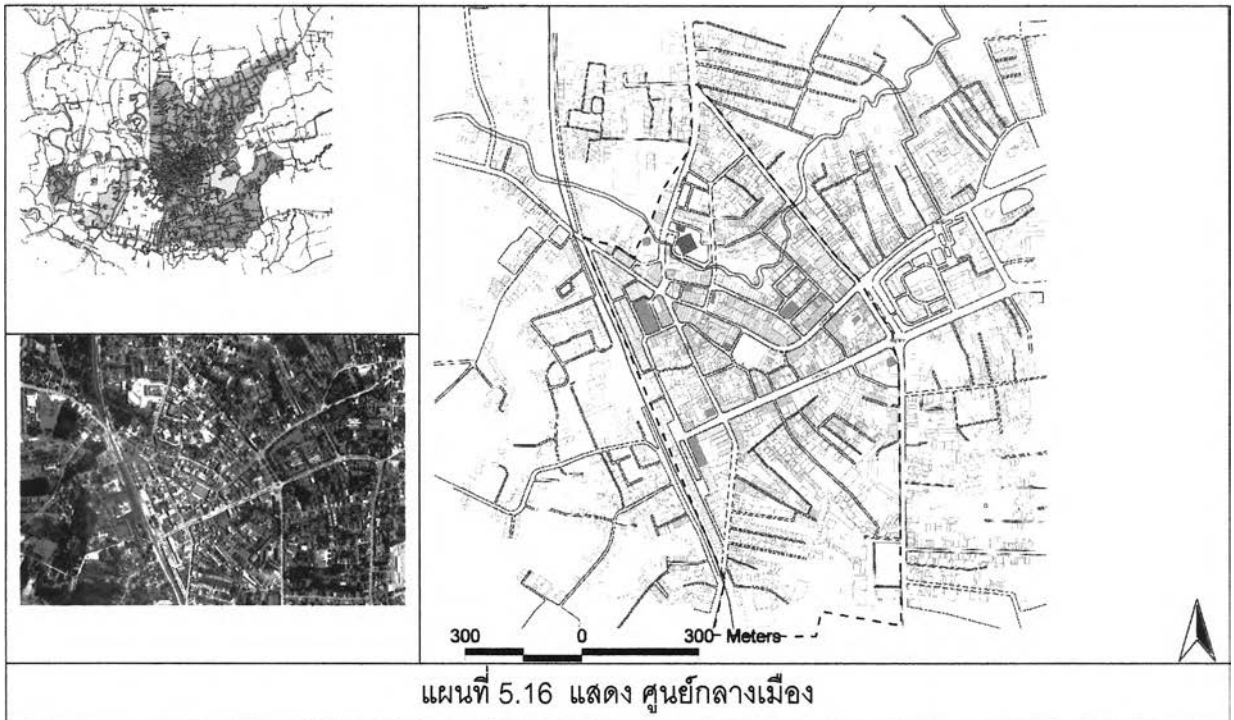
พ.ศ. ๒๕๐๕ พระยาสุรินทรราชา (นกยูง วิเศษกุล) ตำแหน่งสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต พัฒนาเมืองตรังหลายด้าน ปราบกฏชื่อ กะพังสุรินทร์ ถนนวิเศษกุล วัดควนวิเศษ

ยังมีพื้นที่เกิดจากความเกี่ยวข้องกันกับทับเที่ยงอีกหลายพื้นที่ซึ่งน่าสนใจ จากความเป็นมาใน
 ชำตันจึงมีการศึกษาชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่โดยทำการศึกษาโดยการจัดแบ่งชุมชนเป็น 15
 ชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันคือ

ที่มา : น.ส.สุนทรภรณ์ ฌอสกุล ภาควิชาการวางแผนภาค และเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย

- ศูนย์กลางเมือง

แผนที่ 5.16 แสดง ศูนย์กลางเมือง

- ศูนย์กลางเมือง

ถนนราชดำเนิน เหตุที่ได้ชื่อนี้ เพราะถนนสายนี้เป็นเส้นทางที่รัชกาลที่ 5 เสด็จผ่านมาที่ตรงจึงได้ชื่อว่า “ถนนราชดำเนิน” ซึ่งเป็นถนนสายเก่าที่มีมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เดิมเป็นสวนยางและสวนผลไม้ที่มีคลองห้วยยางเป็นแหล่งน้ำสำคัญที่ใช้ในการอุปโภคบริโภค และเป็นที่ตั้งของบ้านเรือนโดยมากจะตั้งบ้านอยู่ห่างๆกัน ต่อมาเมื่อมีสินค้าจากที่ต่าง ๆ มาลงที่ท่าเรือกันตั้งและท่าจีน จึงความจำเป็นต้องหาจุดศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าจึงใช้ตลาดสดรองรับสินค้าเข้ามาแลกเปลี่ยนกับชุมชนต่าง ๆ ที่อยู่โดยรอบ จึงมีคนจีนที่อพยพเข้ามาในจังหวัดตั้งสร้างบ้านเพื่ออยู่อาศัยโดยแบบบ้านได้รับอิทธิพลมาจากป็นัง เมื่อมาถึงสมัยที่ทับเที่ยงเจริญขึ้น จึงกลายมาเป็นย่านการค้าทำให้พื้นที่และอาคารต่างๆที่อยู่ในละแวกนั้นถูกใช้เพื่อธุรกิจการค้าขาย

บริเวณรอบๆตลาดสดเป็นที่สาธารณะที่มีความการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตามเมืองทับเที่ยง เดิมบริเวณที่ว่างหลังตลาดสดตรงข้ามสี่มุมสาธารณะเป็นโรงลิเก แหล่งรวมผู้คนที่ว่างจากการทำงานให้มาชมมหรสพเพื่อความบันเทิงเป็นการพักผ่อน เนื่องจากในสมัยนั้นยังไม่มีโทรทัศน์และโรงภาพยนตร์ แต่ต่อมาไม่นานโรงลิเกต้องปิดกิจการลงเมื่อถึงยุคทองของธุรกิจโรงภาพยนตร์ในจังหวัดตรัง เป็นยุคที่เฟื่องฟูที่สุดในธุรกิจทุก ๆ ด้าน

อาคารส่วนใหญ่ที่อยู่บริเวณถนนราชดำเนินมีคุณค่าในการอนุรักษ์ เป็นอาคารที่มีอายุมากและยังคงสภาพเดิม เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สามารถเล่าประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมืองผ่านตัวสภาพอาคาร แม้ว่าอาคารเหล่านี้จะสร้างและปรับปรุงใหม่มาบ้างแล้วหลังจากเหตุการณ์ไฟไหม้ครั้งใหญ่เมื่อปีพ.ศ.2518

ปัจจุบันพื้นที่ตรงนี้มีลักษณะเด่น คือ เป็นย่านการค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงของอาคารต่าง ๆ ไม่มากนัก และมีความสำคัญต่อชุมชนมานานเป็นแรมปี

องค์ประกอบสำคัญ

แหล่งศาสนสถาน ในเมืองทับเที่ยงไม่มีวัด แต่มีโบสถ์คริสต์ซึ่งเป็นคริสตจักรที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดตรังและมีมานานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5

แหล่งสถาปัตยกรรมอาคารพาณิชย์ บริเวณหน้าตลาดเป็นอาคารที่เปลี่ยนมาจากบ้านไม้เพื่อทำธุรกิจการค้าโดยมีเจ้าของเป็นตระกูลที่มีฐานะเพียงไม่กี่ตระกูล แต่ปัจจุบันมีการซื้อขายเปลี่ยนเจ้าของมามากแล้ว

แหล่งสมาคม คนในพื้นที่ศูนย์กลางเมืองส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อสายจีนที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากและประกอบอาชีพค้าขาย มีการรวมกลุ่มกันในลักษณะของการตั้งสมาคมต่างๆขึ้นเพื่อแสดงถึงการมีที่มา ถิ่นฐานที่ตั้งและการรวมกลุ่มคนเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น สมาคมฮกเกี้ยน สมาคมฮากกา สมาคมแต้จิ๋ว โดยชื่อที่ใช้ตั้งสมาคมต่าง ๆ นั้นเป็นชื่อตามถิ่นฐานเดิมที่อพยพมา

แหล่งสถานศึกษา ในอดีตบริเวณทับเที่ยงมีสถานศึกษาที่สำคัญ คือ โรงเรียนอนุกุล ซึ่งเป็นโรงเรียนหญิงล้วนที่สอนภาษาอังกฤษแห่งแรกของจังหวัดตรังเด็กผู้หญิงส่วนใหญ่มาเรียนที่นี้ ต่อมาเป็นที่ตั้งเพชรรามา ปัจจุบันเป็นย่านอาหารวิกเพชร

แหล่งโรงภาพยนตร์ กล่าวคือ เมื่อมาถึงยุคทองของธุรกิจโรงภาพยนตร์ได้สร้างชื่อเสียงให้จังหวัดตรังและโรงภาพยนตร์ที่มีชื่อเสียงมากที่สุด คือ วิกเฉลิมตรัง ซึ่งก่อนและหลังโรงภาพยนตร์เฉลิมตรัง วิกคิง ตรังรามา เพชรรามา

แหล่งโรงแรม เนื่องจากจังหวัดตรังเป็นเส้นทางที่ใช้เดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ และเป็นที่ยอมรับสินค้าจากต่างประเทศ เมื่อมีผู้คนเข้ามาในพื้นที่ไม่สามารถเดินทางไปกลับได้ภายในวันเดียว จึงเป็นจุดเริ่มต้นของธุรกิจการโรงแรมที่ตั้งบริเวณหน้าสถานีรถไฟ

โรงลิเก ตรงข้ามห้องน้ำสาธารณะ หลังตลาดสดเทศบาล

อนุสาวรีย์ ในอดีตเคยใช้เป็นศาลากลางชั่วคราว เป็นตำแหน่งก่อนกายเป็นที่ตั้งของกองทัพญี่ปุ่นสมัยสงครามโลก ครั้งที่ 2

สุขศาลา ตรงบริเวณโรงแรมตรังปัจจุบัน เป็นที่บริการทางด้านการพยาบาลรักษาในยุคที่ยังไม่มีโรงพยาบาล

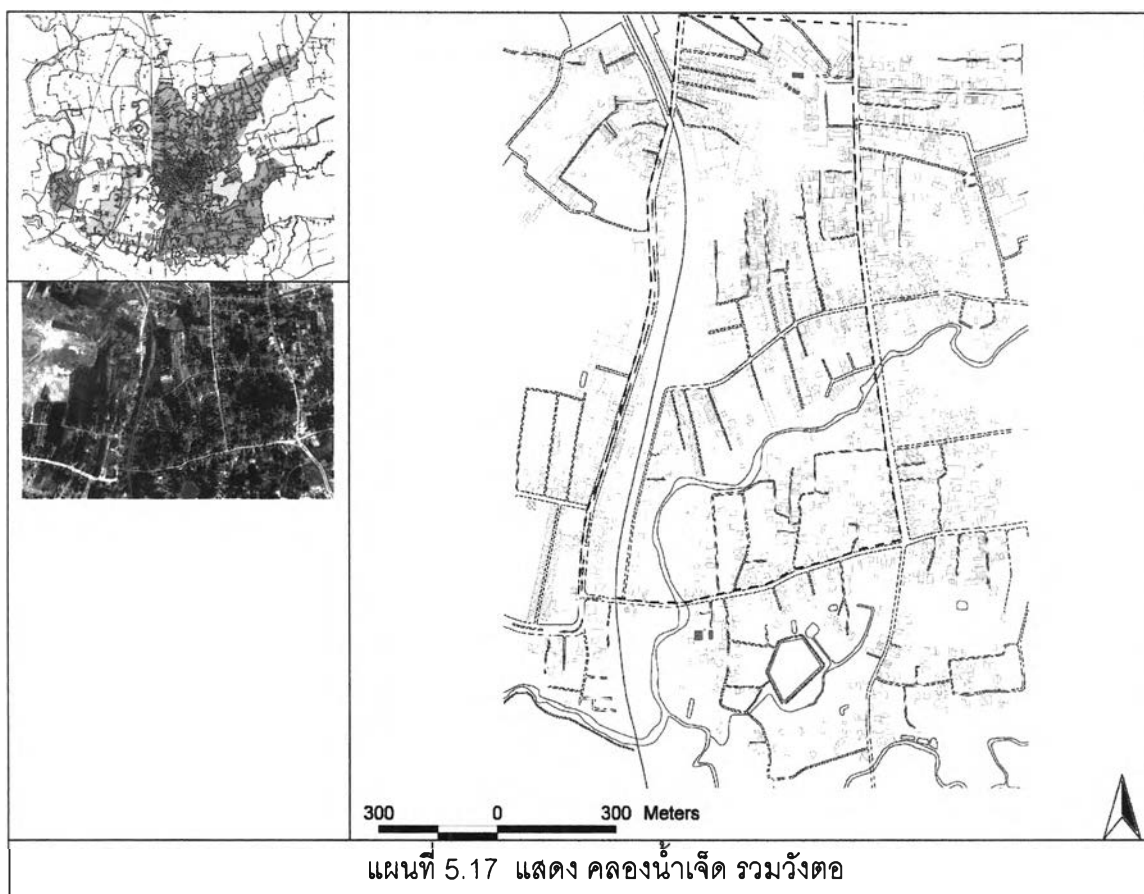
สามล้อถีบ มีมาก่อนรถตุ๊ก ตุ๊ก

โรงเรียนทับเที่ยงหัวเฉียว ปัจจุบันคือบริเวณตึกแถวของร้านหมอวิจิตร ร้านขายยา บ้านเกสซ์ ตึกแถว สำหรับอยู่อาศัยอีก 1 หลัง ทั้ง 3 หลังรวมกันนี้เดิมเคยเป็นโรงเรียนทับเที่ยงหัวเฉียว ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มี การเรียนการสอนภาษาจีนเดิมชื่อโรงเรียน ชั้นวาทกเกี้ยน

โรงเรียนเก่ากวังจัน ตั้งอยู่ที่บริเวณตลาดท่ากลางในปัจจุบัน

โรงเรียนน้ำแข็ง มีทั้งหมด สามโรงเรียน คือ ตรงบริเวณคลองหัวหย่าง ตลาดท่ากลางและข้างวัดต้นตอ

- คลองน้ำเจ็ด รวมวังตอ

วังตอ เป็นช่วงที่ลึกและกว้างของคลองน้ำเจ็ด เต็มไปด้วยหินโสโครก สะพาน เชื่อม วังตอ คลองน้ำเจ็ด เป็นสะพานที่ทำจากไม้ เรียกสะพานไต้ตอง และได้เปลี่ยนมาเป็นปูนเมื่อปี พ.ศ.2513

- คลองน้ำเจ็ด

พื้นที่บริเวณคลองน้ำเจ็ด

มีลักษณะพื้นที่เป็นเนินราบลงจากควน เช่น พื้นที่ส่วนที่ลาดจากควนวิเศษและส่วนที่เป็นที่ราบใกล้ คลองน้ำเจ็ดและทุ่งนาเข้าไปทางแยกสาริกามีส่วนของคลองน้ำเจ็ดที่เป็นที่ลึกลับที่เรียกกันว่า "วัง" ในอดีตสันนิษฐานว่าอาจจะมิดันสะตอหรือตอไม้ขนาดใหญ่เป็นเหตุให้เรียกพื้นที่บริเวณนั้นว่า "วังตอ" บริเวณหมู่บ้านไทยทองในปัจจุบันในอดีตเป็นโรงยาง ใต้ถ้อง การประกอบอาชีพของคนในอดีตคือ การทำนา ปลูกผักเลี้ยงสัตว์

องค์ประกอบสำคัญ

1. คลองน้ำเจ็ดซึ่งในอดีตมีลักษณะลึกและใสสะอาดตรงทำบริเวณใกล้ คลองน้ำเจ็ด ในช่วงวันสงกรานต์จะมีงานรื่นเริงและแข่งเรือกันทุกปี
 2. วัดคลองน้ำเจ็ดเป็นวัดเก่าแก่ที่สำคัญสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2320 ในสมัยกรุงธนบุรีและเป็นที่นับถือของคนในพื้นที่มานาน
- คลองน้ำเจ็ด ซึ่งสมัยก่อนน้ำในคลองน้ำเจ็ดใสสะอาดสามารถเอามากินได้ ในฤดูว่าง (ช่วง สงกรานต์) ก็จะมีการแข่งขันเรือพาย
- โรงยางใต้ถ้อง ปัจจุบันก็คือ หมู่บ้านไทยทอง
- ร้านกาแฟชินจิว อยู่ตรงทางเข้าโรงหนังเฉลิมตรัง เกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับโรงหนัง เป็นร้านกาแฟที่มีลูกค้านิยมเข้ามาใช้บริการกันมาก ปัจจุบันยังเปิดให้บริการอยู่

- ทำจิ้น

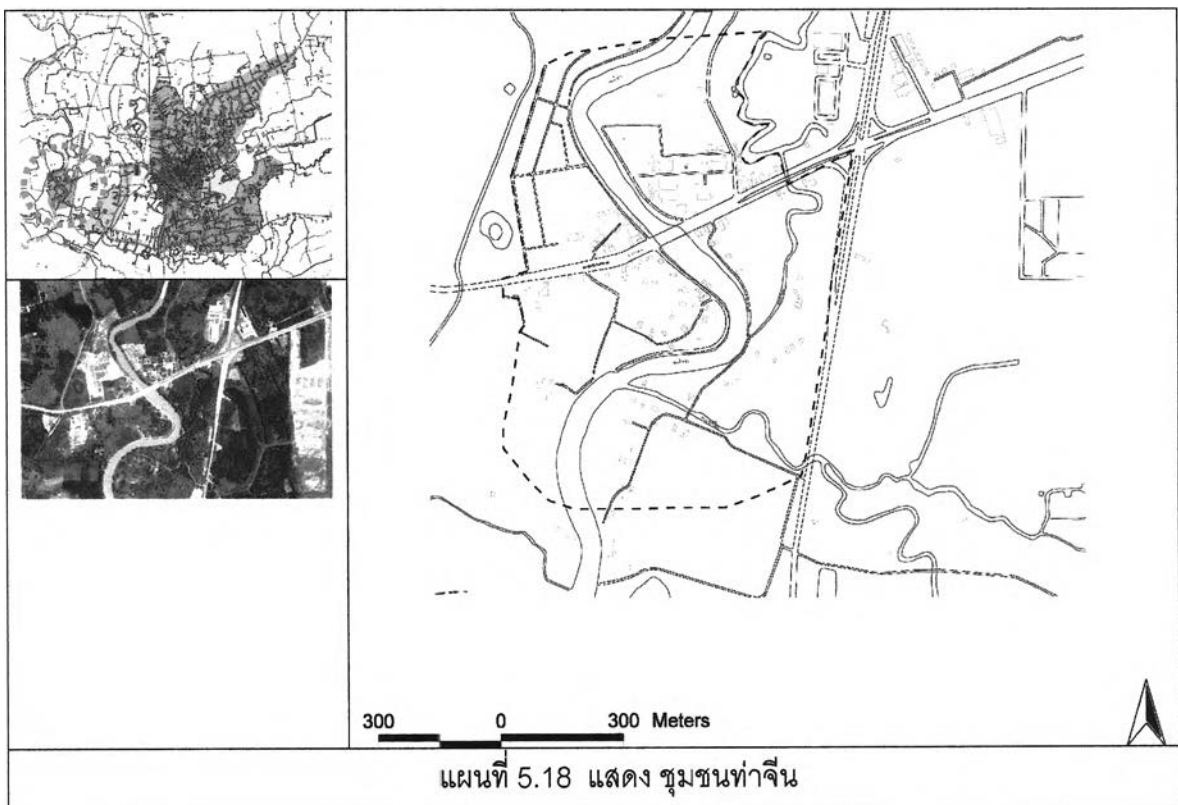
ลักษณะพื้นที่เป็นที่ลุ่มริมน้ำ ซึ่งมีน้ำท่วมขังทุกปี ถ้าปีใดน้ำท่วมตรงกับน้ำในทะเลที่กั้นตั้งที่ชาวบ้านเรียกว่า "น้ำใหญ่" หมายความว่า น้ำในช่วงวันขึ้น ๑๕ ค่ำซึ่งน้ำจะเอ่อขึ้นมามากนั้น จะทำให้ช่วงเวลาที่มีน้ำท่วมขังในพื้นที่ยาวนาน แต่ถ้าไม่ตรงกับน้ำใหญ่ น้ำที่ท่วมขังอยู่จะระบายลงแม่น้ำตรัง ไหลลงสู่ทะเลที่ปากแม่น้ำตรัง อย่างรวดเร็ว แต่ในปัจจุบันเมื่อมีการปรับเปลี่ยนที่ดิน บริเวณใกล้เคียง รวมทั้งการสร้างทำนบกั้นน้ำ การท่วมขังของน้ำลดลง

แม่น้ำตรังช่วงที่ไหลผ่านแม่น้ำทำจิ้น เรียกว่าคลองทำจิ้น ในอดีต บ้านทำจิ้น เป็นชุมชนคนจีนที่อพยพมาทางปากแม่น้ำตรัง ล่องเรือขึ้นมาเรื่อยๆ จนถึงคลองทำจิ้น ส่วนหนึ่งจึงเริ่มลงหลักปักฐานและสร้างชุมชนขึ้นทั้งสองฝั่งของแม่น้ำ โดยทางทิศตะวันออกของแม่น้ำ มีการตั้งบ้านเรือนอยู่หนาแน่น กว่าทิศตะวันออก จึงเรียกบริเวณนั้นว่า "บ้านใหญ่" วิถีชีวิตคนในชุมชนทำจิ้น อดีตผูกพันกับสายน้ำ ทั้ง อาบ ต้ม ซักล้าง รวมทั้งเป็นแหล่งสัตว์น้ำให้ชุมชน จนเมื่อมีการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างสินค้านำเข้าจากต่างประเทศที่มากขึ้นฝั่งที่ทำจิ้นกับสินค้าเกษตรกับชุมชนดั้งเดิม จน

เกิดเป็นทับเที่ยงขึ้นมาและเริ่มขยายตัวขึ้นเรื่อยๆจนเริ่มกลายเป็นศูนย์กลางทางการค้า คนจากท่าจีนเริ่มย้ายเข้ามา ชุมชนท่าจีนเริ่มลดบทบาทความเป็นชุมชนเริ่มต้นขนาดใหญ่ หลายตระกูลที่โด่งดังอยู่ในทับเที่ยงในอดีตเคยตั้งถิ่นฐานเดิมอยู่ที่ท่าจีน

องค์ประกอบสำคัญ

๑. แหล่งศาสนสถานเก่าแก่ กล่าวคือวัดปอนด์ หรือวัดประสิทธิชัย (วัดเหนือ) และวัดใหม่(วัดใต้) และศาลเจ้าที่เป็นจุดเริ่มต้นของศาลเจ้าในจังหวัดตรัง คือศาลเจ้าบุญเก๋ากัง กับศาลเจ้าเซ่งอ๋อง
๒. แหล่งลักษณะที่อยู่อาศัยแบบบ้านริมน้ำ คือ ใช้น้ำที่แข็งแรง คือ ไม้เคี่ยมทำเป็นเสาสูง ทุกบ้านมีเรือที่เก็บไว้ได้ถูบ้าน สำหรับใช้ประโยชน์ทั้งในแม่น้ำและยามที่มีน้ำท่วมขังในพื้นที่
๓. แหล่งชุมชนแรกเริ่ม ก่อนที่จะพัฒนามาสู่ทับเที่ยง
๔. แหล่งที่มีแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดตรังไหลผ่าน มีผลทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนผูกพันกับสายน้ำ

ที่มา : น.ส.สุนทรภรณ์ ฉอสกุล ภาควิชาการวางแผนภาค และเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะบ้านไม้เคี่ยม บ้านในอดีตของท่าจีนมีเสาทำด้วยไม้เคี่ยม เหตุที่ใช้ไม้เคี่ยม เพราะไม้เคี่ยมเป็นไม้ที่ทนมาก นำมาแหล่งที่มาส่วนมากมาจากลิเกา

หลา (ศาลา) โกลู เพื่อให้ชาวบ้านได้ใช้พักผ่อนอาศัยเวลาเดินทางผ่าน ศาลาแห่งนี้สร้างโดยโกลู จึงเรียกกันว่าหลาโกลู เพื่อใช้เป็นสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน

อุต้อเรือ (เมื่อประมาณ 60 กว่าปีที่แล้ว) ทำจีนมีการซ่อมและสร้างเรือขนาดใหญ่ (ประมาณ 3 - 4 เมตร) บางครั้งก็มีเรือขนาดใหญ่จากกันตั้งมาให้ซ่อม โดยส่วนใหญ่แล้วต่อเรือขนาดใหญ่เพื่อเดินทางไปป็นัง การต่อเรือเริ่มค่อย ๆ ห่างหายไป ขนาดของเรือที่ต่อก็จะค่อย ๆ เล็กลงเรื่อย ๆ ส่วนการต่อเรือขนาดใหญ่ได้หายไปเกือบ 50 ปีมาแล้ว

ศาลเจ้าเซ่งอ้อง เป็นศาลเจ้าที่เป็นแบบฉบับของศาลเจ้ากิวอ้อง

ศาลเจ้าบุญเก๋าก้อง เป็นศาลเจ้าที่มีมาก่อนเซ่งอ้อง ชาวจีนเชื่อว่าการตั้งศาลนั้นถือว่าเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของคนจีนในสมัยก่อน เทียบได้กับวัดของคนไทย

- ชุมชนบางรัก

พื้นที่โดยรวมบริเวณ ถนนบางรัก ประกอบไปด้วย ความและเขาขนาดย่อม เช่น ความบางรัก เขาหนองยวน พื้นที่ราบ ส่วนใหญ่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยและยังชีพ รวมทั้งกลุ่มหนองน้ำบริเวณ หนองยวน คำว่า หนองยวนมาจาก บริเวณนี้ในอดีต บริเวณนี้เป็นที่ที่มีหนองน้ำกระจุกตัวอยู่หลายหนอง ตั้งแต่ หนองป่าไผ่ หนองโรงยาง หนองสีรุ้ง หนองชุมแสง ซึ่งล้วนเป็นหนองน้ำที่อุดมสมบูรณ์ ภาษาท้องถิ่นเรียกการกระจุกตัวลักษณะนี้ว่า "ยวน" จึงกลายเป็นชื่อ "หนองยวน"

ความบางรักที่เป็นความสูงเนื่องจากดินที่มีลักษณะดี คือมีสีแดงจึงมีการขุดดินเพื่อนำมาขาย ทำให้ความมีขนาดเล็กและเตี้ยลง เขาหนองยวน มีพระพุทธรูปจำลองเป็นที่เคารพสักการะของชุมชนปัจจุบันเทศบาลเมืองบายนีปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจซึ่งอยู่ในทัศนียภาพของชุมชนที่ว่า ต้องรักษารอยพระพุทธรูปจำลองเอาไว้

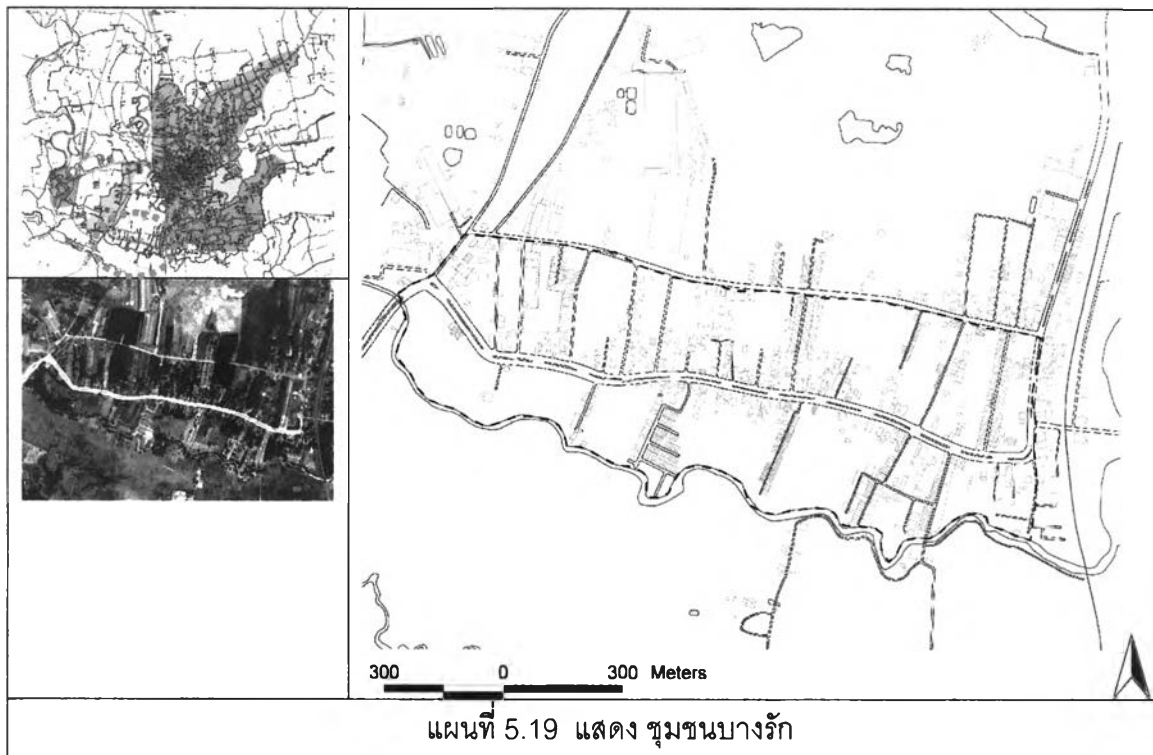
การประกอบอาชีพได้แก่ การปลูกพริกไทย การทำสวนยางพาราและปลูกผัก นอกจากนั้นบริเวณนี้มีโรงยางหลายโรงที่เคยเปิดทำการในยุคที่ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก ปัจจุบันได้ปิดตัวลงไปหลายโรงคงเหลือเพียงโรงเดียว

องค์ประกอบสำคัญ

1. แหล่งรวมคนหลากหลายเชื้อชาติ เช่น ไทยพุทธ จีน อิสลาม ดังนั้นในพื้นที่จึงมีทั้ง วัดมัชฌิมภูมิ วัดแจ้ง สุเหร่า ศาลเจ้ากวนอู สมาคมฮกเกี้ยน สุสานจีนเก่าแก่บริเวณวัดแจ้งที่มีการฝังศพของคนจีน โกลูใส่กระดูกของชาวไทยพุทธอยู่ในบริเวณเดียวกันบ่งบอกถึงความกลมกลืนของเชื้อชาติและสามารถอยู่ร่วมกันได้

2. เป็นแหล่งอดีตสถาบันการศึกษาเก่า กล่าวคือ บริเวณโรงเรียนวัดมัชฌิมภูมิเคยเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูที่สร้างบุคลากร และตรงบริเวณหอจดหมายเหตุแห่งชาติตั้งปัจจุบัน เคยเป็นตำแหน่งโรงเรียนการช่างฝีมือชายซึ่งนั่นคือวิทยาลัยเทคนิคตั้งในปัจจุบัน

3. เป็นชุมชนริมทางรถไฟในยุคที่รถไฟตรงเป็นชุมทางขนส่งของสินค้าคนในชุมชนมีอาชีพรับจ้างแบกหามสินค้าเป็นที่ทำรายได้เข้าครอบครัว

พื้นที่บริเวณถนนบางรัก

ทางทิศใต้ของพื้นที่ขนานกับคลองนางน้อยมีถนนสายบางรักตัดผ่าน ในอดีตการประกอบอาชีพของคนในบริเวณนี้คือการเกษตรเป็นหลัก เช่น การทำนา การทำสวน หาปลา ปลูกผัก เป็นต้น มีบ้านเรือนแบบเก่าสไตล์ ปีนัง หลงเหลือให้เห็นอยู่ประปราย บ้านเรือนส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ริมถนน โดยมีด้านหลังเป็นสวนผลไม้

องค์ประกอบสำคัญ

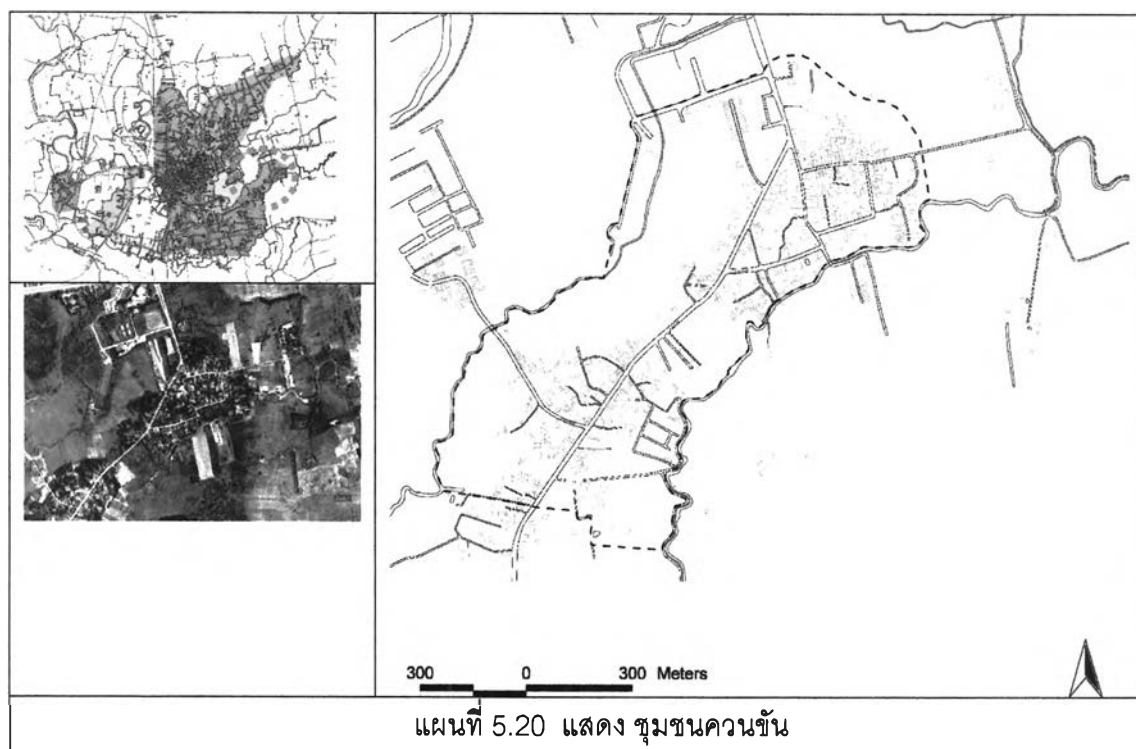
1. แหล่งบุคคลสำคัญต่อท้องถิ่น คือ นายจั่ง จริงจิตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนแรกของจังหวัดตรังบำเพ็ญประโยชน์ต่อท้องถิ่นจนมีการตั้งชื่อถนนในบริเวณนี้ว่า ถนนจริงจิตร

2. แหล่งบ้านเรือนสไตล์ป็นัง ยังพอมให้เห็นแม้จะไม่มากมายแต่บางหลังยังมีลักษณะดั้งเดิมไม่ว่าจะเป็นโถงลมหรือพื้นปูนที่นำมาจากป็นัง เช่น ร้านแม่จำเนียรในปัจจุบันซึ่งบ้านหลังนี้สร้างโดยช่างคนเดียวและปีเดียวกับวิกหนึ่งเฉลิมตรัง

สามแยกต้นขันธ์ ถนนคลองน้ำเจ็ดบรรจบกับถนนกันตัง

โฌง (อุปกรณ์ตักน้ำจากบ่อ) นิยมปลูกไผ่ตงและต้นทุเรียน เพื่อนำมาทำเป็นโฌง

- ควนขัน

ควนขันตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของทิวเขายกภูมิประเทศเป็นที่ราบสลับกับควน ด้านทิศตะวันออก ทิศเหนือ และทิศใต้ โอบล้อมด้วยคลองนางน้อย คลองไฟ และทุ่งนาของพื้นที่ มีวัดเก่าแก่ชานาบทั้งทางด้านทิศตะวันตก คือวัดพระงามและทิศตะวันออก คือวัดควนขัน

เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ปรากฏหลักฐานในสมัยอาณาจักรโบราณในภาคใต้ จากตำนานพื้นบ้านที่ว่า นางเลือดขาวผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เดินทางจะไปร่วมสร้างพระธาตุที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้พักที่นี้และเห็นว่าเป็นภูมิประเทศที่ปรากฏตรงหน้ามีความสวยงาม กล่าวคือ มีลำคลองไหลผ่านทุ่งนา ถัดไปทางทิศตะวันออกของพื้นที่มีเทือกเขาบรรทัด ดังนั้นจึงเลือกชัยภูมินี้เป็นที่สร้างวัดพระงาม

ในอดีตคนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ สถานศึกษาของเด็กๆในชุมชน คือวัดควนขัน ใช้กฎเป็นที่ประกอบการเรียนการสอน การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ทั้งทำบุญในวันสำคัญ หรือการประกอบพิธีสำคัญต่างๆนิยมทำที่วัดควนขัน แต่ถ้าเป็นพิธีศพ นิยมประกอบพิธีที่วัดพระงาม เนื่องจากวัดควนขันเป็นวัดที่ไม่มีเมรุเผาศพ

องค์ประกอบสำคัญในย่าน

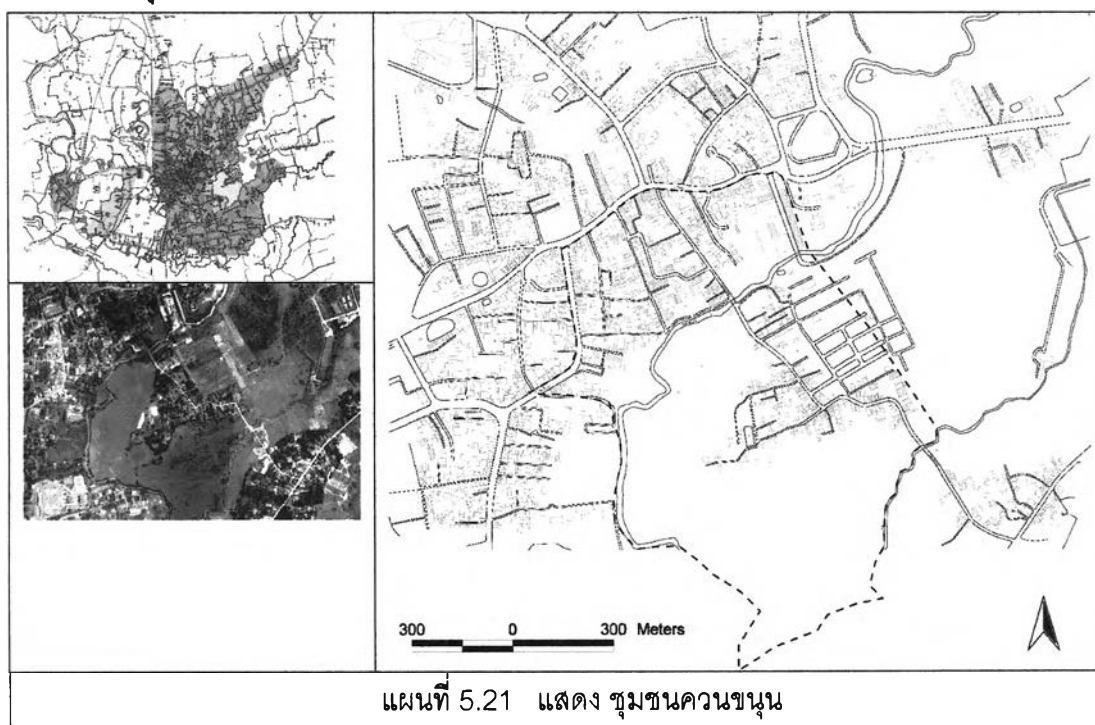
1. แหล่งพุทธศาสนาเก่าแก่ คือวัดพระงาม วัดควนขัน
2. แหล่งประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม คือประเพณีชักพระ ตามตำนาน
3. แหล่งช่างฝีมือท้องถิ่น คือช่างแกะลายกนก ช่างก่อสร้าง ช่างทำอาหารพื้นบ้านท้องถิ่น คือขนมลา ช่างดนตรีพื้นบ้าน
4. แหล่งวิชาแพทย์แผนโบราณ
5. แหล่งอาคารสถาปัตยกรรม

กลุ่มช่าง เมื่อครั้งรัชกาลที่ 6 เสด็จ ลุงเส้งได้ทำราชสีห์ที่ทำจากไม้ไผ่และย่านลิพงถวาย ตาพร้อมเป็นคนไทยน่าจะมีเชื้อสายจีนเพราะงานที่ออกมาแสดงให้เห็นว่ามีอิทธิพลมาจากจีนพ่อแก่ช่างมาจากนครฯ มีลูกศิษย์คือ ตาพร้อม ลุงเส้ง บาบ

การทานไฟ เมื่อก่อนในช่วงหน้าฝน เดิมเมื่อก่อนช่วงเข้ามัตประชาชนจะเริ่มออกมาเพื่อร่วมกันทำอาหารเพื่อถวายพระ หลังจากพระฉันเรียบร้อยแล้วก็จะร่วมทำขนมด้วยกัน เสร็จสิ้นพิธี

ประมาณช่วงบ่าย ชาวบ้านจะหุงกัน จะทำกันในเดือนอ้าย เดือนยี่ วันเพ็ญ ทำมานานกว่า 70 ปี ขนมที่นิยมทำคือ ขนมครก ขนมอี๋ ขนมฝามี ขนมเบ็อง ข้าวย่ำ ข้าวต้ม ขนมโค ลักษณะจะมีไฟอยู่โดยรอบแล้วพระอยู่ข้างใน การทานไฟถูกล้มเลิกไปแล้วเพราะความขัดข้องใจในชุมชน เนื่องจากความเบื่อหน่าย

- ควนขนุน

แผนที่ 5.21 แสดง ชุมชนควนขนุน

ลักษณะพื้นที่ เป็นควน ที่ราบ และทุ่งนา การใช้พื้นที่ในส่วนที่เป็นควนมีการกระจุกตัวของที่อยู่อาศัย ส่วนในพื้นที่ราบและทุ่งนาใช้เพื่อการยังชีพคือการเกษตรกรรม ได้แก่การทำนา ในทุ่งนาที่เรียกว่านาหลวง และนาын ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ถนนสุขุมวิท มีคลองไหลผ่านชุมชนที่เรียกว่าคลองไฟ เมื่อถึงวัยศึกษาเล่าเรียนแหล่งศึกษาของชุมชน คือ วัดควนขัน การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา นิยมไปวัดพระงาม

เดิมควนขันเป็นส่วนหนึ่งของตำบลควนขัน เป็นหนึ่งในกลุ่มชุมชนเก่าแก่ในละแวกนี้ คือ ควนขัน ควนหนอง ควนนาแค ที่มีชื่อปรากฏในการสำมะโนประชากรครั้งแรกเมื่อ ปีพ.ศ.๒๓๕๕

องค์ประกอบสำคัญ

1. แหล่งศิลปะวัฒนธรรม มีหนังตะลุงและกลองยาวโบราณ อายุกว่าร้อยปี ที่มีลักษณะเด่น คือ เล่นไม่เสียดสีการเมือง สามารถดูได้ทุกเพศทุกวัย

2. มีอาคารบ้านเรือนสไตล์

ความเป็นชุมชนที่ทำรูป หนังตะลุง

ความเป็นชุมชนที่เคยมี กลองยาวโบราณ

แผนที่ 5.22 แสดง ชุมชนกะพังสุรินทร์

- ชุมชนกะพังฯ และบ้านโพธิ์

กะพังฯเป็นสระน้ำขนาดใหญ่ที่มีอยู่ดั้งเดิมเช่นเดียวกับชุมชน เนื่องจากน้ำเป็นทรัพยากรสำคัญที่ใช้ในการดำรงชีวิตหลายด้าน จึงมีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้ โดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำนา และนิยมหาปลา ปลุกผักเป็นอาหาร ต้งเป็นเมืองที่มีลักษณะเด่นทางการเรียนการศึกษาเด็กๆในชุมชนจะถูกส่งไปเรียนที่วัดกะพังฯ

เมื่อปี 2506 สมัยที่ นายยรรยง วิโนทัย เป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลได้มีนโยบายในการใช้พื้นที่สระกะพังฯให้เป็นประโยชน์ แต่เดิมสระกะพังฯมีกั้นขึ้นเต็มสระ ปี2511 ได้มีการฟื้นฟูสระกะพังครั้งที่ 2 โดยการขุดลอกสระเอาต้นกกออก มาถึงสมัยที่สระกะพังรุ่งเรืองครั้งที่เปิดสวนสัตว์อยู่ และหลังจากปิดกิจการไป เทศบาลได้ออกกฎหมายท้องถิ่นห้ามจับสัตว์ในสระกะพังฯ

องค์ประกอบสำคัญ

แหล่งศาสนสถาน มีวัดดั้งเดิมที่มีอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและมีความสำคัญเป็นที่พึ่งทางจิตของคนในชุมชน คือ วัดกะพังฯ

แหล่งน้ำสำคัญ มีหนองน้ำขนาดใหญ่อยู่ 2 แห่ง คือ บริเวณที่เรียก "สระกะพัง" ในปัจจุบัน และหนองน้ำที่อยู่ข้างสหมิตรสมาคม (ปัจจุบันเห็นเพียงร่องรอยของการเป็นแหล่งน้ำ)

หนังหมูน้อย หนังตะลุง

บ่อยายปริก อยู่ตรงบริเวณหน้ากระพัง

บ่อหลังกระพัง อยู่ตรงบริเวณที่เรียกว่าหางนกยูง เป็นบ่อน้ำที่ขุดในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยทหารญี่ปุ่นมาขุดไว้ใช้ ต่อมาเป็นแหล่งน้ำสำคัญของคนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณหลังกระพังสุรินทร์

กก เป็นพืชที่ขึ้นริมน้ำเอามาประดิษฐ์สิ่งของได้หลายอย่าง เช่น กระเป๋า กระสอบ แล้วนำมาขายและใช้งาน

- ความหมาย

ความหมาย

เดิมเป็นพื้นที่ราชพัสดุ ที่ยังมีสภาพเป็นป่าปกคลุม ลักษณะพื้นที่เป็นควนและเป็นที่ราบ และหนองน้ำที่เรียกว่าหนองหาญ ลักษณะการใช้พื้นที่ คือมีที่อยู่อาศัยตรงบริเวณพื้นที่ส่วนที่ลาดลงสู่ที่ราบ และในสวนที่เป็นควนแรกสุดเป็นป่าปกคลุม และเปลี่ยนมาเป็นโรงพยาบาลแห่งแรกของจังหวัดตรังในที่สุด มีการบอกเล่าจากคนรุ่นก่อนว่า ที่บริเวณโรงพยาบาลควนหาญในปัจจุบันมีคนพบงูเผือกตัวใหญ่เป็นประจำทุกปี ต่อมาจึงมีการสร้าง หลา ให้อยู่อาศัย จนเมื่อมีการสร้างโรงพยาบาลจึงสร้างเป็นศาลาถาวร เรียกชื่อว่า หลาทวดควนหาญ

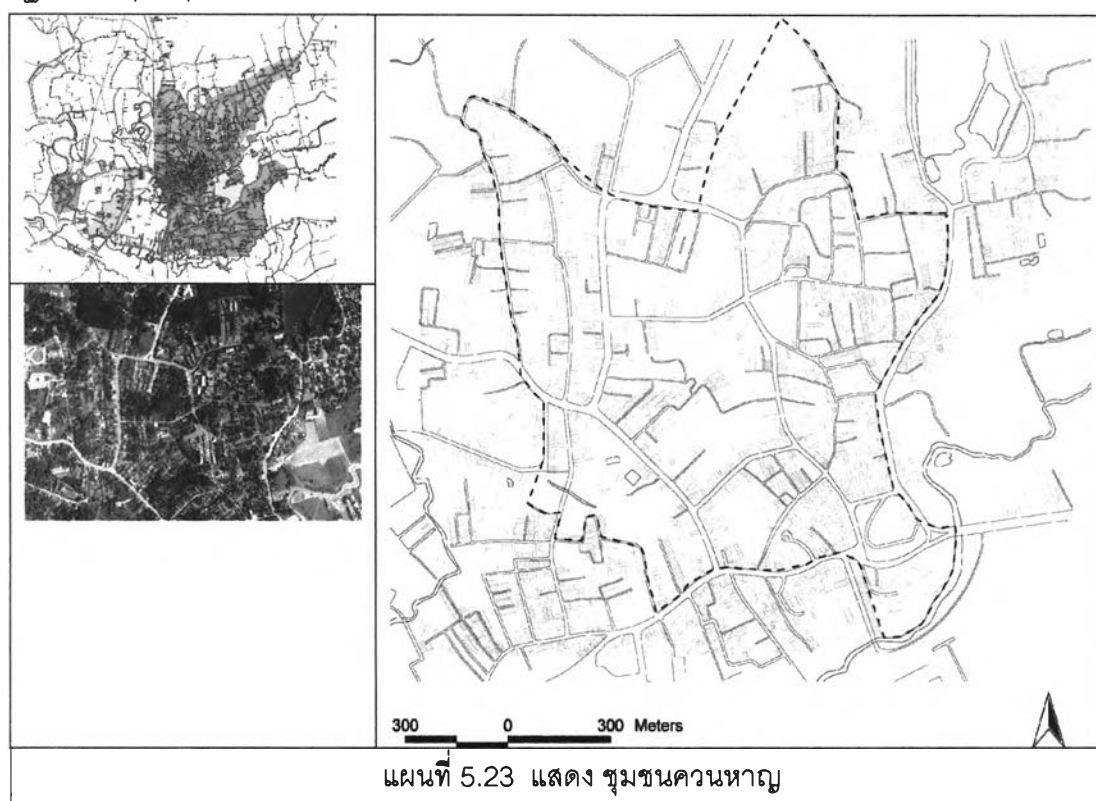
ในอดีตการประกอบอาชีพของผู้คนในย่านนี้คือ การทำสวนยาง ทำสวนผลไม้ ปลุกผัก ฯลฯ ดังนั้นจึงมีบ้านเรือนที่อยู่อาศัยแทรกอยู่กับสวนผลไม้ น้ำดื่มน้ำใช้ในย่านควนหาญ มีใช้อยู่

จำนวนไม่มากมายนัก เนื่องจากความสูงของพื้นที่ทำให้ต้องขุดบ่อลึกมาก และพังทลายง่าย ดังนั้นเมื่อมีบ่อน้ำตื้นน้ำใช้ที่ใช้งานได้ดี คนในละแวกนี้จึงยินดีที่จะใช้ร่วมกัน แหล่งน้ำอีกแหล่งหนึ่งของชุมชนควนหาญในอดีต คือ บ่อน้ำที่สระกะพังสุรินทร์

สถานศึกษา รวมทั้งการประกอบพิธีทางศาสนาของชุมชน คือ วัดกะพังสุรินทร์

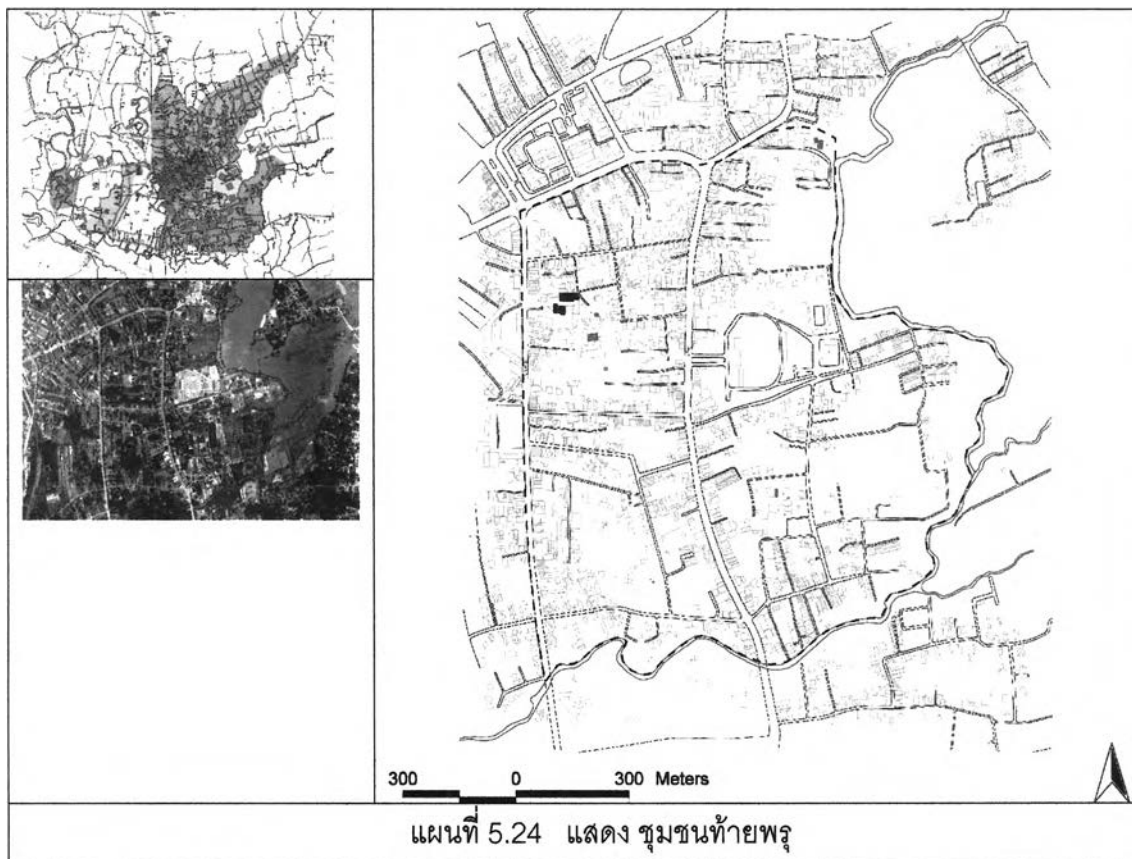
องค์ประกอบสำคัญ

1. แหล่งโรงพยาบาลของรัฐแห่งแรกของจังหวัดตรัง โรงพยาบาลตรัง หรือโรงพยาบาลควนหาญ เปิดให้บริการสำหรับคนภายในจังหวัดตรังเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๔
2. แหล่งที่ยังพบสวนจันทน์ซึ่งในอดีตนิยมปลูกเพื่อการส่งออก
3. แหล่งพื้นที่สูง ของทับเที่ยง กล่าวคือ พื้นที่ความสูงในเขตทับเที่ยงมีหลายควน เช่น ควนสถานที่ราชการ ควนจวนผู้ว่าราชการจังหวัด และควนหาญ จนมีคนกล่าวว่าถ้าน้ำท่วมจนถึงควนเหล่านี้ พื้นที่ของทับเที่ยงคงจมอยู่ใต้น้ำทั้งหมด และคงด้วยเหตุผลเดียวกันนี้ กองทัพญี่ปุ่นที่เข้ามาเมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ใช้พื้นที่จังหวัดตรังเพื่อเป็นทางผ่าน ใช้ชัยภูมิ ควนหาญ เป็นที่ตั้งฐานและชุดหลุมหลบภัยชั่วคราว

แผนที่ 5.23 แสดง ชุมชนควนหาญ

- ท้ายพร

- ชุมชนท้ายพรุ

ชุมชนท้ายพรุ มีชื่อเดิมเรียกว่า "บ้านพรุ" เพราะมีพรุใหญ่อยู่ในบริเวณสนามกีฬาจังหวัดตรังปัจจุบัน ซึ่งในภายหลังชาวบ้านในชุมชนท้ายพรุได้ปรับปรุงที่ดินรอบๆพรุ เป็นที่เพาะปลูก ทำนา บริเวณนี้จึงเรียกว่า "บ้านนาพรุ"

ในอดีตบริเวณทิศเหนือของพรุ เรียกกันว่า "ท่าพรุตีน" ซึ่งเป็นบริเวณของชุมชนท้ายพรุปัจจุบัน

ทิศใต้ของพรุ เรียกว่า "ท่าพรุหัวนอน" ซึ่งปัจจุบัน คือ บริเวณชุมชนโป๊ะแข็ง
ทิศตะวันออกของพรุ คือบริเวณที่ติดกับคลองน้ำเจ็ด ซึ่งเป็นทางน้ำไหลออก เรียกว่า "ปากพรุ"

ทิศตะวันตกของพรุ ซึ่งเป็นบริเวณทางเข้าสนามกีฬาและชุมชน วิเศษกุลในปัจจุบัน เรียกว่า "ท้ายพรุ"

ต่อมาชื่อ "บ้านนาพรุ" ได้ถูกเรียกเพี้ยนไปเป็น "บ้านท้ายพรุ"

ในอดีต ชุมชนบ้านนาพรุ เป็นชุมชนเก่าแก่ มีอายุไม่น้อยกว่า ๒๐๐ ปี ตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ อาณาเขตของชุมชนเดิมกว้างใหญ่กว่าในปัจจุบันมาก คือถนนวิเศษกุล บริเวณวัดควนวิเศษ และสถานีดับเพลิง

ปัจจุบันอาณาเขตของชุมชน รั้วจัดแบ่งตามเทศบาลนครตรัง มีเนื้อที่น้อยลงมาก แต่มีประชากรหนาแน่นขึ้น กลายเป็นชุมชนเมือง อาชีพเปลี่ยนแปลงไป ไม่มีการเพาะปลูก ทำนา หรือเลี้ยงสัตว์ ในปัจจุบันคนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง รับราชการ และค้าขาย เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความเป็นชุมชนเมือง ครอบครัวดั้งเดิมส่งลูกหลานไปศึกษาต่อที่อื่น น้อยรายจะได้กลับมาอยู่บ้าน คนใหม่ที่เข้ามาส่วนมากมีอาชีพค้าขาย โดยเฉพาะเป็นร้านค้าตลอดสองฝั่งของถนนรัชฎา พรุใหญ่เปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิงเมื่อจังหวัดได้ถมที่ดินเพื่อสร้างสนามกีฬาในปี พ.ศ. ๒๕๑๑

องค์ประกอบสำคัญ

แหล่งพื้นที่ที่เป็นพรุขนาดใหญ่ ที่ในอดีตเป็นอยู่ข้าวอยู่น้ำที่อุดมสมบูรณ์ของชาวบ้าน เป็นที่นาปลูกข้าวและเลี้ยงวัวควายเป็นฝูงๆ รอบๆบริเวณพรุ มีนาข้าวและวัวควมายซึ่งชาวบ้านในชุมชนนำมาเลี้ยง ในพรุมีปลาชุกชุมมากสามารถนำมาเป็นอาหารได้ตลอดทั้งปี ทั้งหน้าฝนและหน้าแล้ง ในหน้าฝน ชาวบ้านจะยกยอด ตกเบ็ด บักเบ็ดและดักไซ ในหน้าแล้ง มีการวิดปลาจากหมุ่รำ หรือหน้า ที่ซุดไว้

แหล่งที่มีลานใช้ร่วมของหมู่บ้าน บริเวณนารอบๆพรุเป็นที่ทำกิจกรรมของชุมชนที่หลากหลายของคนทุกเพศทุกวัย เช่นเป็นสนามกีฬา สนามเล่นว้าว เป็นที่อ่านหนังสือได้ร่มไม้ช่วงใกล้สอบ

แหล่งช่างฝีมือ คือช่างไม้ฝีมือดีเป็นจำนวนมาก นอกจากจะมีการว่าจ้างกับบุคคลทั่วไปแล้ว ยังรับจ้างกับเทศบาลด้วย

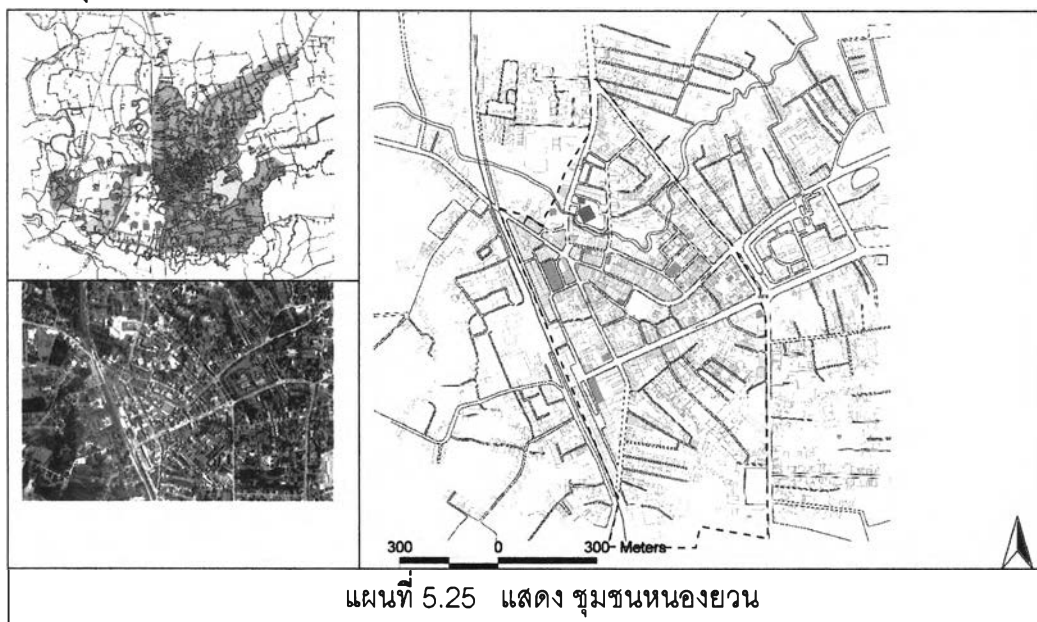
แหล่งบุคคลสำคัญและคนมีความรู้ ที่ได้รับราชการมีชื่อเสียงหลายคน เช่น หลวงฤทธิ์เดชราชรองเมือง หลวงพิทักษ์เหลียนสถาน และนายก่อเกียรติ ษฎุเสน อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดตรัง

พรุ เป็นสถานที่หาปลาในหน้าน้ำจะตกเบ็ด หน้าแล้งจะวิดน้ำโดยการทำหน้าและมีทางน้ำเข้าเอาทางมะพร้าวหรือไม้ไผ่สานเผือกมาเป็นทางน้ำแล้ววิดน้ำออกก็จะได้ปลา

ปากพรุ จะมีช่องแคบๆเรียกว่า ช่องจิว เป็นสถานที่ที่คนในชุมชนเอาวัวไปอาบน้ำ

พันธุ์ปลาพิเศษ ที่พบในป่าพรุ คือ ปลากัดมีสองสี สีดำโทนเข้ม สีโทนแดง (น้ำตาล) มีประสิทธิภาพในการกัดสูง จนได้ฉายยาว่า “ปลากัดลูกพรุ”

11. ชุมชนหนองยวน

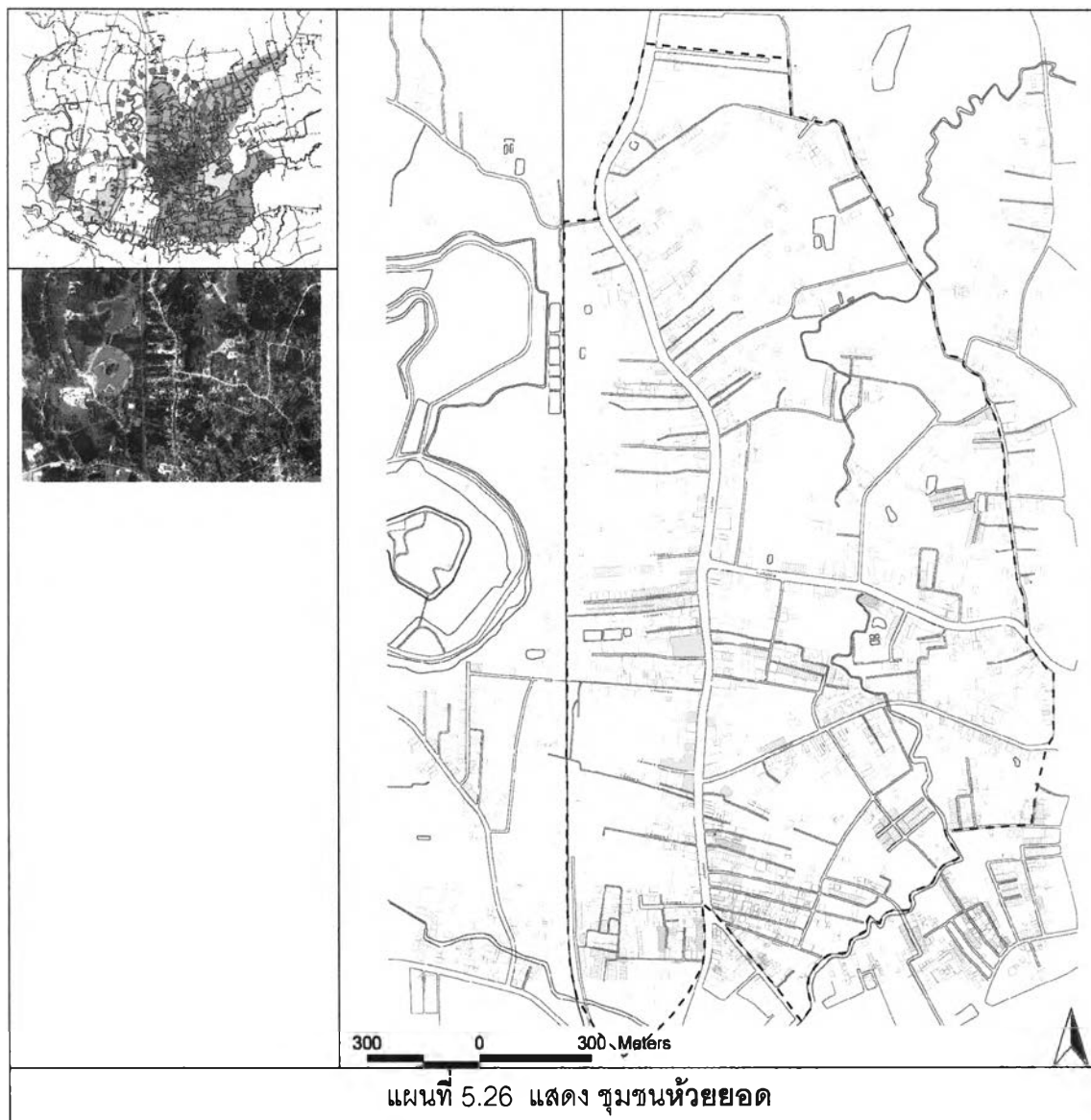

โรงเรียนฝึกหัดครู สร้างเมื่อประมาณหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ราวๆ 4-5 ปี บุคคลที่เข้ามาเรียนจะต้องเรียนจบม.6 มาก่อนแล้วโดยมีครูชม ชุมศรีเป็นผู้สอน ต่อมากลับโรงเรียนให้ประชากรทำให้ต้องปิดโรงเรียนไป

ควนบางรัก เดิเป็นควนที่สูงมาก ต่อมามีการขุดดินไปขาย ทำให้ควนเล็กลง

หนองยวน ในอดีตเคยเป็นหนองป่าไผ่ หนองโรงยาง หนองศรีรุ่ง หนองป่าแดง หนองชุมแสง ที่เรียกว่าหนองยวน เพราะมีหนองอยู่ติดกันเป็นยวน และเป็นหนองที่อุดมสมบูรณ์คนในชุมชนจะไปหาปลาที่นั่น ต่อมากมหนองทั้งหมด แต่จะมีร่องรอยเหลืออยู่

- ห้วยยอด

เขาแป๊ะซ้อย เมื่อก่อนเป็นทุ่งนาขนาดใหญ่ เดิมเรียกว่า "หนองโคลน" กินพื้นที่ตั้งแต่ถนนห้วยยอดจนถึงถนนเลี้ยวเมือง ถัดจากหนองโคลน คือ "ทุ่งน้ำผุด" (โรงเรียนบูรณะรำลึกในปัจจุบัน) ซึ่งมีลักษณะน้ำผุดขึ้นมาเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 2 เมตร ไม่มีใครกล้าว่าน้ำเข้าไป ไกล น้ำเย็นมาก ในฤดูวางไข่ จะมีปลาชิวไฟทั้งตัวเล็กตัวใหญ่ จะมารวมกัน และดีดตัวขึ้นมาเสียงดัง "ปร๊วะ" เขาแป๊ะซ้อยมีถ้ำอยู่ด้วย เป็นสถานที่อาศัยของฝูงค้างคาว และหลุมฝังศพของนายช่างต้องเคียน แต่ปัจจุบันได้ย้ายออกมาแล้ว

คลองน้ำผุด มีปลาชุกชุม มีความลึกประมาณ 3 เมตร ในอดีตก็มีจะเข้อยู่ด้วย วิถีชีวิตของคนในสมัยก่อนมีความผูกพันกับแม่น้ำลำคลอง หากจะกล่าวไปแล้ว คลองในน้ำสมัยนั้นน้ำใสมาก ชาวบ้านไปหาหอยโข่งหอยขมกินกัน

สะพานพินฉก สะพานพินฉกและหลาพินฉกริเริ่มการสร้างโดยพินฉก อำพร ซึ่งมีตำแหน่งเป็น
กำนันในสมัยนั้น สร้างโดยชาวบ้าน ปัจจุบันก็คือตำแหน่งตรงที่ชายลูกขึ้น สัมตำนั้นเอง

โรงยงนำเซียม

โรงยงนำเซียม สร้างเมื่อประมาณ 50 ปีมาแล้ว ในสมัยก่อนยังเป็นโรงงานเล็กๆ ไร่
กิติ ผลดีของการตั้งโรงยงนี้ก็คือ สร้างรายได้ ส่วนผลเสีย ถ้ามีการส่งผ่านน้ำเสียหรือปล่อยเปลือ
ยง จะมีการระบายลงสู่คลอง ทำให้น้ำเสีย และมีการอุดตัน จากน้ำลึกลงกลายเป็นดิน
โรงฆ่าสัตว์ สร้างมาประมาณอายุ 50-60 ปีมาแล้ว ย้อนหลังไปประมาณ 20 ปีมาแล้วก็เลิกกิจการ
ที่นี่ไปอยู่ที่ไสลว และได้กลายมาเป็นสถานีบ.ช.ส.แทน

5.4 การวิเคราะห์การเป็นย่าน

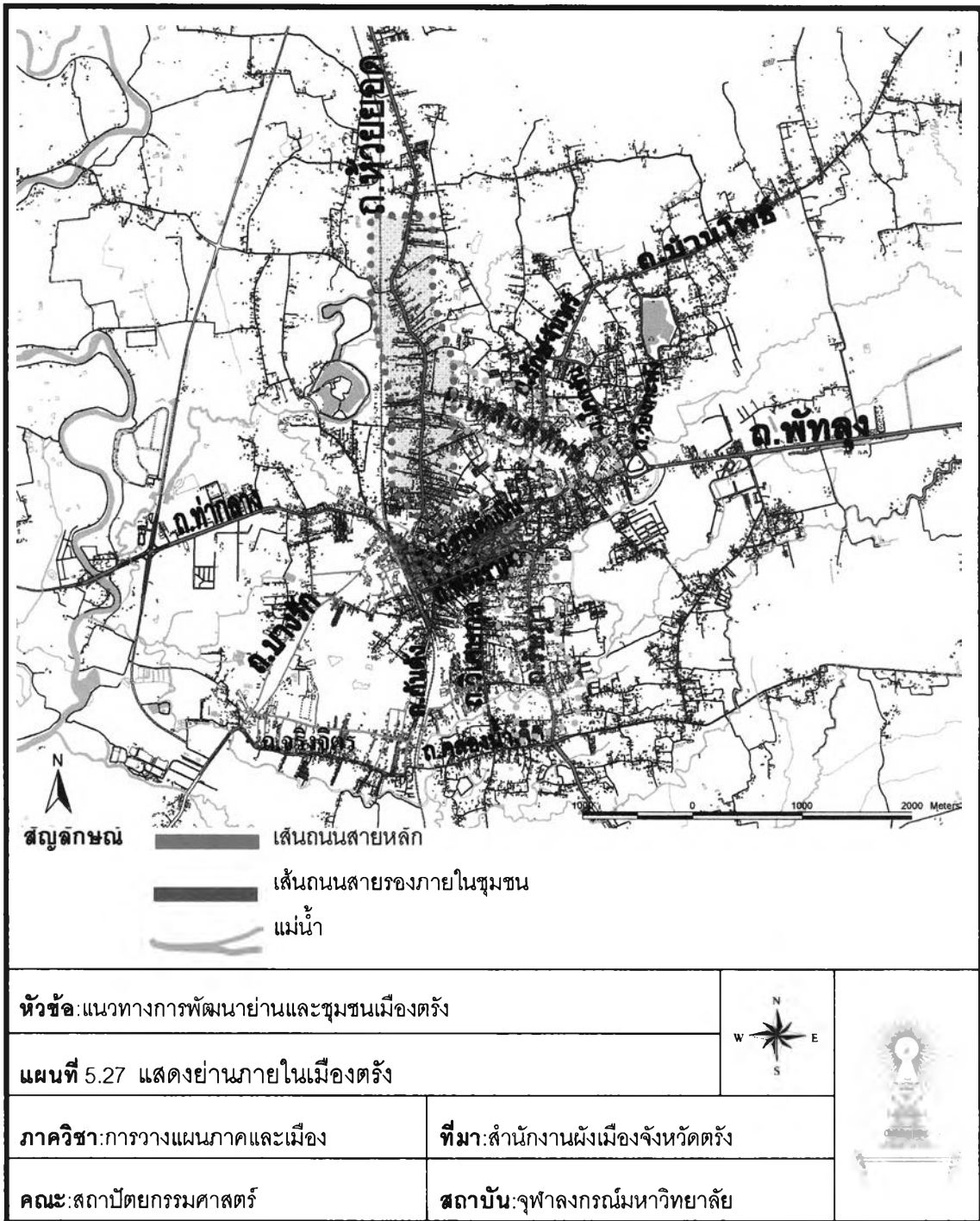
วิวัฒนาการ

จากทฤษฎีโมเดลของเมืองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ Terence G. McGee ในปี
1967 ได้กล่าวถึงความแตกต่างของเมืองตะวันตกกับเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า ลักษณะ
การใช้ที่ดินจะเป็นแบบผสม และมีโครงสร้างการใช้ที่ดินที่ไม่มีรูปแบบ ต่างจากเมืองตามทฤษฎี
ตะวันตกที่จะสอดคล้องกับรูปแบบค่อนข้างแน่นอน

โดยทฤษฎีของ Mc Goe สอดคล้องกับวิวัฒนาการของการเกิดย่านและการเกิดชุมชนในอดีต โดยเมืองในยุคแรกช่วงก่อตั้งเมืองจากบพที่ 4 พบว่า เมืองจะขยายตัวเป็นหย่อม ๆ เพราะการเข้าถึงและการคมนาคมเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งเมืองจะเป็นศูนย์รวมของผลผลิตทางการเกษตร และมีการประกอบอาชีพที่จำกัดทำให้การใช้ที่ดินประเภทอื่นไม่เด่นชัด ต่อมาเมื่อมีการค้าขายติดต่อกับประเทศทางยุโรป มาเลเซียระหว่างประเทศ ท่าเรือและบริเวณใกล้เคียง ซึ่งเป็นศูนย์กลางที่ดึงดูดเอากิจกรรมอื่นเข้ามาได้แก่ ย่านการค้าบริเวณท่าเรือของท่าจีน เมื่อมีการพัฒนาการคมนาคมขนส่งที่ทันสมัยทำให้เกิดการย้ายถิ่นของประชากรชนบทเข้าสู่เมืองคือช่วงที่มีการก่อสร้าง ทางรถไฟเป็นเส้นทางคมนาคมที่ทันสมัย คนมีการย้ายถิ่นจากท่าจีนมาทำการค้าและตั้งถิ่นฐานบริเวณริมทางรถไฟและพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้ชุมชนท่าจีนเดิมกลายเป็นย่านที่อยู่อาศัย

ชุมชนริมทางรถไฟกลายเป็นศูนย์กลางทางการค้า คือตลาดขนาดใหญ่ แทรกตามที่อยู่อาศัยของประชากรในเขตเมือง โดยพื้นที่นี้จะไม่มียาการค้าที่ตายตัว มีการต่อรองราคาสินค้า ซึ่งราคาสินค้าจะเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตลาดจะเริ่มขายสินค้าในช่วงรุ่งเช้า โดยจะมีรถบรรทุกสินค้าเกษตรกรรมจากลแวกใกล้เคียงและพื้นที่โดยรอบมาซื้อขายแลกเปลี่ยน ย่านการค้าของเมืองจะอยู่ติดกับเขตที่ทำการของรัฐบาลและเขตการใช้ที่ดินแบบผสมซึ่งอยู่บริเวณใจกลางเมือง ในกรณีของเมืองตรงตามแผนที่ คือ มีย่านราชการตั้งอยู่ติดกับย่านการค้าบริเวณศูนย์กลางเมือง โดยเขตการค้าและเขตพาณิชย์กรรมประกอบด้วยธุรกิจการค้าของกลุ่มคนชาวจีน มีร้านค้าปลีกในลักษณะธุรกิจขนาดเล็กและธุรกิจที่ทันสมัยประเภทโรงภาพยนตร์ ศูนย์การค้า มีรูปแบบการใช้ที่ดิน เป็นรูปเลี้ยวตามเส้นทางคมนาคมแหล่งที่มุ่งออกจากเมือง แม้ว่าเมืองจะมีรูปแบบลักษณะ CBD เป็นรูปแบบตะวันตกแต่บริเวณย่านการค้ามีการพัฒนาตามนายทุนซึ่งเป็นชาวจีน เป็นกลุ่มนายทุนที่มีอิทธิพล

จากทฤษฎีดังกล่าวพบว่า ย่านตลาดเทศบาลเป็นย่านการค้าเก่าแก่ที่มีความสอดคล้องกับทฤษฎีดังกล่าวมีอาคารสมัยใหม่สอดแทรกขึ้นเต็มพื้นที่เป็นย่านการค้าที่มีความพลุกพล่าน มีกิจกรรมการค้าในช่วงเช้ามี 5-6 โมงเย็น และตลาดปิดช่วง 1 ทุ่ม - กลางคืน โดยในช่วงเวลา 1 ทุ่ม - 4 ทุ่ม จะมีกิจกรรมเกิดขึ้นเกี่ยวกับตลาดที่มีการขายอาหารสำเร็จรูป ร้านอาหาร โดยในย่านใดที่มีการขายอาหารก็จะคึกคัก เช่น ย่านตลาดใต้รุ่งถนนรื่นรมย์ ตลาดห้าสะพาน คลองน้ำเจ็ด และย่านร้านอาหารกึ่งผับบริเวณถนนรัชฎาและถนนเพลินพิทักษ์

เมืองตรังแบ่งย่านเป็น ย่านหลักใหญ่ๆ คือ

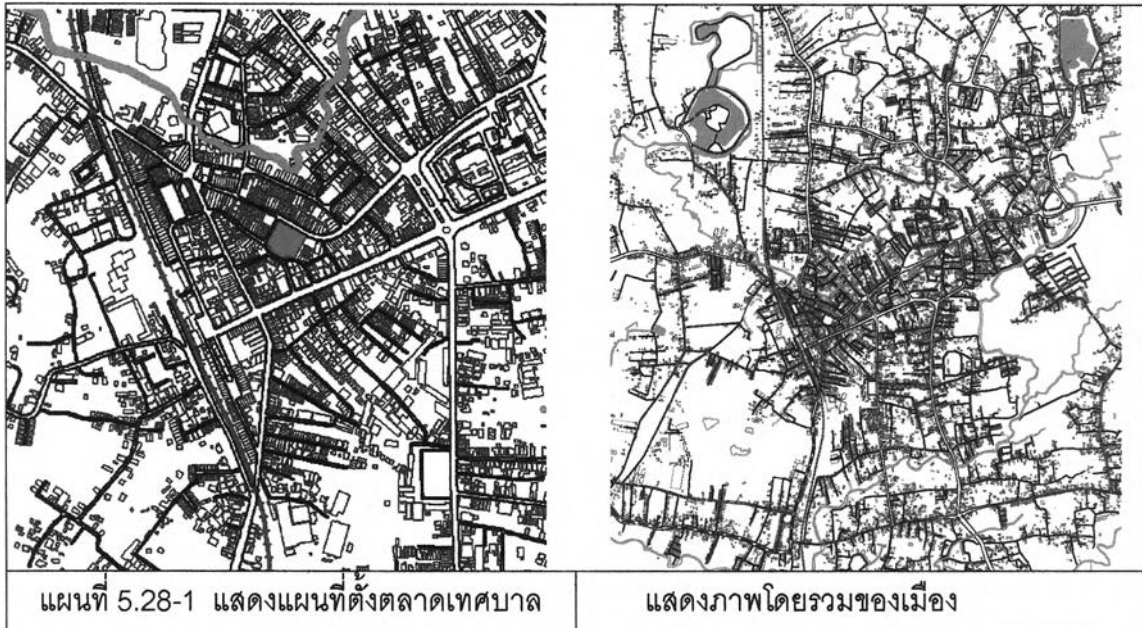
- - ย่านการค้าและบริการ แบ่งเป็นย่านตลาดใจกลางเมือง (ตลาดเทศบาลเก่า)
- - ย่านการค้าและบริการ ย่านตลาดใจกลางเมือง (ตลาดท่ากลาง)
- - ย่านร้านอาหารกึ่งผับช่วงกลางคืนบริเวณถนนรัชฎา และถนนเพลินพิทักษ์
- - ย่านอาหารเช้า (ขนมเค้ก และติ่มซำ) และของฝากริมถนนห้วยยอด
- - ย่านสวนราชการ

โดยย่านหลักจะมีชุมชนเล็กๆ อาจจะมี 1 หรือหลายชุมชนในย่านนั้นๆ โดยแบ่งตามลักษณะของกิจกรรมและบทบาทในพื้นที่ รวมทั้งลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกัน ดังนี้

5.4.1 ย่านการค้าและบริการ

ย่านตลาดใจกลางเมือง ย่านตลาดของชุมชนจะรับรู้ได้จากการมีกิจกรรมการค้าจำนวนมากกระจุกตัวอยู่รวมกัน ซึ่งในเมืองตรังมีย่านตลาดที่มีความเป็นมาเก่าแก่ตั้งแต่ครั้งตั้งเมืองโดยมีตลาดที่เห็นชัดเจนอยู่ 2 ย่านด้วยกันคือ

1.1) ย่านตลาดเก่า หรือตลาดสดเทศบาล ซึ่งมีการจัดวางกลุ่มของอาคารแถวโดยรอบตลาดสดเพื่อประโยชน์ใช้สอยในด้านการค้าขาย จนเกิดเป็นย่านการค้าซึ่งมีชีวิตชีวาของเมือง มีความหนาแน่นของกิจกรรมตั้งแต่ในอดีตต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน

ย่านนี้เป็นย่านที่มีความสำคัญในฐานะเป็นศูนย์กลางทางการค้ามาตั้งแต่เริ่มตั้งเมือง มีอายุยาวนานเป็นที่รวมของกิจกรรมต่างๆ ทั้งการค้า ความบันเทิง อาหาร และเนื่องจากเป็นศูนย์การค้าเก่าแก่ทำให้ยังคงทิ้งร่องรอยทางประวัติศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์ไว้ให้เห็นในปัจจุบัน จะเห็นได้ชัดในรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ได้แก่ อาคารพาณิชย์ในแนวจีน ลักษณะทางสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่ย่านตลาดได้รับอิทธิพลมาจากปีนัง

แสดงตลาดเทศบาล

ภาพแสดงย่านตลาด

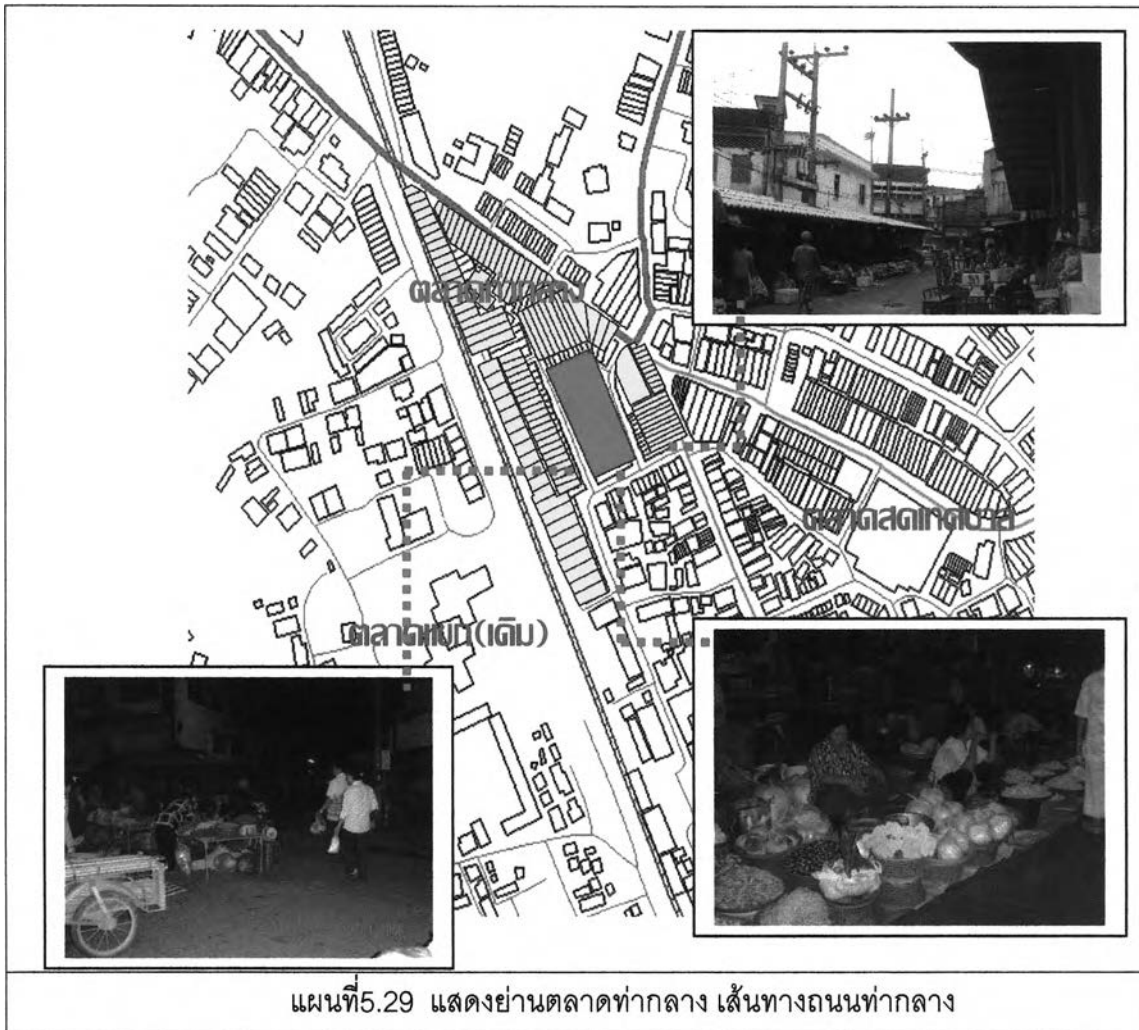
ในปัจจุบันย่านนี้ก็ยังคงมีการใช้งานอยู่ แต่ลักษณะอาคารมีการเสื่อมโทรม บางแห่งมีอายุมากกว่า 80 ปี ก่อสร้างในยุคแรกของการตั้งเมือง เป็นเอกลักษณ์ของอาคารสมัยชิโน-โปรตุกีส ในช่วงของถนนบางสาย เช่น ถนนราชดำเนินมีน้ำท่วมและไฟไหม้อาคารบางส่วนทำให้มีรูปแบบอาคารสมัยใหม่แทรกตัวอยู่ในบางบริเวณ

รูปแบบอาคารสมัยใหม่แทรกตัวอยู่บนถนนราชดำเนิน

1.2) ย่านตลาดใหม่ตั้งอยู่บนถนนท่ากลาง คือตลาดท่ากลางในบริเวณใกล้เคียงกับย่านตลาดเก่า เนื่องจากเดิมตลาดเก่ามีความหนาแน่นไม่สามารถขยายตัวได้ เพราะการค้าของตลาดท่ากลางเน้นไปที่สินค้าส่งของผลผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก เชื่อมโยงกับย่านสถานีรถไฟมีโกดังการค้าเกาะกลุ่มไปตามถนนสถานี

ถนนท่ากลางเป็นเส้นทางที่เชื่อมระหว่างชุมชนท่าจีนกับทับเที่ยงเป็นทางสัญจรเข้าสู่ใจกลางเมืองทางด้านทิศตะวันตก โดยตั้งแต่ดั้งเดิมที่มีการขนส่งสินค้าทางน้ำที่ล่องมาตามคลองปอนเข้าสู่คลองห้วยยางและมาขึ้นฝั่งที่ทับเที่ยงทางบกใช้ถนนท่ากลางเป็นทางขนส่งสินค้าโดยใช้เกวียน

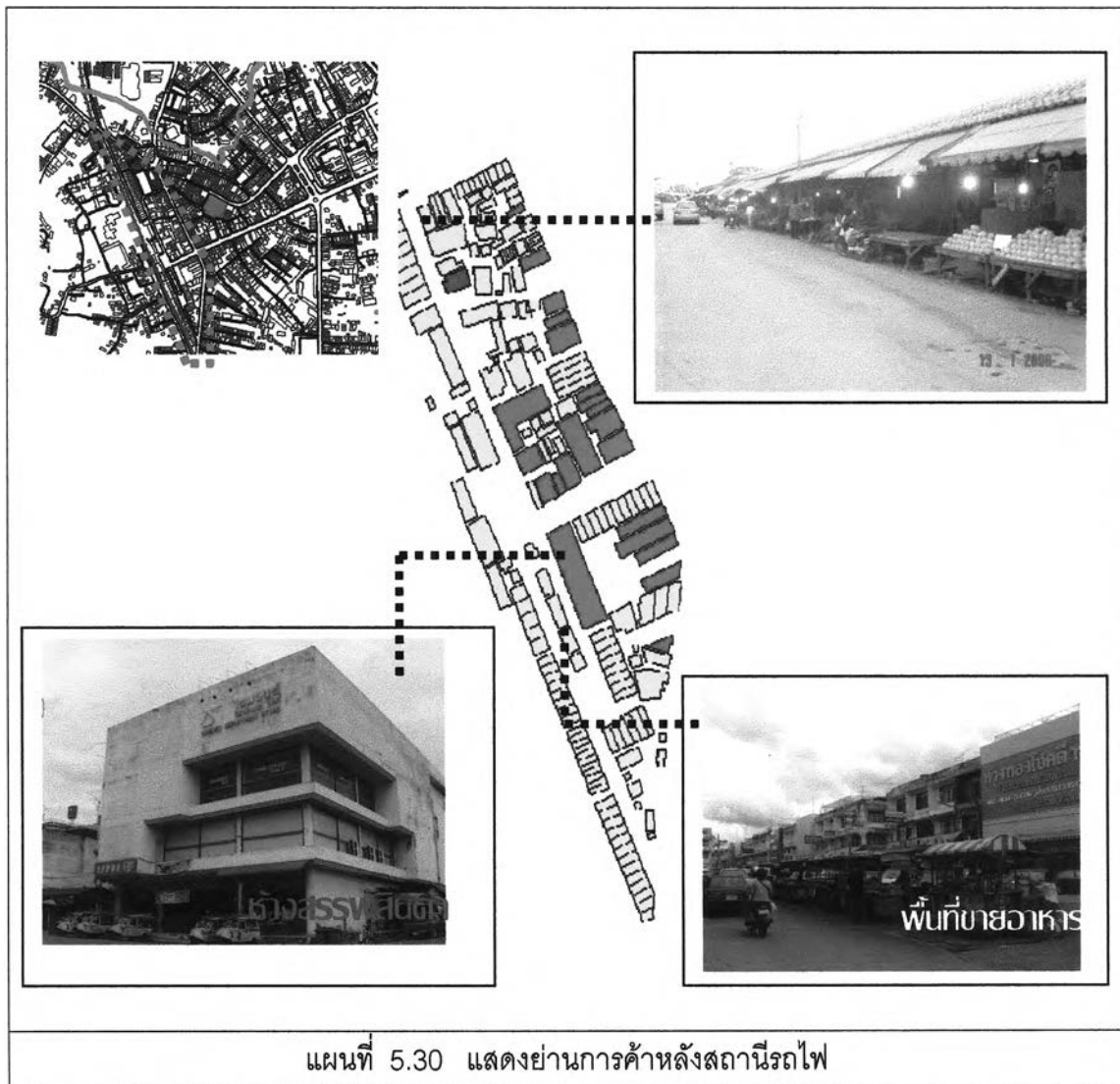

เส้นทางในย่านนี้แต่เดิมจึงมีหน้าที่เป็นเส้นทางลำเลียงขนส่งไปยังตลาดเก่าอยู่
แล้ว เมื่อเมืองมีการขยายตัว ตลาดเทศบาลเดิมมีขนาดเล็กเกินกว่าจะขยายเนื่องจากมีตึกแถวราย
รอบ จึงมีตลาดท่ากลางเกิดขึ้น

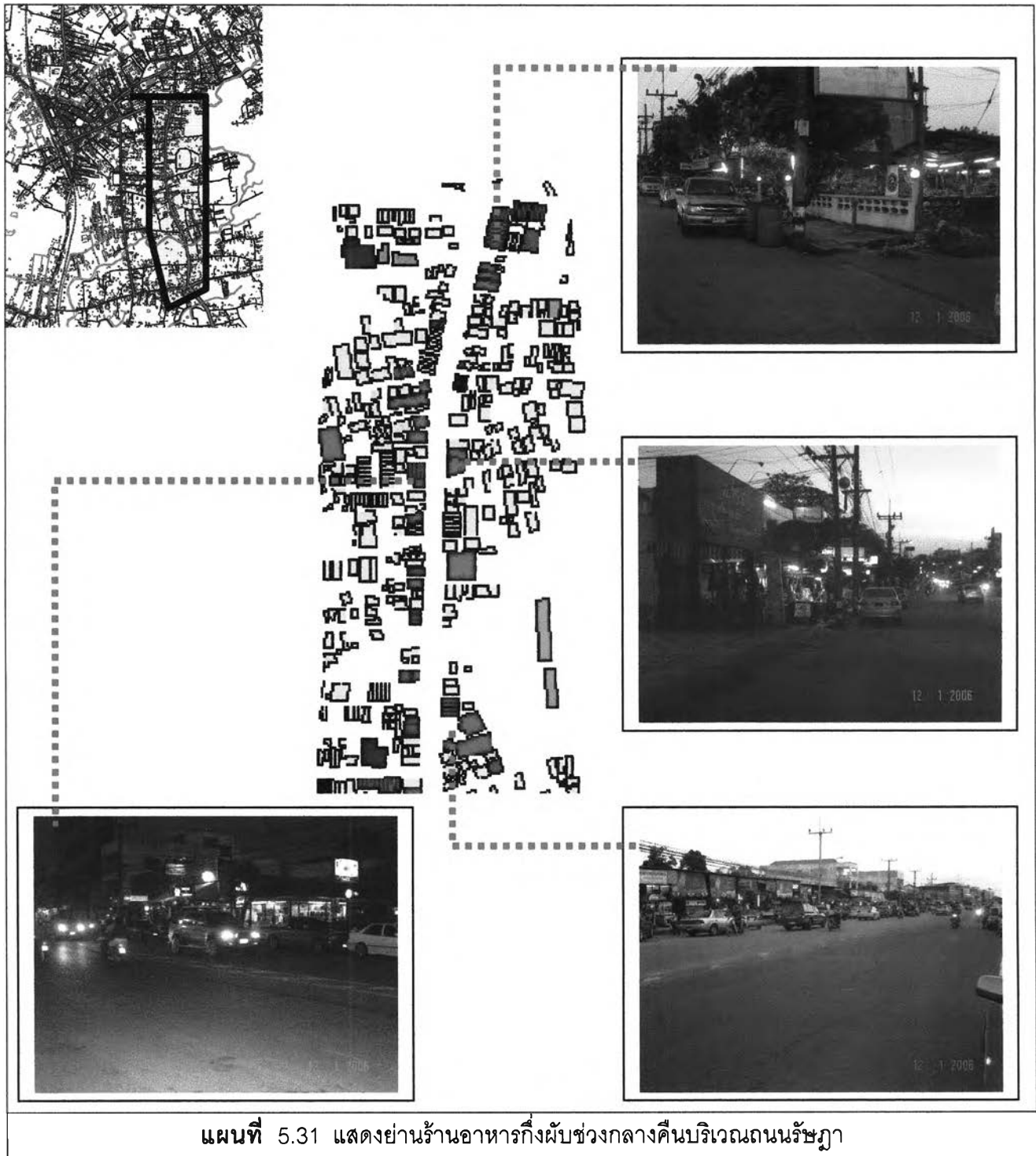
ตลาดใหม่ที่เป็นตลาดท่ากลางเป็นย่านตลาดที่มีการค้าและการขยายตัวเข้าหาเส้นทางคมนาคมตามถนนท่ากลาง รูปแบบอาคารทางสถาปัตยกรรมเป็นแบบสมัยใหม่มากกว่าย่านตลาดเก่า เพราะเดิมย่านนี้เป็นย่านเก่าแก่ จะเห็นได้จากการมีศาสนสถานคือ วัดตันตยาภิรมย์ และศาลเจ้าเก่าแก่คือ ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย และในภายหลังมีการตั้งของหมู่บ้านจัดสรรแห่งแรกของทับเที่ยงคือ สามร้อยห้อง

1.3) ย่านตลาดหลังสถานีรถไฟ เป็นตลาดเก่าในสมัยที่ยังมีการขนส่งทางรถไฟ ในยุคแรกที่มีการก่อตั้งเมือง โดยเป็นลักษณะการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการเดินทาง เช่นอาหาร โกดังสินค้า แต่ในปัจจุบันมีการคมนาคมขนส่งทางรถไฟลดน้อยลง ร้านค้าที่ขายอาหารที่เกี่ยวข้องกับรถไฟก็ปรับเปลี่ยนไปประกอบกิจการอย่างอื่น และมีการค้าส่งผลไม้ในสวนหนึ่งของริมทางรถไฟที่เชื่อมต่อกับตลาดท่ากลาง และทางด้านหน้าสถานีรถไฟเป็นห้างสรรพสินค้า และร้านขายของฝากจำพวกขนม และอาหารขบเคี้ยว

แผนที่ 5.30 แสดงย่านการค้าหลังสถานีรถไฟ

ย่านร้านอาหารกึ่งผับช่วงกลางคืนบริเวณถนนรัชฎา

แผนที่ 5.31 แสดงย่านร้านอาหารกึ่งผับช่วงกลางคืนบริเวณถนนรัชฎา

เดิมบริเวณถนนรัชฎาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ มีอายุไม่ต่ำกว่า 200 ปี เป็นพื้นที่ของชุมชนบ้านนาพลู มีการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่ยุคก่อนก่อตั้งเมือง ลักษณะ

ในยุคต่อมามีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบก ตัดถนนผ่านที่ดิน ที่สวน จึงมีการปรับเปลี่ยนการตั้งอาคารบ้านเรือนริมถนนแทน จากเดิมที่มีการเกษตรกรรม ยุคต่อมามีการส่งบุตรหลายเข้าศึกษามีความรู้เพิ่มขึ้นก็มีการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิต และมีการประกอบอาชีพอื่น ๆ หลากหลายยิ่งขึ้น บ้านเรือนส่วนใหญ่ที่อยู่ติดถนน ก็เปลี่ยนเป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม

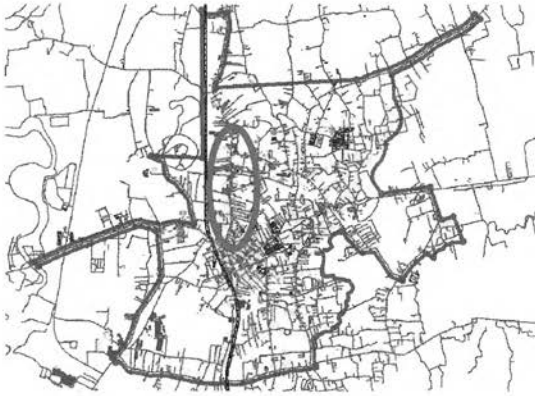
ในช่วง 10 ปีหลังมานี้ ประชาชนมีความนิยมการถ่ายทอดฟุตบอลทางโทรทัศน์มากขึ้น ผนวกกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนเมืองตรังที่ชอบรับประทังกาแฟ โรตีสีม้ซ่า และขนมเค้ก และรวมถึงการเข้าพบปะ พุดคุย สังสรรค์ จึงมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่สวน และที่นาข้างบ้าน เป็นร้านอาหารกึ่งผับ ที่มีการถ่ายทอดฟุตบอล และขายอาหาร ในลักษณะสวนอาหารกันอย่างแพร่หลาย เป็นที่นิยมของคนในเมือง และรองรับไปถึงแขกที่เข้ามาท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมยามค่ำ ค่ำที่เกิดขึ้นตลอดสายของถนนรัชฎา

ย่านร้านอาหารกึ่งผับช่วงกลางคืนบริเวณถนนเพลินพิทักษ์

ถนนเพลินพิทักษ์ เป็นอีกย่านหนึ่งที่มีการปรับเปลี่ยนบ้านสวนพักอาศัยเป็นร้านอาหารกึ่งผับ ความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐานของถนนเพลินพิทักษ์ คือเกิดการตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้ในยุคที่มีการตัดถนน เปลี่ยนการคมนาคมเป็นทางบก ผู้ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่เดิมใช้ทางเกวียน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำสวนยางพารา และทำนา เมื่อมีการตัดถนนเชื่อมต่อระหว่างอำเภอ โดยตัดถนนสายตรังห้วยยอด ก็มีการตัดถนนเพลินพิทักษ์เชื่อมต่อภายในเมือง ความเจริญในการตั้งถิ่นฐานอาคารบ้านเรือน ก็แผ่ขยายตามริมเส้นทางถนนสายหลักคือถนนห้วยยอด และแผ่ขยายมายังถนนเพลินพิทักษ์ด้วย

อาคารบ้านเรือนที่อยู่ติดถนนก็ปรับเปลี่ยนจากบ้านสวนเกษตรกรรม มาเป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพานิชย์ มีการพักอาศัยด้านบนของอาคารและค้าขายบริเวณชั้นล่าง การเปิดร้านอาหารกึ่งผับของถนนสายนี้ เกิดขึ้นใกล้เคียงกับย่านถนนรัชฎา คือ จากความนิยมชมฟุตบอล และวัฒนธรรมการกิน ประกอบกับบ้านในละแวกนี้ ปรับเปลี่ยนมาจากบ้านสวนเดิม มีพื้นที่ในการขยาย และเอื้อในการเปิดสวนอาหาร มีบรรยากาศที่ดี จึงทำให้ถนนสายนี้เป็นอีกสายหนึ่งที่คนในชุมชนเอง นักท่องเที่ยว จะเข้ามาใช้บริการรับประทานอาหารพบปะพุดคุยกันไม่ขาดสาย

แผนที่ 5.32 ย่านอาหารเช้า(ชนมเค็ก และตีมซ่า)และของฝากริมถนนหัวยอด

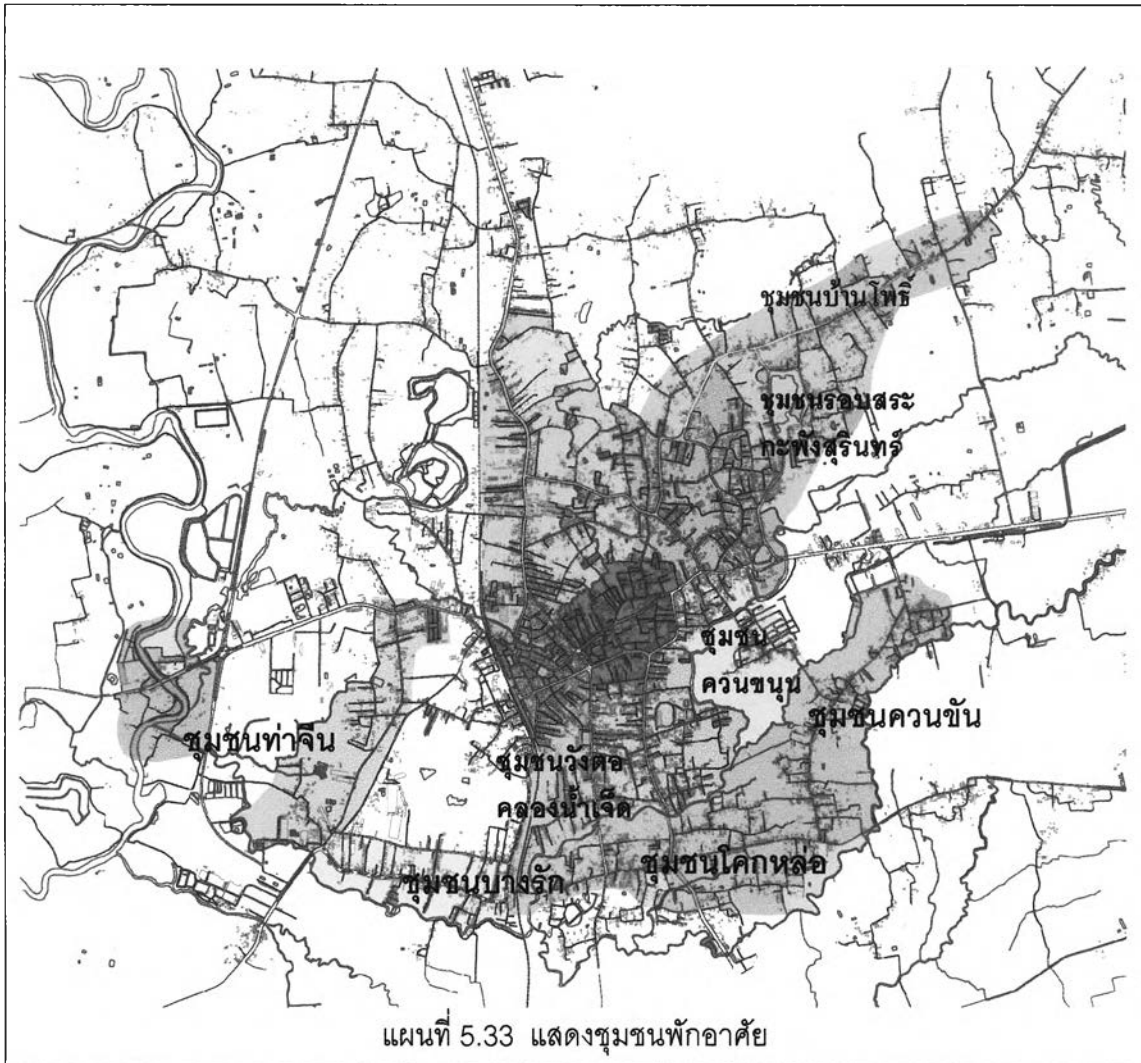
ถนนห้วยยอด เป็นถนนสายต้น ๆ ที่มีการก่อสร้างเพื่อเชื่อมต่อการคมนาคมขนส่งระหว่างอำเภอ ตัดขึ้นภายหลังจากการสร้างเส้นทางรถไฟได้ไม่นาน เป็นอีกย่านหนึ่งที่มีการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่ยุคแรกก่อนการก่อตั้งเมือง เนื่องจากเดิมที่มีการทำการเกษตรกรรมในพื้นที่โดยดั้งเดิมอยู่แล้ว เมื่อมีการก่อสร้างเส้นทางรถไฟบริเวณใจกลางเมือง มีการตั้งตลาดเทศบาลเป็นศูนย์กลางทางการค้าระดับภูมิภาคในยุคนั้น เมืองตรังเป็นเมืองผ่านที่สำคัญในการล่องลงไปทางใต้สุด และเป็นศูนย์กลางการค้า ถนนห้วยยอดเป็นเส้นทางผ่านที่มีกิจกรรมการค้าที่ต่อเนื่องมาจากถนนราชดำเนิน ที่เป็นย่านพาณิชย์กรรม มีการขายอาหารเช้าในลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองคือ กาแฟ ขนมเค้ก หมูย่าง ต้มช้ำ เป็นที่นิยมของประชาชนทั่วไป และผู้ที่ใช้เส้นทางผ่านไปยังเมืองต่าง ๆ ตั้งแต่ในยุคนั้น ทำให้ร้านอาหารในย่านนี้ เป็นที่รู้จัก และมีความเป็นมายาวนานตั้งแต่ครั้งอดีต

มาถึงในปัจจุบัน วัฒนธรรมการรับประทานกาแฟ และอาหารในตอนเช้า เป็นส่วนหนึ่งของเมืองตรังไปแล้ว แม้ว่าปัจจุบันบทบาทของเมืองในการเป็นศูนย์กลางทางการค้าเหลือเพียงระดับเมือง และการเป็นเมืองผ่านได้ลดบทบาทลง แต่ร้านอาหารเช้าที่มีมาตั้งแต่ในอดีตก็ยังคงอยู่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชม และแวะพักในตัวเมือง อาหารเช้าย่านถนนห้วยยอดก็ยังคงบรรจุกวักไวกวากกำหนดการของหลาย ๆ คน รวมถึงของฝาก ทั้งหมูย่าง และขนมเค้ก

5.4.2 ย่านพักอาศัย

ย่านพักอาศัยของทับเที่ยง ส่วนใหญ่จะเป็นการพักอาศัยควบคู่ไปกับการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั่วทั้งพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นย่านที่มีความโดดเด่นของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ คือบริเวณอาคารพาณิชย์ที่ติดเส้นทางถนนสายหลัก ไม่ว่าจะเป็นกลางเมืองหรือชานเมืองก็เป็นย่านที่มีการอยู่อาศัยร่วมด้วย นั่นคือชั้นบนเป็นที่อยู่อาศัย ด้านล่างเป็นร้านค้า

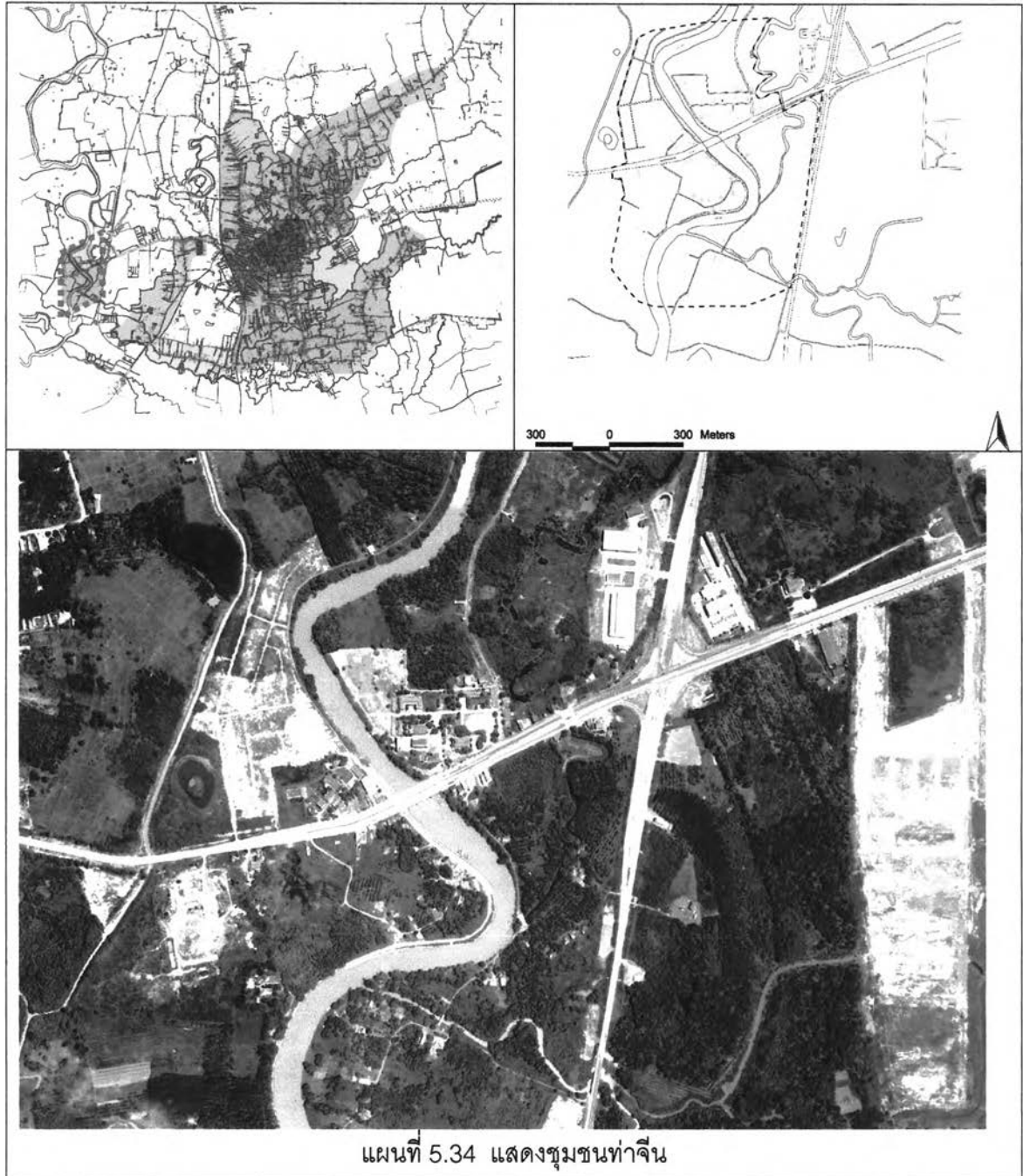
ย่านที่ทำให้รับรู้ว่าเป็นที่พักอาศัยโดยตรงในพื้นที่อาจมีการประกอบกิจกรรมอื่นๆบ้างเกิดขึ้นทั่วทั้งบริเวณเมือง แต่อาจจับกลุ่มย่านพักอาศัยเก่าแก่ที่มีความโดดเด่นและย่านพักอาศัยยุคใหม่ได้ โดยเป็นย่านพักอาศัยที่เป็นอาคารพาณิชย์ บ้านเดี่ยว บ้านจัดสรรที่ตั้งอยู่ร่วมกับศาสนสถาน สถานที่ราชการและสถานศึกษา ดังนั้นจึงสามารถแบ่งย่านพักอาศัยเป็น 7 ชุมชนได้แก่

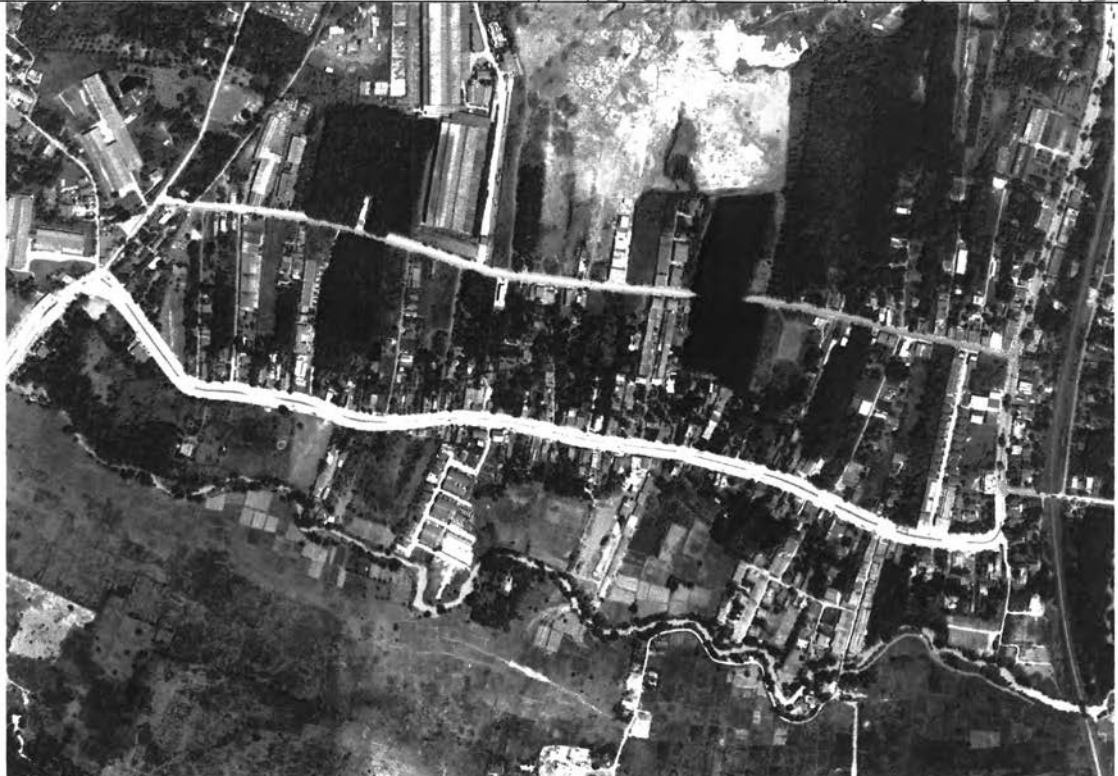
2.1) ชุมชนท่าจีน	2.2) ชุมชนบางรัก
2.3) ชุมชนวังตอคลองน้ำเจ็ด	2.4) ชุมชนโคกหล่อ
2.5) ชุมชนควนขัน	2.6) ชุมชนควนขัน
2.7) ชุมชนระกะพังสุรินทร์ และชุมชนบ้านโพธิ์	

2.1) ชุมชนท่าจีน เป็นย่านที่เก่าแก่ในอดีต มีการอพยพมาจากเมืองจีนมาตั้งถิ่นฐาน เป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งอยู่บนถนนท่ากลาง ตัดกับแม่น้ำตรัง อยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเป็นชุมชนริมแม่น้ำตรัง มีการพักอาศัยตั้งแต่เมืองตรังยังไม่ย้ายเมือง ในอดีตบทบาทของชุมชนท่าจีนเป็นย่านการค้า ทำเรือที่แลกลเปลี่ยนสินค้าทางเกษตรกรรมและเป็นทางผ่านของการขนส่งสินค้าไปยังตลาดเทศบาล

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของชุมชนท่าจีนเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวยกใต้ถุนสูง เพราะเป็นบ้านริมน้ำ ในฤดูน้ำหลากก็จะมีกรท่วมของน้ำ สภาพบ้านโดยทั่วไปในย่านนี้เป็นบ้านเก่าสภาพทรุดโทรม โดยชุมชนนี้มีศาสนสถานซึ่งเป็นศูนย์รวมใจของคนในชุมชนคือวัดท่าจีน และศาลเจ้าบุญเก๋ากัง ปัจจุบันยังมีการทำนุบำรุงให้อยู่ในสภาพดี

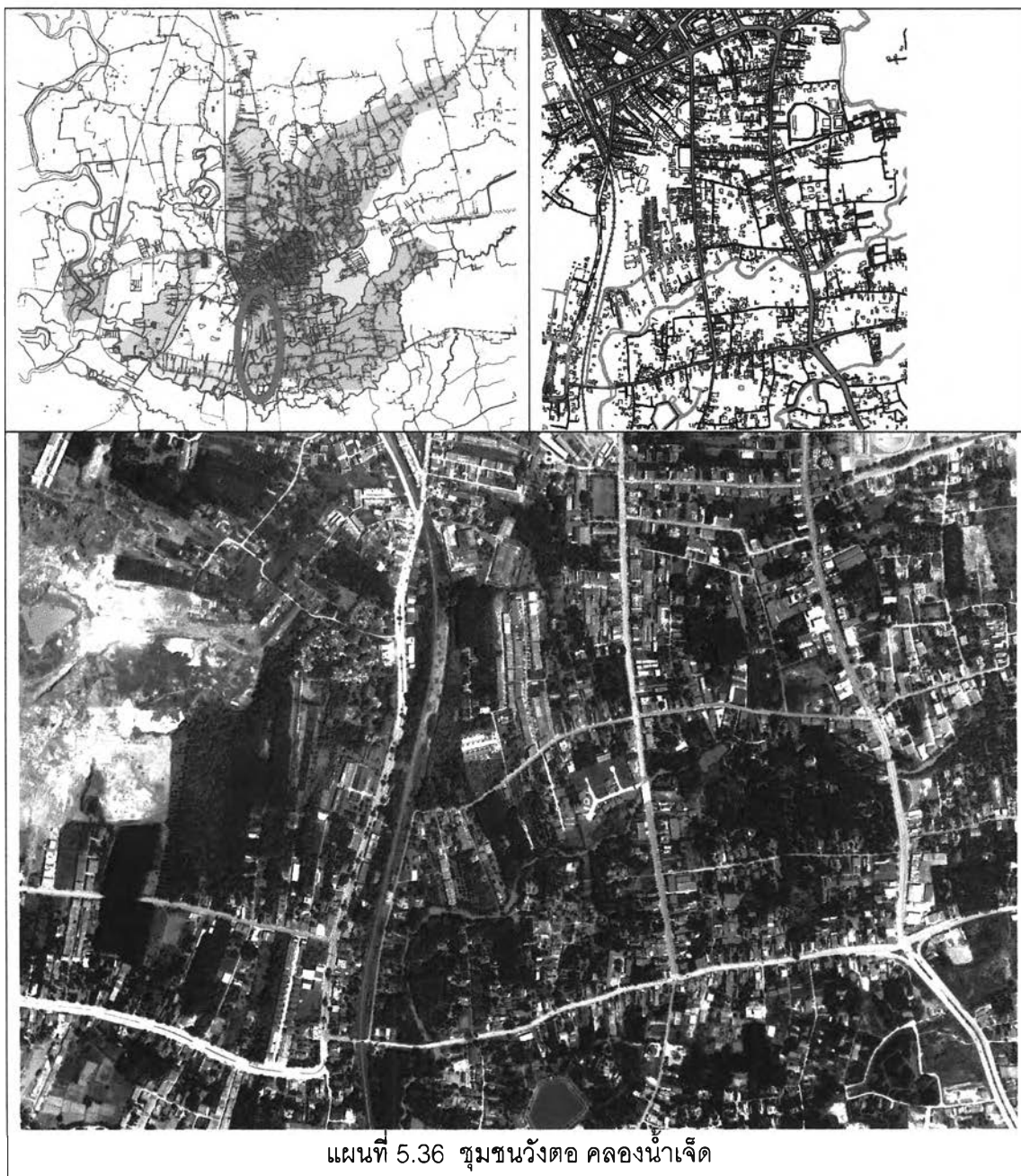
2.2) ชุมชนบางรัก เป็นอีกชุมชนที่เป็นย่านพักอาศัยเก่าแก่ โดยตั้งอยู่ริมคลองนางน้อย ริมถนนกันตัง ลักษณะชุมชนในอดีตเป็นสถาปัตยกรรมเรือนไทยแบบเก่าสไตลิ่ง แต่เมื่อมีการตัดถนนกันตัง มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ริมถนนกันตังเป็นแนวยาว การประกอบอาชีพของคนในพื้นที่เป็นลักษณะเกษตรกรรม กลีกรม เดิมทีเป็นที่ตั้งบ้านพักอาศัยร่วมกับสวนยางในอดีต ปัจจุบันมีการสร้างหมู่บ้านจัดสรรเป็นย่านพักอาศัยที่เกิดขึ้นใหม่ แทรกตัวอยู่กับสวนยาง ทำให้ปัจจุบันพื้นที่สวนยางในย่านนี้ลดลงเรื่อยๆ

ภาพแผนที่ 5.35 ย่านถนนบางรัก

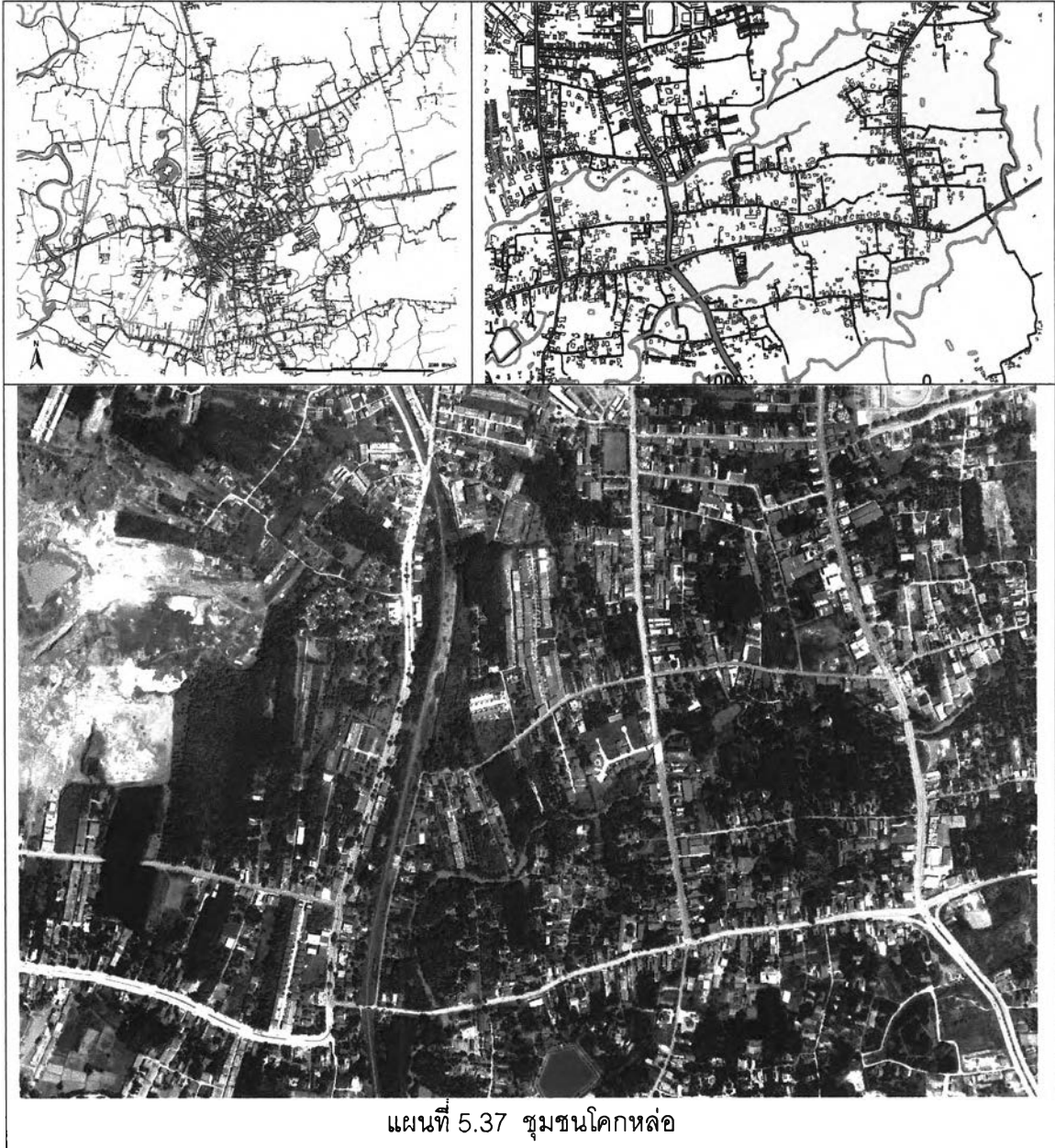
2.3) ชุมชนวังตอ คลองน้ำเจ็ด ตั้งอยู่บริเวณคลองน้ำเจ็ด ประกอบไปด้วยถนนวังตอ ถนนวิเศษกุล เดิมทีการใช้ที่ดินในบริเวณนี้ในอดีตเป็นบ้านอาศัยรวมกับพื้นที่เกษตรกรรมคือบ้านพักในสวนยาง และสวนผลไม้ มีคลองน้ำเจ็ดเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิต เมื่อมีการขยายตัวของเมืองก็เกิดอาคารพาณิชย์ตามเส้นทางถนนวังตอและถนนวิเศษกุล และภายในพื้นที่ที่มีการพักอาศัย มีหมู่บ้านจัดสรรอยู่ประปรายตามพื้นที่

โดยชุมชนวังตอ คลองน้ำเจ็ด มีศาสนสถานคือ วัดควนวิเศษ และวัดคลองเล็ก ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ในสมัยกรุงธนบุรี สร้างขึ้นในปีพ.ศ. 2320

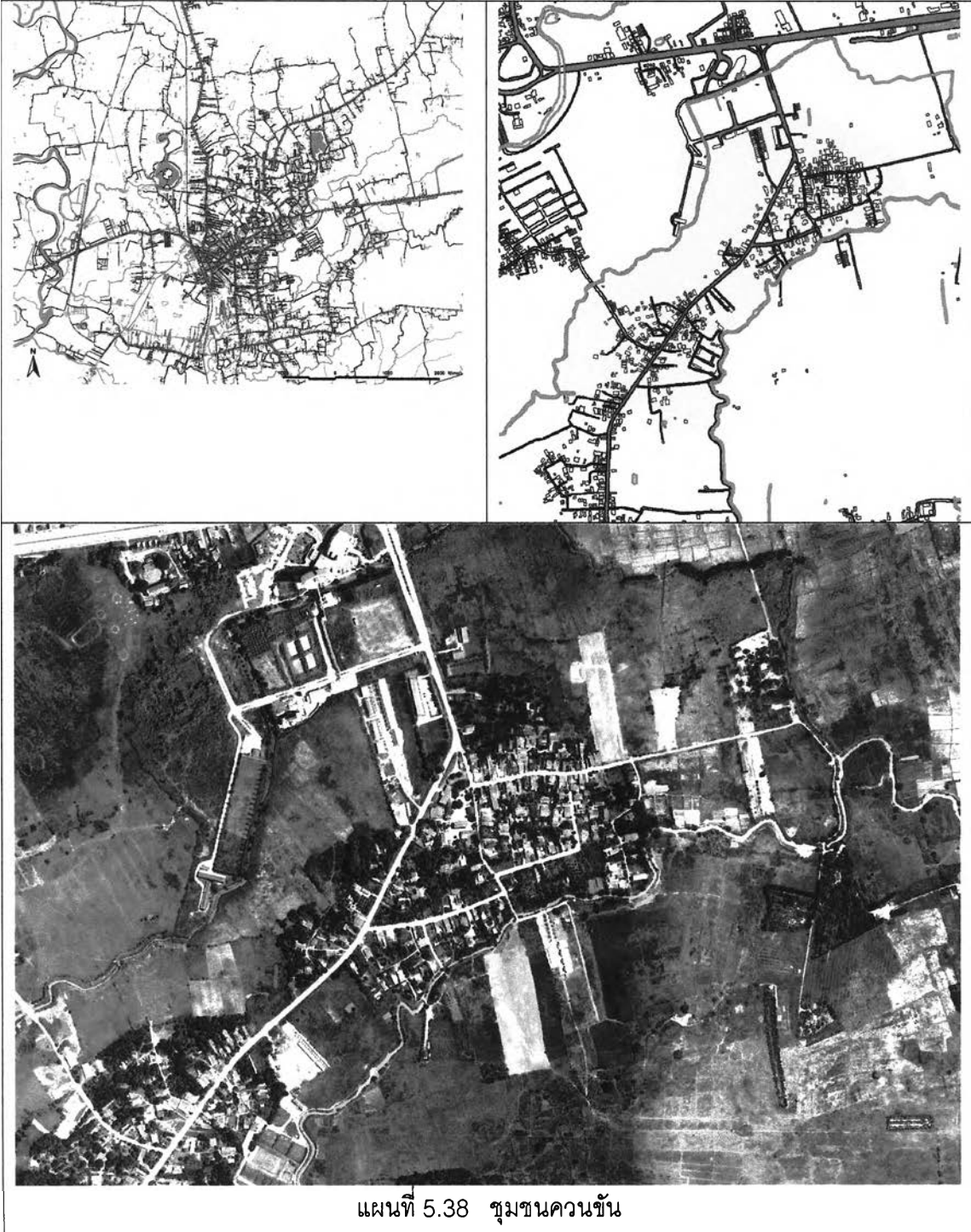

แผนที่ 5.36 ชุมชนวังตอ คลองน้ำเจ็ด

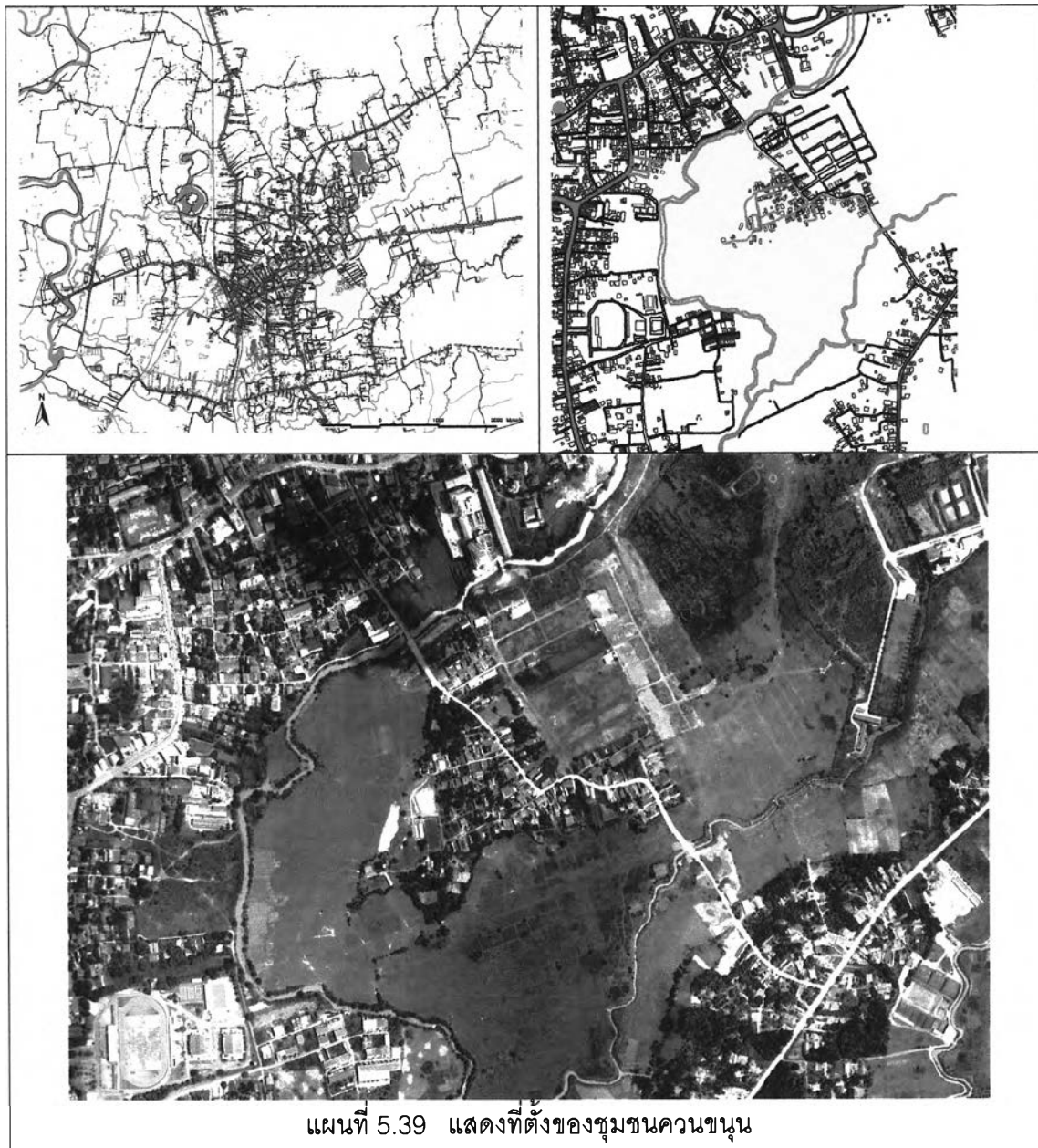
2.4) ชุมชนโคกหล่อ เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณชานเมืองด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ เป็นชุมชนที่มีเดิมตั้งอยู่บริเวณคลอง 2 สายคือ คลองน้ำเจ็ด และคลองน่าน้อย เป็นชุมชนที่กระจุกตัวริมน้ำ ห่างจากจุดศูนย์กลางเมืองพอสมควร เดิมมีการตั้งถิ่นฐานแบบชุมชนอื่นๆคือ เป็นบ้านพักอาศัยอยู่ในสวนยางพารา หรือสวนผลไม้ และอาศัยแม่น้ำในการดำรงชีวิต แต่ในปัจจุบันเมื่อมีการตัดเส้นทางคมนาคมทางบกจึงมีการตั้งถิ่นฐานเป็นเส้นทางตามถนนคือ ถนนโคกหล่อ บ้านเรือนก็มีการสร้างบ้านจัดสรรที่เป็นอาคารสมัยใหม่ริมถนนโคกหล่อ ส่วนบ้านสวนและบ้านสมัยเก่าหลงเหลือเป็นกลุ่มเล็กๆ บริเวณด้านหลังของถนน

2.5) ชุมชนควนขัน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของทับเที่ยง เป็นชุมชนที่กระจุกตัว ห่างจากจุดศูนย์กลางเมืองแต่หนาแน่น ที่ตั้งถูกโอบล้อมไปด้วยคลองนางน้อย คลองไฟ โดยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนควนขันเป็นชุมชนเก่าแก่ที่ปรากฏหลักฐานของอาณาจักรโบราณในภาคใต้ อาคารสถาปัตยกรรมในพื้นที่เป็นบ้านพักอาศัยในสมัยก่อนที่ค่อนข้างสมบูรณ์ กระจายตัวอยู่ทั่วไป สลับกับอาคารสมัยใหม่ริมถนนควนขัน

2.6) ชุมชนควนขนุน เดิมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนควนชัน เป็นชุมชนในยุคเดียวกัน ลักษณะทางสถาปัตยกรรมจึงคล้ายคลึงกัน จะเป็นส่วนพักอาศัยกระจุกตัวรวมกันเป็นชุมชนริมเส้นทางคมนาคม และมีพื้นที่สวนโดยรอบด้านหลังถนน ในปัจจุบันมีอาคารบ้านเรือนสมัยใหม่ ก่อสร้างบริเวณริมถนนของชุมชนและมีการผสมผสาน

2.7) ชุมชนรอบสระกะพังสุรินทร์ อยู่บริเวณทิศตะวันออกเฉียงเหนือจากศูนย์กลางชุมชน เดิมใช้น้ำจากสระกะพังสุรินทร์ในการอุปโภคบริโภค ทำให้มีการตั้งถิ่นฐานพักอาศัย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจึงเป็นอาคารสถาปัตยกรรมแบบบ้านสวนอยู่กันอย่างประปรายไม่กระจุกตัวหนาแน่น ในปัจจุบันสระกะพังสุรินทร์มีการฟื้นฟูเป็นที่สาธารณะเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวเมือง

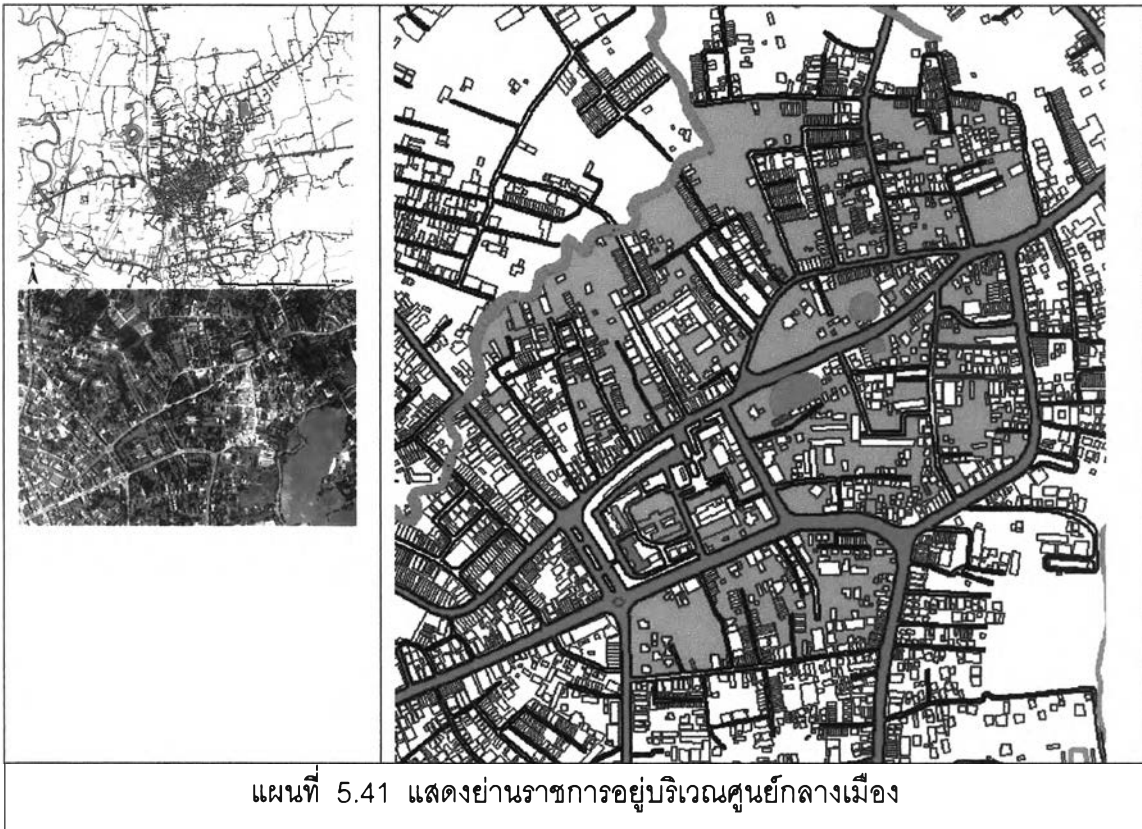
ชุมชนบ้านโพธิ์ ตั้งอยู่บริเวณทิศตะวันออกของศูนย์กลางเมือง ตั้งอยู่บนถนนบ้านโพธิ์ เดิมเป็นสวนยางพาราและมีบ้านเรือนสลับกับสวน อาคารทางสถาปัตยกรรมมี 2 ลักษณะ คือ บ้านสวนในอดีตกับอาคารพักอาศัยกึ่งพาณิชย์ที่สร้างขึ้นใหม่ริมถนนบ้านโพธิ์มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

อาคารทางสถาปัตยกรรมบริเวณชุมชนนี้เดิมได้รับอิทธิพลมาจากป็นัง บ้านแถวที่เกิดขึ้นเป็นอาคารพาณิชย์ริมถนนที่มีความสวยงามและสมบูรณ์มีให้พบเห็นตลอดเส้นทาง นับว่าชุมชนบ้านโพธิ์เป็นย่านพักอาศัยที่มีอาคารสมัยก่อนให้พบเห็นเป็นจำนวนมาก

5.4.3 ย่านสถานที่ราชการ

ย่านของสถานที่ราชการในยุคแรกมีการวางแผนในการตั้งสถานที่ราชการโดยอาศัยลักษณะทางภูมิศาสตร์ โดยทั่วไปของบริเวณศูนย์ราชการมีความลาดเอียงของพื้นที่ในลักษณะที่เรียกว่า ควน ถ้ามองภาพรวมของลักษณะทางกายภาพ การตั้งอยู่บนที่สูงน้ำท่วมไม่ถึงในทางจิตใจ การตั้งศูนย์ราชการบนที่สูงเป็นการแสดงความมั่นคง น่าเกรงขาม โดยย่านสถานที่ราชการตั้งอยู่บริเวณศูนย์กลางเมืองติดกับย่านตลาด ลักษณะสถาปัตยกรรม

แผนที่ 5.41 แสดงย่านราชการอยู่บริเวณศูนย์กลางเมือง

ศาสนสถาน และสมาคม

เนื่องจากความหลากหลายเชื้อชาติศาสนาในทับเที่ยงที่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างผสมกลมกลืน ทั้งในเรื่องการกิน การอยู่ รวมทั้งพิธีกรรม ความเชื่อ ดังปรากฏศาสนสถานที่มีอยู่ในทับเที่ยงมากมาย เช่น

วัด ได้แก่ วัดโพธิ์ธาราม วัดพระงาม วัดควนขัน วัดโคกหล่อ วัดคลองน้ำเจ็ด วัดแจ้ง วัดประสิทธิชัย วัดตันตยาภิรมย์ วัดกุฎยาราม วัดกะพังสุรินทร์

วัดตันตยาภิรมย์

วัดกุฎยาราม

ศาลเจ้า ได้แก่ ศาลเจ้าเซ่งอ๋อง บุญถ้ำกั้ง กิวอ๋องเอี้ย ท่วมก้งเอี้ย กวนอู เปากง หมื่นราม
โป๊ะเซ่ง ไต้เซี่ยฮุดโจ้ว โบสถ์คริสต์จักรตรัง รวมทั้ง สุเหร่า

ท่วมก้งเอี้ย

กิวอ๋องเอี้ย

มัสยิด ต.บางเป้า

โบสถ์คริสต์จักรตรัง

สมาคมจีน มูลนิธิ หลา

การจากบ้านเกิดเมืองนอนของคนจีน มาทำมาหากินในแผ่นดินใหม่นั้นเป็นเรื่องของความ
ไม่คุ้นเคย ต้องเผชิญกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการใช้ชีวิต ปัญหาการทำมาหากินต่าง ๆ นานา จึงเกิด
ความคิดการรวมตัวของคนที่พอจะตั้งหลักได้แล้วก่อตั้งสมาคมของเชื้อสายต่างๆ เพื่อวัตถุประสงค์
การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกๆด้านไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการทำมาหากินหรือ กิจกรรมอื่นๆ เช่น
การสร้างบ้าน การเกี่ยวข้าว งานศพบางท่านแล้วว่า บางสมาคมในทับเที่ยง ในอดีตทุกวันจะมีการ

ทำอาหารเอาไว้เพื่อเลี้ยงคนที่ยังพึ่งตัวเองไม่ได้ ไม่มีอาหารกิน นอกจากนั้น ในวันปกติสมาคมจะเป็นที่พบปะ พูดคุย บอกเล่าทุกข์สุข ชีวิตประจำวัน แลกเปลี่ยนข่าวสาร อ่านหนังสือพิมพ์ ส่วนเมื่อมีงานพิธีสำคัญ เช่น งานศพ งานแต่งและการกินเลี้ยงอื่นๆ ก็จะใช้สมาคมเป็นที่จัดงานต่างๆ

ในทับเที่ยงมีสมาคมอยู่ทั่วไป เช่น สมาคมฮกเกี้ยน ถนนกันตัง สมาคมไหหลำ สมาคมแต้จิ๋ว ถนนพระรามหก สมาคมฮากกา(แคะ) สมาคมการกุศลสถาน (กวางตุ้ง) ถนนเก่า สมาคมหัวเฉียว (สมาคมรวม) ถนนวิเศษกุล สมาคมญาติมิตรสามัคคี ถนนกันตัง ฯลฯ

ส่วนสิ่งก่อสร้างอีกประเภทหนึ่งที่มีพบเห็นทั่วไป คือ หลา ที่ยังติดปากคนทั่วไปอยู่จนปัจจุบันนั้นเห็นจะเป็น หลาโกฉู หลาแดง ฯลฯ

“หลาโกฉู” นั้นอยู่ตรงเลยตำแหน่งที่ทำการประปาปัจจุบัน ตัวศาลาทำด้วยไม้ มุงด้วยสังกะสี มีบ่อน้ำอยู่ปอดหนึ่ง พร้อมด้วยร้านสำหรับนั่งพักผ่อนหลบฝน สร้างขึ้นมาคงด้วยเหตุผลของโกฉูผู้ซึ่งบ้านอยู่ท่าจีน มีอาชีพรับจ้างขนส่งสินค้าจากท่าเรือมายังตัวเมือง ในการเห็นใจคนเดินทางสัญจรระหว่าง ท่าเรือท่าจีน – หรือจากอำเภอเมืองไปถึงนาโต๊ะหมิง นาเมืองเพชร ตลอดไปจนถึงลิเกา เนื่องด้วยเนื้อตัวต้องเปื้อนโคลนตมจากถนนที่ยังเป็นดินโคลน จึงสร้างศาลาเพื่อได้ชำระเนื้อตัวก่อนเข้าเมืองและได้พักผ่อนในฤดูร้อน

5.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อลักษณะและวิวัฒนาการชุมชน

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่โดยรวมของเมืองตรังได้แก่

การคมนาคมขนส่ง

จากการศึกษาวิวัฒนาการของชุมชนในนี้ พบว่า ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพส่วนหนึ่งมาจากการคมนาคม กล่าวคือ ในอดีตมีการใช้เส้นทางน้ำเป็นเส้นทางสายหลัก ในยุคก่อนก่อตั้งเมือง และเมื่อมีการก่อสร้างเส้นทางรถไฟ ก็มีการตั้งถิ่นฐานริมทางรถไฟ จนมายุคที่ 3 มีการเปลี่ยนการคมนาคมเป็นเส้นทางบก การคมนาคมทางน้ำสูญหายไป การคมนาคมทางรถไฟก็มีเพียงช่วงเช้าละเย็น ส่วนใหญ่ใช้ทางถนนเป็นเส้นทางคมนาคมหลัก

อิทธิพลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

จากบทบาททางด้านการค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้าระดับภูมิภาค เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย เปลี่ยนจุดศูนย์กลางด้านการค้า ส่วนภูมิภาคไปยังจังหวัดอื่น ๆ ทำให้การเป็นเมืองรองรับเศรษฐกิจขนาดใหญ่ลดบทบาทลง การค้าและบริการภายในเมืองที่รองรับเศรษฐกิจขนาดใหญ่ เกิดการเปลี่ยนแปลง มีการปิดตัวของการค้าและบริการลงในบางส่วน เช่นโรงแรม ที่มีอยู่ในช่วงที่เศรษฐกิจรุ่งเรือง และโรงพยาบาลหลายแห่งปิดตัวลง หรือไม่กี่ที่รกร้าง อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม

5.6 รูปแบบสถาปัตยกรรม

รูปแบบสถาปัตยกรรมของชุมชนในภาพรวมในปัจจุบันจะเป็นรูปแบบที่มีการผสมผสานกันระหว่างรูปแบบที่เป็นมรดกมาจากการพัฒนาการในอดีตที่ยังคงเอกลักษณ์ให้เห็นได้ในปัจจุบัน กับรูปแบบสถาปัตยกรรมยุคใหม่ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาของเทคโนโลยีที่เข้าสู่ชุมชน ดังสามารถแบ่งรูปแบบสถาปัตยกรรมออกเป็นกลุ่มๆ โดยจะทำการแยกประเภทอาคารออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ สถาปัตยกรรมแบบเรือนพื้นถิ่น สถาปัตยกรรมแบบผสมผสานศิลปะจีน – ยุโรป สถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทันสมัย (Modern- Influence) และสถาปัตยกรรมที่มีรูปแบบเฉพาะดังนี้

1 สถาปัตยกรรมแบบเรือนพื้นถิ่น

เป็นอาคารเรือนไม้ที่พบส่วนใหญ่ในพื้นที่ ทั้งที่มีลักษณะเป็นเรือนไม้ชั้นเดียว เป็นอาคารเรือนไม้ที่พบส่วนใหญ่ในพื้นที่ มีทั้งที่มีลักษณะเป็นอาคารเรือนไม้ชั้นเดียว หรือสองชั้นก็ได้ ซึ่งมีรูปแบบที่มีความแตกต่างกันออกไปตามลักษณะการใช้สอย หรือตามบริบทของพื้นที่นั้นๆ

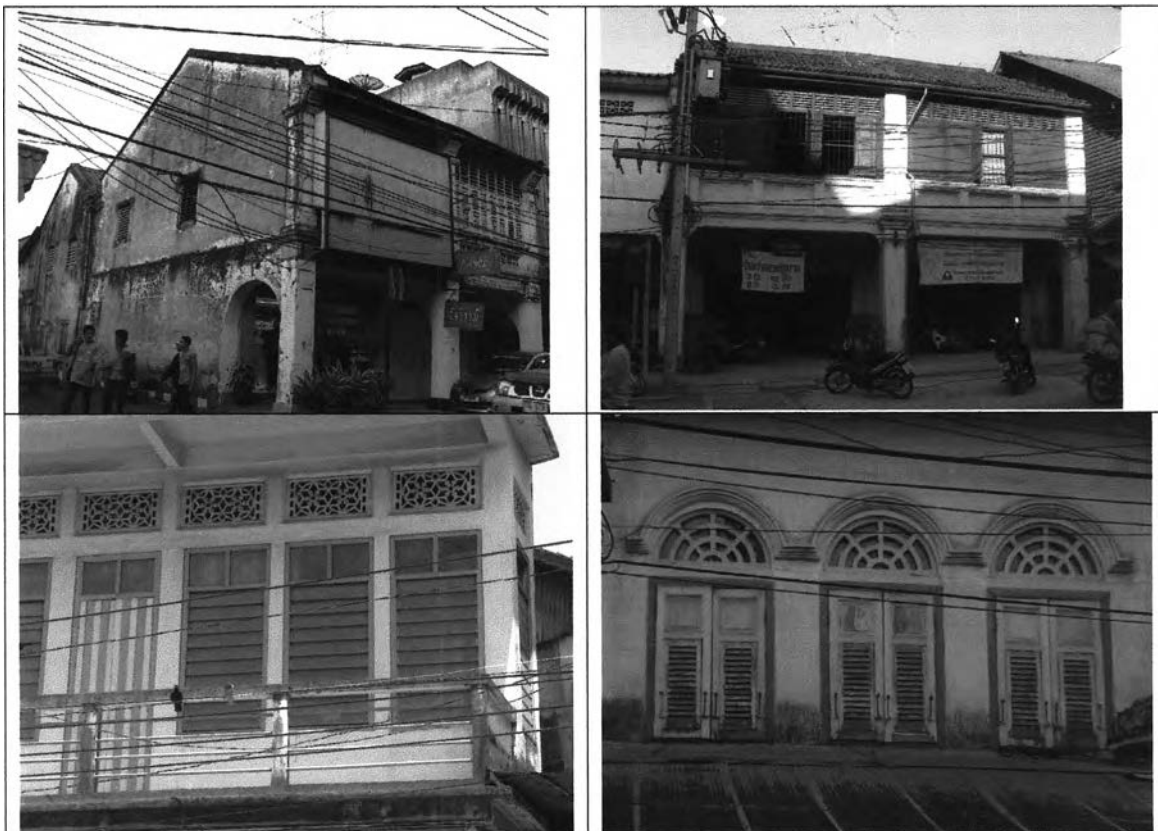

บ้านที่ปลูกในพื้นที่สวนใต้ถุนสูงแบบดั้งเดิม

2. สถาปัตยกรรมแบบผสมผสานศิลปะจีน – ยุโรป

เนื่องจากทับเที่ยงมีประวัติในการติดต่อค้าขายกับหลายประเทศจึงทำให้ได้รับอิทธิพลถึงผสมผสานที่พอจะจำแนกได้ตามลักษณะรูปร่าง การตกแต่งอาคาร หรือตามลักษณะความเชื่อ ได้ดังนี้

- อาคารแบบชิโน – โปรตุเกสแท้ ได้แก่ อาคารที่มีโครงสร้างเป็นกำแพงรับน้ำหนักมีอาเขตด้านหน้าอาคาร และมีลวดลายประดับอาคารแบบจีน – ยุโรป เช่นที่หัวสะพานบันไดประดับผนังอาคาร หรือขอบหน้าต่าง เป็นต้น

▪ อาคารแบบชิโน - โปรตุกีสประยุกต์ ได้แก่ อาคารที่มีโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ใช้เสาเพื่อการรับน้ำหนัก แต่ยังคงมีลวดลายประดับอาคารในส่วนต่างๆไม่ว่าจะเป็นลวดลายแบบจีน หรือยุโรปก็ได้

▪ อาคารที่สร้างตามความเชื่อ ได้แก่ อาคารที่มีรูปแบบลักษณะที่ผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมจีน - ยุโรป เป็นอาคารที่สร้างตามหลักฮวงจุ้ยหรือตามลักษณะความเชื่อของแต่ละเชื้อชาติ ศาสนา เช่น มีการเปิดช่องแสงบริเวณหลังคาเพื่อรับเอาสิ่งดีๆจากสวรรค์ลงมายังบ่อน้ำใช้ภายในบ้าน หรือการตั้งเจ้าหน้าที่ที่อยู่ตรงบริเวณโถงกลางบ้านโดยหันหน้าออกไปยังหน้าบ้าน เพื่อรับแสงจากประตูที่เปิดเข้ามาภายในบ้าน เป็นต้น

บ้านสวนบริเวณถนนน้ำผุดที่สร้างตามความเชื่อ
โดยมีประตูเปิดช่องแสงให้ตรงกับเจ้าที่บริเวณโถงกลางบ้าน

▪ อาคารที่มีการผสมระหว่างฝีมือช่างท้องถิ่นกับองค์ประกอบศิลปะจีน ได้แก่ อาคารที่ตั้งอยู่ตามบริเวณพื้นที่ริมถนนที่สร้างขึ้นใหม่ หรือแทรกอยู่ตามบริบทเมืองโดยทั่วไป มีลักษณะเป็นเพียงการนำเอาช่องลมที่มีลวดลาย ศิลปะแบบจีนเข้ามาใช้ในการประดับอาคาร

3. อิทธิพลจากแนวคิดทันสมัย (Modernism)

ยุคทันสมัยนิยม (Modern Architecture) ตรงกับยุคแห่งความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม แนะนำการออกแบบด้วยระบบก่อสร้างสำเร็จรูป เน้นความสำคัญของกระจกและเหล็กอันเป็นวัสดุก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม และเน้นในเรื่องของความประหยัดตรงไปตรงมาในเรื่องของการใช้สอย

ตัดความฟุ่มเฟือย หูหราชทางอารมณ์ หรือการเอาใจใส่ในรายละเอียดปลีกย่อยของสถาปัตยกรรม
ทิ้งไป คิดเป็นเหตุเป็นผล คิดเป็นเชิงเส้นตรงทางคณิตศาสตร์ เน้นความรู้สึกทั้งทางเส้นตั้ง เส้นนอน
และเส้นทแยง ซึ่งรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากยุคนี้ภายในทับเที่ยงเองก็มีปรากฏ
ให้เห็นอยู่เป็นจำนวนมากไม่น้อยในปัจจุบัน

อาคารพาณิชย์บริเวณถนนราชดำเนินภายหลังไฟไหม้ครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2518

บ้านพักอาศัยริมถนนวิเศษกุล

โรงแรมควีนส์

4. สถาปัตยกรรมแบบมีลักษณะเฉพาะ

เป็นอาคารที่มีรูปแบบโครงสร้างในการก่อสร้างที่คล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน ได้แก่ อาคารราชการ และอาคารของรัฐวิสาหกิจ ที่ตั้งอยู่บริเวณโดยรอบสถานที่ราชการของเมือง

บ้านพักข้าราชการในสมัยปัจจุบัน

สรุป

รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของชุมชนเมืองตรัง มีความสัมพันธ์กับการใช้ที่ดิน คือ ในพื้นที่ชุมชนย่านตลาด มีการใช้ที่ดินแบบพาณิชย์กรรม เพื่อกิจกรรมการค้าเป็นส่วนใหญ่ เป็นการค้าขายด้านล่าง และพักอาศัยชั้นบน ตามลักษณะของกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจีน ที่เป็นเจ้าของกิจการส่วนใหญ่ และจะตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณศูนย์กลางเมือง รูปแบบอาคาร จะมีทางเดินด้านหน้าเปิดโล่ง เชื่อมต่อกันระหว่างอาคาร สามารถเดินผ่านได้ตลอดเส้นทาง มีการสร้างหลังคาบังแดด บังฝน ตามรูปแบบอาคารชิโน-โปรตุกีส เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ลูกค้าเดินดูสินค้าได้ตลอดแนว

ในส่วนของย่านราชการ และสวนบ้านพักข้าราชการ จะมีรูปแบบที่เป็นการใช้สอยพื้นที่ภายในตัว มีบริเวณ เป็นบ้านพักลักษณะทรงไทย บ้านสวน ที่มีรูปแบบคล้ายกัน

ย่านพักอาศัยโดยรอบศูนย์กลางเมือง ในยุคแรกเป็นลักษณะบ้านสวนที่เป็นบ้านเดี่ยว เนื่องจากคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกร นิยมปลูกบ้านอยู่ในพื้นที่สวน ต่อมาเมื่อมีความเจริญจึงมีการกันขอบเขต เป็นแนวรั้วระหว่างบ้าน บ้านเรือนที่อยู่ริมถนน ก็ปรับเปลี่ยนบ้านสวนเป็นค้าขาย กึ่งพักอาศัย รูปแบบบ้าน จะเป็นคอนกรีต ผสมไม้ อาคารคอนกรีต และอาคารแบบผสม ที่มีความสูง 1 – 2 ชั้น เหมือนกับบ้านเรือนแถวบริเวณศูนย์กลางเมือง

5.7 การวิเคราะห์ปัญหา

วิเคราะห์ปัญหาของพื้นที่

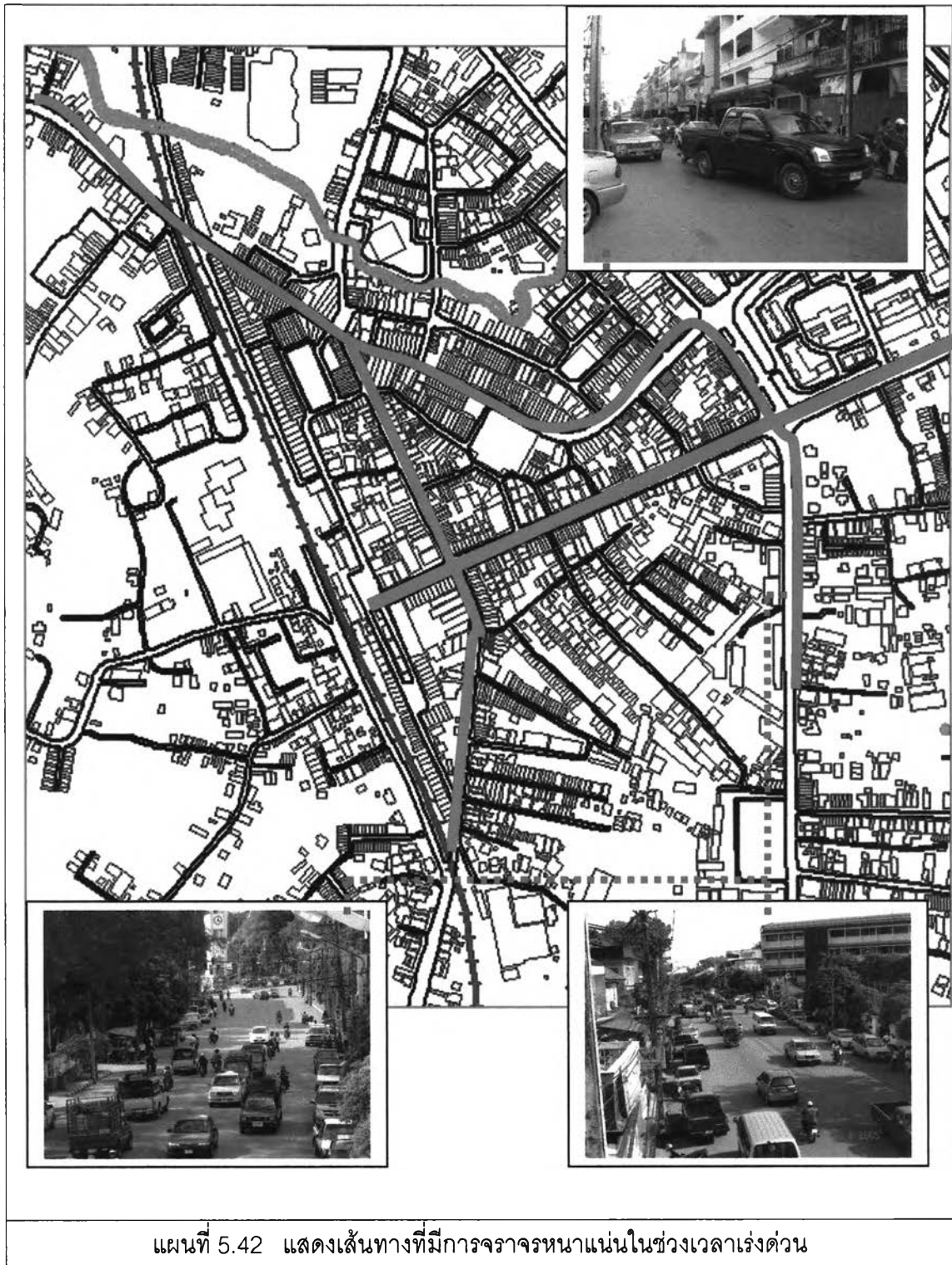
ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ภายในย่านและชุมชนเมืองตรังนั้นเป็นที่มาของแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขย่าน โดยปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเกิดมาจากความหนาแน่นของศูนย์กลางเมืองและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของ ผู้คนในชุมชนโดยปัญหาที่ศึกษาแบ่งเป็นหลายลักษณะดังนี้

1 ปัญหาการจราจรที่หนาแน่น

พื้นที่ประสบกับปัญหานี้ได้แก่ ย่านการค้าบริเวณศูนย์กลางเมืองถนนสายสำคัญ ได้แก่ ถนนพระราม 6 ถนนราชดำเนิน โดยถนนเหล่านี้เป็นที่ตั้งของกิจกรรมทางการค้าและบริการ หลากหลายประเภทเป็นแหล่งงานที่สำคัญอันได้แก่ สถาบันทางการเงินและการธนาคาร สำนักงานต่าง ๆ ร้านค้าปลีกส่ง โรงแรมมีกิจกรรมที่หนาแน่นในช่วงเวลาเร่งด่วน มีกิจกรรมเกิดขึ้นหลายประเภท โดยสาเหตุของปัญหาคือ

กิจกรรมทางการค้าและบริการหนาแน่น บริเวณย่านใจกลางเมือง มีการแวะรับส่งบุตรหลานในการเข้า-ออกจากโรงเรียน บริเวณ สถานศึกษา มีการจอดรถกีดขวาง การจราจร ขาดพื้นที่จอดรถ พื้นผิวการจราจรที่คับแคบและไม่เหมาะสมในการขยายถนน เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของยานพาหนะทุก ๆ ปี ประชาชนนิยมใช้ยานพาหนะส่วนตัวในการเดินทาง ในขณะที่พื้นผิวทางการจราจรมีขนาดเท่าเดิม และยังขาดระบบขนส่งมวลชนที่มีประสิทธิภาพ

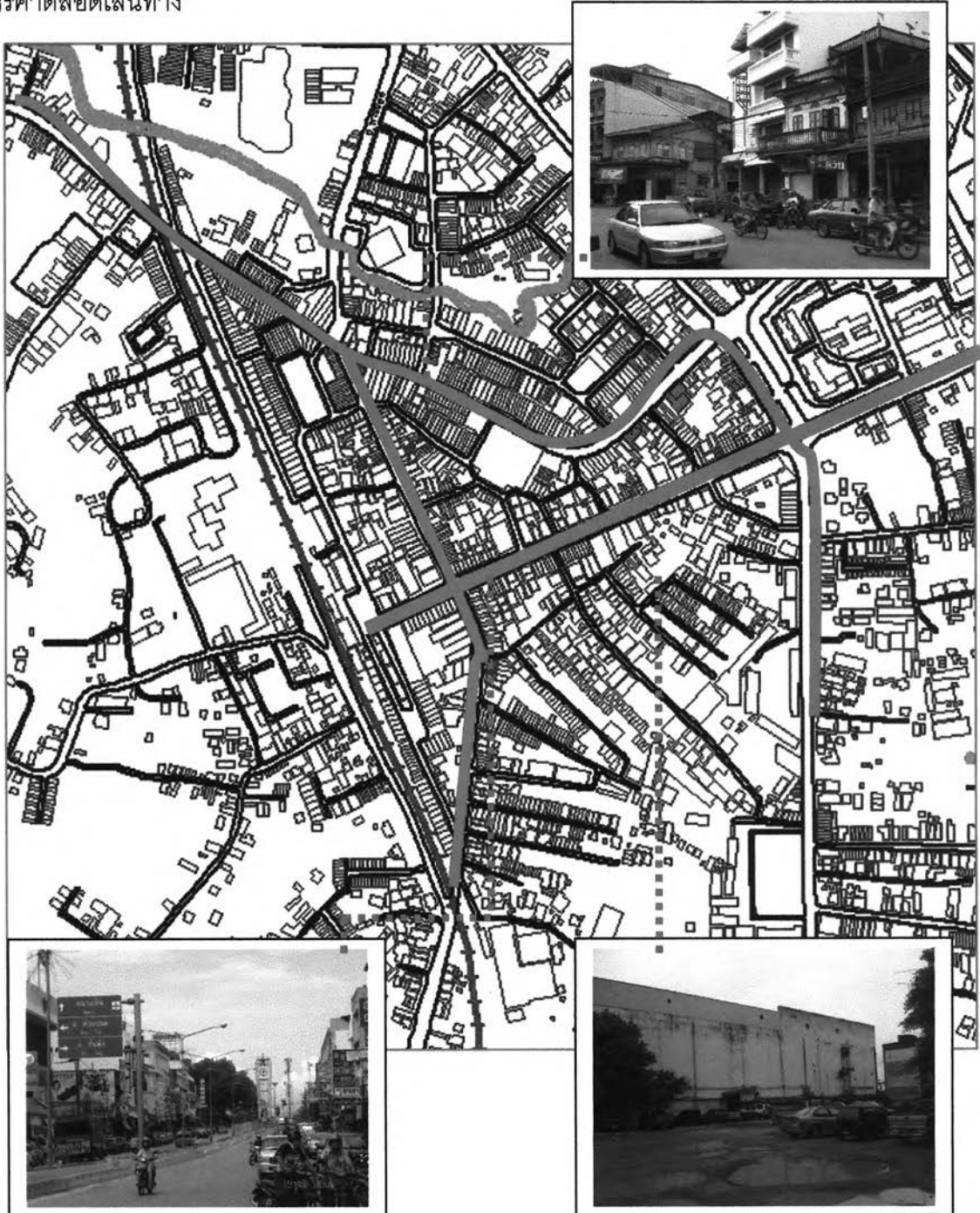

แผนที่ 5.42 แสดงเส้นทางที่มีการจราจรหนาแน่นในช่วงเวลาเร่งด่วน

ปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดการจราจรติดขัดในช่วงเวลาเร่งด่วน ยานพาหนะติดขัด สิ้นเปลืองพลังงาน เกิดมลพิษส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมในบางพื้นที่ เช่น ย่านการค้า ส่งผลต่อกิจกรรมทางการค้าที่ตั้งอยู่ริมสองฝั่งถนนขาดความสะดวกและความคล่องตัว ในย่านการศึกษามีการใช้ยานพาหนะส่วนตัวจำนวนมาก ขาดระบบขนส่งมวลชนที่ดีเกิดความหนาแน่นมากบริเวณด้านหน้าทางเข้าออกของโรงเรียน ส่งผลให้เกิดความไม่ปลอดภัยกับเด็ก และส่งผลกระทบต่อการทำงานของเมือง และพื้นที่อื่น ๆ ติดขัด

2 ปัญหาขาดแคลนพื้นที่จอดรถ

ปัญหานี้เกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่ย่านการค้าใจกลางเมือง โดยย่านการค้านั้นเป็นลักษณะย่านการค้าในยุคแรกตั้งแต่มีการก่อตั้งเมืองโดยมีตลาดเทศบาลเป็นศูนย์กลางทางการค้า มีเส้นทางถนนพระราม 6 ถนนราชดำเนินและบริเวณสถานีรถไฟมีอาคารพาณิชย์โดยรอบเป็นการค้าตลอดเส้นทาง

แผนที่ 5.43 แสดงเส้นทางที่มีปัญหาด้านพื้นที่จอดรถ

ปัญหาที่เกิดขึ้นคือเจ้าของกิจการมักจอดรถของตนไว้บริเวณหน้าร้านค้าของตนหรือบางส่วนหากไม่พอจะต้องไปเช่าพื้นที่ด้านหลังอาคารเป็นที่จอดรถ ทำให้ผู้มาจับจ่ายซื้อสินค้าไม่สามารถหาที่จอดรถได้หรือต้องจอดในระยะทางไกล ปัญหาด้านนี้ส่งผลกระทบต่อการจราจรโดยรวมย่านใจกลางเมือง รถติด ขาดความสะดวกในการใช้สินค้าและบริการ โดยสาเหตุของปัญหาคือ

- 1) ค่านิยมในการใช้พาหนะส่วนตัวในการเดินทาง
- 2) ขาดระบบขนส่งมวลชนที่มีประสิทธิภาพระบบขนส่งมวลชนที่มีอยู่ก็มีราคาแพง
- 3) พื้นที่จอดรถที่มีอยู่ริมถนนมีจำนวนน้อย พื้นที่จอดรถที่จัดไว้บางแห่งไกลจากร้านค้าและการเดินทางมาสู่อาคารร้านค้าขาดร่มเงาและเส้นทางที่สะดวกสบาย
- 4) การจอดรถของเจ้าของกิจการบางส่วนทิ้งไว้เป็นเวลานานมีการจอดรถโดยสารปะปนกับที่จอดรถส่วนบุคคลหลายระดับ

3 ปัญหาความทรุดโทรมของอาคารเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์

อาคารเก่าแก่มียุ่ทั่วไปในเมืองโดยบางย่านก็มีลักษณะต่อเนื่องกันเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของย่านนั้น ๆ ขาดการทำนุบำรุง บางหลังปล่อยให้ทรุดโทรมจนอาจเกิดความไม่ปลอดภัยต่อผู้อยู่อาศัยหรือบุคคลข้างเคียง โดยอาคารเก่าแก่ที่เป็นย่านเห็นได้ชัดเจนคือ อาคารทางพาณิชย์กรรมสมัยชิโน - โปรตุเกส ย่านการค้าใจกลางเมือง ย่านถนนกันตัง

โรงแรมเก่าหลาย ๆ หลังในยุคแรกก่อตั้งเมืองเน้นคุณค่าและบรรยากาศของเมือง แสดงเอกลักษณ์ความต่อเนื่องของหลักฐานความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่มาของเมืองโดยสาเหตุของปัญหาคือ

- 1) เจ้าของอาคารขาดความเข้าใจในคุณค่าของตัวอาคารและส่วนใหญ่อาคารที่ขาดการบำรุงรักษามักเป็นผู้เช่าโดยเช่าช่วงมาจากเจ้าของเดิมจึงไม่มีการพัฒนา รักษา
- 2) ไม่มีทุนและแรงบันดาลใจในการรักษาไม่เข้าใจว่าทำไมต้องคงไว้ซึ่งรูปแบบของอาคารเก่าดั้งเดิม

อาคารเก่าแก่ทรุดโทรม

อาคารเก่าที่ยังคงเปิดกิจการอยู่

4 ปัญหาความเป็นระเบียบเรียบร้อย

รวมถึงการรुक้าของกิจการริมทางเดินสาธารณะที่มีการตั้งสินค้าเกินพื้นที่อาคารมายังทางเท้า ยึดครองพื้นที่ ทางเท้าเป็นแผงลอย ปัญหาด้านนี้มักเกิดในย่านตลาดทั้งใจกลางเมืองและชานเมืองที่มีกิจกรรมทางการค้า ส่งผลกระทบต่อประชาชนที่สัญจร กีดขวางเส้นทางต้องลงมาเดินริมถนน เสี่ยงต่อการเกิดการเฉี่ยวชนของรถที่สัญจรไปมา และส่งผลกระทบให้ผู้ขับขี่รถยนต์ต้องระมัดระวังมากขึ้น

สาเหตุของปัญหาคือ

- 1) เจ้าของอาคารต้องการพื้นที่ด้านหน้าในการค้าขาย จึงรुक้าพื้นที่ทางเท้า
- 2) ไม่มีการควบคุมที่เข้มงวดจึงมีการใช้พื้นที่ทางเท้าวางสิ่งของ จอดรถจักรยายนต์ทั่วทั้งเมือง

ปัญหาความทรุดโทรมของอาคารบ้านเรือนย่านใจกลางเมืองที่เป็นไม้ เสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัย

ในอดีตปี 2518 มีการเกิดเพลิงไหม้ใหญ่ในย่านการค้าบริเวณถนนราชดำเนินจากการล้มภาชนะ พบว่า เพลิงได้ลุกลามอาคารพาณิชย์ไปทั้งคูหาจำนวนมากกว่า 20 หลังคาเรือน จากประสบการณ์ดังกล่าว อาคารพาณิชย์ในย่านการค้าดังกล่าวในปัจจุบันที่ยังคงเป็นอาคารไม้วัสดุในการก่อสร้างส่วนใหญ่เป็นไม้เก่า และแห้ง เป็นเรือนแถวต่อเนื่องกันเป็นแนวยาวเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัยสูง หากเกิดอัคคีภัยจะลุกลามต่อเนื่องไปอย่างรวดเร็ว สภาพทรุดโทรม เส้นทางระหว่างอาคารคับแคบ ยากต่อการเข้าไปดับเพลิง มีการจอดรถกีดขวางตลอดเส้นทางที่เป็นย่านการค้าบริเวณดังกล่าวเป็นสาเหตุหนึ่งที่จะเกิดอัคคีภัยและป้องกันได้ยาก

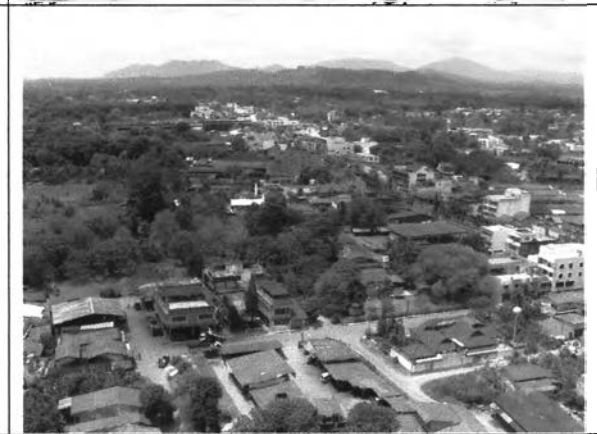
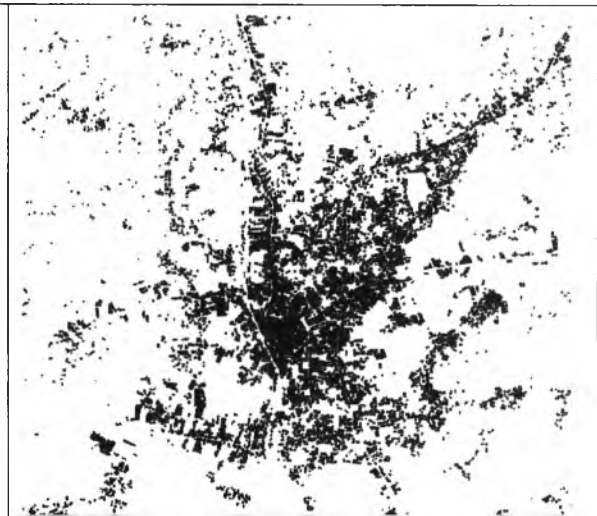

สาเหตุของปัญหาคือ

- 1) ความทรุดโทรมของอาคารเก่าที่ขาดการซ่อมแซม ของอาคารเก่าที่มีอายุยาวนาน
- 2) สภาพเส้นทางในบางเส้นทางที่ยากต่อการขยาย มีการจอดรถกีดขวาง

ปัญหาการใช้ที่ดินของเมืองเป็นไปอย่างขาดระเบียบ

มีการผสมผสานอย่างไร้ทิศทาง โดยเมืองมีการขยายตัวตามชานเมืองตามเส้นทางถนนสายหลักไกลออกจากศูนย์กลางเมืองเรื่อย ๆ เป็นรัศมีเหมือนใยแมงมุม ทำให้การใช้พื้นที่ขาดประโยชน์ทั้งพื้นที่บริเวณชานเมืองที่ไม่มีเส้นทางถนนเข้าถึงรกร้างขาดการใช้งาน ทำให้ศูนย์กลางเมืองไกลออกไปพื้นที่ว่างในตัวเมืองเป็นพื้นที่ที่ตาบอด ขาดทางเข้าออกทิ้งให้รกร้างเป็นจำนวนมาก

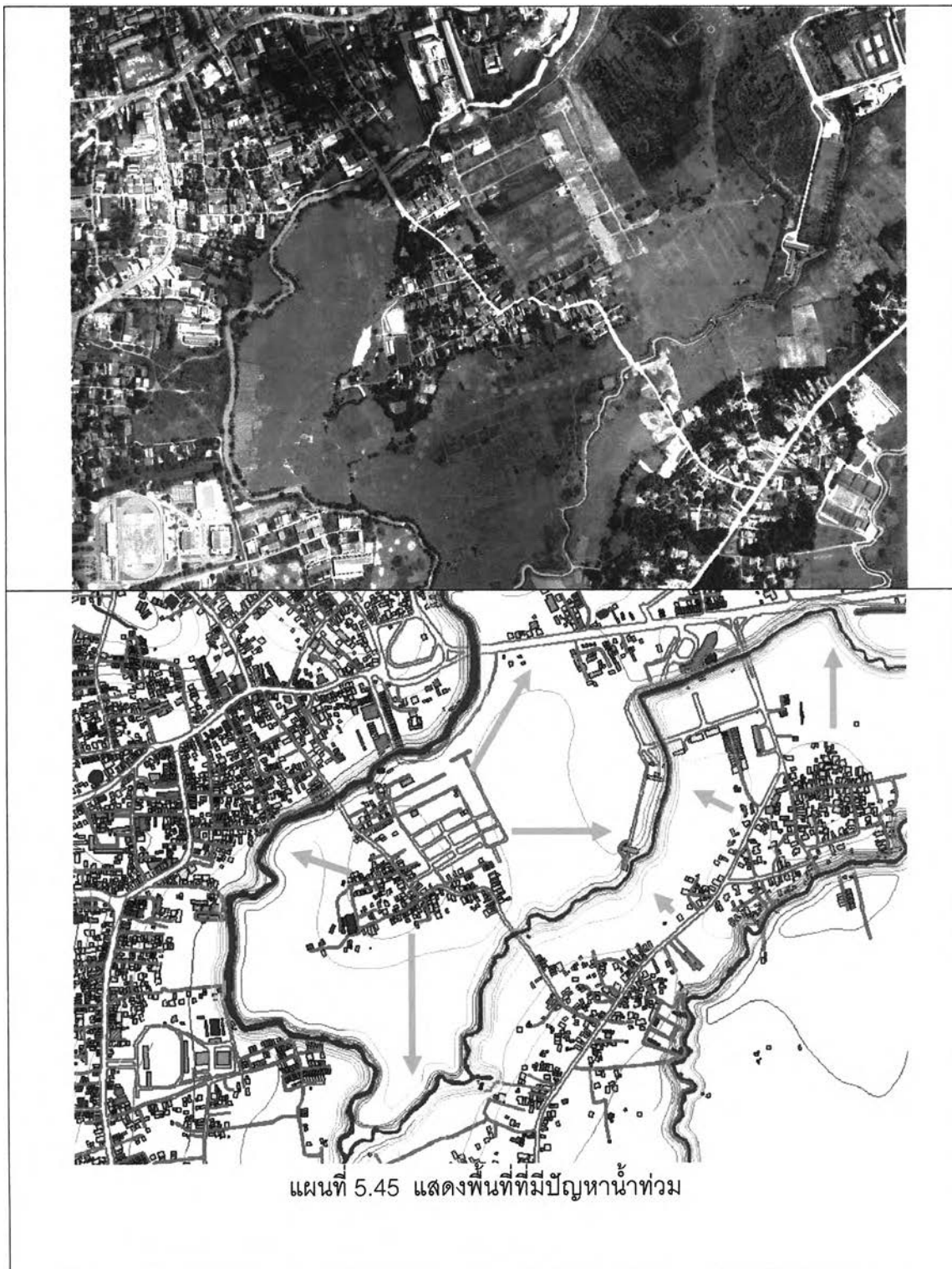

อาคารหนาแน่นบริเวณริมถนนสายหลัก
ทั่วทั้งเมือง

มีการปล่อยที่ดินด้านหลังอาคารบริเวณ
ถนนห้วยยอดว่างอยู่เป็นจำนวนมาก

แผนที่ 5.44 แสดงปัญหาการปล่อยที่ดินด้านหลังอาคารว่างอยู่เป็นจำนวนมาก

ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาน้ำท่วมจะเห็นได้ว่า น้ำท่วมเป็นปัญหาส่วนหนึ่งของเมืองในที่ราบลุ่มในช่วงหน้าฝนซึ่งในภาคใต้มีหน้าฝนต่อเนื่องหลายเดือนและมักมีฝนตกหนัก จะเห็นได้ว่า บริเวณริมแม่น้ำลำคลองที่เป็นที่ราบลุ่มไม่ว่าจะเป็นชุมชนคลองน้ำเจ็ด คานขัน ควนขุ่น ย่านพักอาศัยบริเวณชุมชนบางรักตามแผนที่ ที่เป็นเส้นทางน้ำไหล จะมีน้ำท่วมทำให้ประชาชนไม่นิยมตั้งถิ่นฐาน หรือที่มีอยู่เดิมก็จะประสบปัญหาน้ำท่วม

ปัญหาความหนาแน่นของตลาดท่ากลาง

เนื่องจากปัญหาความหนาแน่นของตลาดท่ากลางซึ่งเป็นตลาดกลางของเมือง จากการขาดแคลนที่จอดรถและมีความคับคั่งของการจราจร จึงมีตลาดรอบชานเมืองเกิดขึ้นมากมายหลายตลาดเป็นลักษณะตลาดริมถนนขนาด กลาง เล็ก ตั้งอยู่บริเวณชานเมืองที่มีการพักอาศัยของคนหนาแน่น โดยตลาดบริเวณชานเมืองจะเป็นลักษณะการขาย ของสดและอาหารปรุง ประมาณ 50 – 100 แผง โดยตั้งอยู่ตามเส้นทางถนนสายสำคัญของเมืองและถนนที่มีการเชื่อมต่อระหว่างเมือง

โดยสินค้าจะคล้ายกับตลาดเทศบาล แต่มีจำนวนร้านค้าน้อยกว่า เป็นการขายปลีก ในช่วงเวลา 4 โมงเย็น ประมาณ 2 ทุ่ม โดยตลาดประเภทนี้จะมีกิจกรรมการซื้อขายเหมือนตลาดทั่วไปคือจอดรถริมถนนหรือฝั่งตรงข้ามแล้วเข้ามาจับจ่ายและมีแนวโน้มที่จะขยายขนาดขึ้นเรื่อย ๆ ตามริมถนน โดยขาดการวางแผนและควบคุม มีการข้ามถนนไปมาระหว่าง 2 ฝาก ขาดความปลอดภัยเนื่องจากเป็นเส้นทางถนนสายหลักในช่วงเวลา 6.00 – 7.00 น. จะมีการจราจรที่หนาแน่น ตลาดที่อยู่ชานเมืองออกไป

เช่นตลาดโค้งโค้งสนามบินตรัง ตลาดต้นสมอ จะมีรถที่ขับผ่านเส้นทางด้วยความเร็วลงอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้จับจ่ายซื้อขายสินค้าได้มาก ในช่วงเวลาเย็นก็มีการจอดรถกีดขวางการจราจร ทำให้การจราจรขาดความคล่องตัวและอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ไม่มีการจัดที่จอดรถหรือวางระเบียบแบบแผนที่เข้มงวด ขาดการควบคุมอาจถือว่าเป็นตลาดขนาดเล็ก แต่มีการพัฒนาขยายขึ้นเรื่อย ๆ ตามความหนาแน่นของชุมชน และสะดวกกับพื้นที่โดยรอบที่การเดินทางเข้าซื้อขายสินค้าใกล้กว่าเข้ามาในตัวเมืองเป็นทางออกของชุมชนในละแวกนั้น

ตลาดต้นสมอบริเวณถนนรัชฎา

ตลาดโค้งโค้งสนามบิน

ปัญหาย่านการค้าร้านอาหารกึ่งผับ

ปัญหาย่านการค้าร้านอาหารกึ่งผับ ในช่วงเวลากลางคืนริมถนนรัชฎาและถนนเพลินพิทักษ์ ควบคุมให้มีเวลาปิดเปิดที่แน่นอน การจอดรถ เสียงที่เปิดการกำหนดให้ไม่ดังมากนัก ไม่รบกวนผู้อาศัยเพราะเนื่องจากเดิมบริเวณถนนทั้ง 2 สาย เป็นการพักอาศัยกึ่งบ้านสวนที่บางส่วนเป็นสวนยางและมีการปรับเปลี่ยนที่ดินที่ติดถนนเป็นร้านอาหารอาจก่อให้เกิดความรำคาญกับผู้พักอาศัยเดิมที่ไม่ได้ประกอบกิจการ

5.8 การพัฒนาจากศักยภาพ

ความได้เปรียบของเมือง ที่สามารถเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาโดยมีศักยภาพที่สามารถนำมาประกอบในการวางแผนในอนาคตได้ ดังนี้

ศักยภาพภายนอกคือมีสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอใกล้เคียงจำนวนมาก โดยธุรกิจการท่องเที่ยวจะช่วยส่งเสริมให้การผลิตและการจ้างงานในสาขาดังกล่าวขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจากการที่จังหวัดตรัง มีอาณาเขตติดต่อกับฝั่งอันดามัน มหาสมุทรอินเดียถึง 3 อำเภอ คือ อำเภอปะเหลียน อำเภอกันตัง และอำเภอสิเกา จึงทำให้จังหวัดตรังมีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่สวยงามหลายแห่ง อาทิเช่น หาดปากเมง หาดเจ้าไหม เกาะสุกร ทะเลสองห้อง เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม จังหวัดตรังเพิ่งจะเปิดตัวว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวเมื่อ 2 ปีที่ผ่านมาเอง โดยภาคราชการได้พยายามบุกเบิกและพัฒนาเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสนับสนุนภาคเอกชนในการปรับปรุงฟื้นฟูเทศกาลและงานประเพณีท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดตรัง ในส่วนของภาคเอกชนก็ได้มีการรวมกลุ่มเป็นสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยว เช่นการลงทุนก่อสร้างโรงแรมขนาดใหญ่ที่ทันสมัย การก่อสร้างบึงทะเลที่พักรายทะเลบนเกาะ การสร้างสะพานท่าเทียบเรือและที่พักนักท่องเที่ยวชายทะเล รวมทั้งมีการจัดเทศกาลต่าง ๆ เช่น เทศกาลอาหารทะเลและเทศกาลประเพณีกินเจ เป็นต้น

ธุรกิจการท่องเที่ยวดังกล่าวจะมีเทศบาลเมืองตรังเป็นศูนย์กลางสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งประกอบด้วย โรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร ภัตตาคาร สถานบันเทิงเรีงรมณ์ บริการการเงินธนาคาร การบริการข่าวสารและโทรคมนาคม รวมทั้งบริการด้านความปลอดภัย โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เป็นต้น ดังนั้นการเตรียมการพัฒนาชุมชนเมืองตรังให้เป็นเมืองที่มีความพร้อมสะดวก ปลอดภัย และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อรองรับการท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

การพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าว หากหน่วยงานของรัฐและเอกชนได้มีการวางแผนการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องสอดคล้องกัน จนเกิดประสิทธิผลในทางปฏิบัติแล้วธุรกิจการท่องเที่ยวจะเป็นตัวเร่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้การผลิตในสาขาพาณิชยกรรมและบริการของจังหวัดตรังมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นทั้งในระดับชุมชนและระดับภูมิภาค

แผนที่ 5.46 แสดงสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณจังหวัดตรัง

1 ศักยภาพด้านการคมนาคม

มีสิ่งบริการขั้นพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของจังหวัดที่เพียงพอทั้งสนามบินพาณิชย์ สถานีรถไฟ ท่าเรือชายฝั่งและเส้นทางรถยนต์ จึงเป็นข้อได้เปรียบของชุมชนที่สนับสนุนการพัฒนาแบบพึ่งพาตัวเองได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและคาดว่าเป็นไปได้สูง

2 สนามกีฬาที่ได้มาตรฐาน

ก. สนามกีฬาเทศบาลนคร ตรัง (ถนนรัชฎา) เป็นสถานที่ออกกำลังกายและเล่นกีฬา เหมาะสำหรับการออกกำลังกายพื้นฐาน และออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของประชาชนและเพื่อการแข่งขันกีฬา และกรีฑาต่างๆ ในระดับ จังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ

ข. สนามกีฬาเทศบาลนครตรัง (ทุ่งแจ้ง) ซึ่งเป็นสนามกีฬาที่มีการก่อสร้างให้เป็นสนามกีฬาที่ได้มาตรฐานอย่างเต็มรูปแบบมากยิ่งขึ้น มีสถานที่กว้างขวาง มีบรรยากาศเหมาะสมสำหรับเป็นสถานที่ที่ประชาชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3 สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสถานที่ท่องเที่ยว

ก. สวนสาธารณะอนุสาวรีย์พระยารัษฎานุประดิษฐ์ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ร่มรื่น มีทั้งไม้ดอกไม้ประดับร่มเย็นเป็นอย่างยิ่ง ประชาชนส่วนใหญ่นิยมออกกำลังกาย และใช้ประโยชน์จากสวนสาธารณะ

ข. สวนสาธารณะสระกะพังสุรินทร์ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งมีบรรยากาศเย็นสบาย มีสระน้ำกว้างใหญ่ มีดอกบัวสวยงามมากมายสะดุดตาชวนให้น่าท่องเที่ยวยิ่งนัก

ค. สวนสาธารณะสมเด็จพระศรีนครินทร์ 95 เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ได้มาตรฐานอีกแห่งหนึ่งของเทศบาลเป็นสถานที่ท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจ บรรยากาศดี อากาศเย็นสบายมีสายน้ำ มีภูเขาไม้ดอกไม้ประดับที่สวยงามสะดุดตาชวนให้น่าท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง

4 นโยบายสนับสนุนของเมือง

การพัฒนาเมืองให้เป็นศูนย์กลางทางการค้าและบริการของเมืองรวมถึงรองรับการบริการทางการท่องเที่ยว

ตามวิสัยทัศน์ของเมืองตรังที่กล่าวถึง การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวตามศักยภาพที่มีของจังหวัดตรังจากสถานที่ท่องเที่ยวโดยรอบตัวจังหวัดโดยมีแนวทางการพัฒนาให้มีการเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวโดยรอบกับศูนย์กลางทางการค้าและบริการทางการท่องเที่ยวให้พักท่องเที่ยวยังอีกอำเภอต่าง ๆ จุดแวะพักโดยจากทฤษฎีแหล่งกลาง (Control Place Theory) เสนอโดย Walter Christaller ตีพิมพ์ในปี 1993 กล่าวถึงกรอบแนวคิดสำหรับการทำความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของเมืองในฐานะเป็นศูนย์กลางทางการค้าและบริการ เมืองจะดำรงได้ก็ต่อเมื่อมีเงินตราหลังไหลเข้ามาสู่เมือง จากการใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการของประชาชนที่อยู่ในเมืองและอยู่โดยรอบเมืองและบริเวณโดยรอบ จึงเป็นระบบที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

ปัจจุบันเมืองเป็นเพียงศูนย์กลางทางการค้าและบริการของเมืองมีกิจกรรมทางการค้าและติดต่อกับคนในละแวกใกล้เคียงและชุมชนใกล้เคียงในอดีตเมืองตรังมีบทบาททางการค้าเป็นเมืองค้าขายระดับภูมิภาคมีการบริการทางการโรงแรมและโรงพยาบาลในลักษณะบริการทางความสะดวกสบายและผลิตเพลินรองรับคนหมู่มากจากจังหวัดนั้น ๆ เมืองอื่นมีการคมนาคมสะดวกสบาย แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางเส้นทางคมนาคมและนโยบายในชุดที่ 3 ของบทที่ 4 บทบาทการค้าในระดับภูมิภาคก็ลดลง แต่สถานบริการที่ยังคงอำนวยความสะดวกในอดีตยังคง

แสดงให้เห็น โรงแรมหลายแห่งที่ดีี่ขนาดเล็กปิดตัวลง โรงภาพยนตร์เหลือเพียง 1 แห่ง การค้าปรับเปลี่ยนสินค้าในบางร้าน

จากศักยภาพดั้งเดิมที่มีของเมืองตรังสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาทางการท่องเที่ยว เนื่องจากมีการคมนาคมที่สะดวกและสถานบริการสามารถปรับปรุงและรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก จากศักยภาพของสถานที่ท่องเที่ยวรอบ ๆ ตัวเมืองที่มีอยู่จะทำให้เมืองตรังเป็นศูนย์กลางทางการค้าและบริการที่รองรับการท่องเที่ยวได้อีกวิธีหนึ่ง

โดยย่านที่จะมีการพัฒนาปรับปรุง คือย่านศูนย์กลางเมืองมีการพัฒนารูปลักษณะเมืองให้เป็นเอกลักษณ์น่าสนใจโดยใช้มาตรการทางผังเมืองคือถนนวงค์ให้อาคารเก่าในสมัยก่อนที่เสื่อมโทรมปรับปรุงซ่อมแซมให้เกิดความปลอดภัยและอนุรักษ์อาคารเก่าที่มีสภาพดีอายุเกิน 50 ปี เข้ามาในโครงการพัฒนาเอกลักษณ์ของเมืองให้โดดเด่น

รวบรวมการค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เช่น จัดทำแผนที่แนะนำร้านอาหารเก่าแก่ให้เป็นศูนย์กลางในการบริการทางด้านที่พัก และอาหารที่มีชื่อเสียงเก่าแก่ของเมือง ไม่ว่าจะเป็น หมูย่าง ต้มช้ำ ขนมเค้ก และอาหารพื้นเมือง ก่อตั้งสโมสรชมรม ขายสินค้าที่ระลึก ศูนย์สอบถามข้อมูลทางการท่องเที่ยว

ศักยภาพของสวนสาธารณะที่ได้มาตรฐานและสนามกีฬาที่โดดเด่นของเมืองจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ชุมชน เข้าใช้สวนสำราญและสนามกีฬาใกล้บ้านเพื่อเป็นความสัมพันธ์อันดีของชุมชน

5.9 แนวความคิดในการพัฒนาย่านและชุมชนเมืองตรัง

5.9.1 ย่านการค้ากลางเมืองจากการศึกษาพัฒนาการในยุคต่าง ๆ อย่างละเอียดแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของความเป็นมาของเมืองตรังในหลาย ๆ ด้าน พบว่าเมืองตรังในอดีตเป็นเมืองท่าค้าขายมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าระดับภูมิภาคมีความเป็นศูนย์กลางทางการค้าระดับภาคในอดีต และเป็นเมืองทางการค้าต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แม้บทบาททางการค้าจะลดลงเหลือเพียงศูนย์กลางทางการค้าในระดับ จังหวัดรอบข้างใกล้เคียงเท่านั้นแต่เมืองตรังก็ยังคงมีการค้าและบริการเป็นเศรษฐกิจหลักที่ขับเคลื่อนให้เมืองก้าวต่อไปได้อย่างมั่นคง

ดังนั้น ลักษณะเฉพาะที่ทรงคุณค่าและมีความโดดเด่นของเมืองเป็นหัวใจหลักของเมืองคือย่านการค้าใจกลางเมือง ที่มีมาตั้งแต่ย้ายเมืองมาก่อตั้งเมือง เป็นศูนย์กลางของกิจกรรม และวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นของเมือง เป็นย่านเก่าแก่ที่เกิดขึ้นและเติบโตพร้อม ๆ กับการขยายเมือง

ย่านตลาดศูนย์กลางเมืองก่อตั้งขึ้นพร้อมกับการย้ายเมืองอาคารที่มีอยู่ของย่านตลาดมีอายุมากกว่า 80 ปี เป็นลักษณะอาคารพาณิชย์กึ่งพักอาศัยของชุมชนชาวจีน โดยลักษณะอาคารเป็นแบบชิโน - โปรตุเกส ตลอดย่านตลาด ลักษณะเฉพาะและคุณค่าของย่านการค้าใจกลางเมืองเก่าในปัจจุบันทรุดโทรมลงไปมากและขาดการปรับปรุงพัฒนาเกิดปัญหาจากการเข้าใช้ในการดำเนินชีวิต หากมีการกำหนดแนวทางเพื่อการพัฒนาแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น และอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าไว้ให้คงอยู่ ส่งผลให้ย่านการค้าที่มีคุณค่าเป็นที่มาของเมืองเป็นพื้นที่อุดมไปด้วยทรัพยากรทางวัฒนธรรมเป็นหัวใจของเมืองตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา ย่านการค้าศูนย์กลางเมืองจึงเป็นย่านแรกที่ควรมีการพัฒนาและอนุรักษ์ให้มีความสมบูรณ์ โดยแบ่งแนวความคิดในการพัฒนาย่านการค้าออกเป็น 2 แนวทางคือ

1) แนวทางเพื่อการพัฒนา โดยอาศัยหลักการในการฟื้นฟูเมืองในพื้นที่เมืองเก่า ซึ่งเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสม เพราะเป็นพื้นที่เก่าแก่ของเมืองมีความสำคัญต่อความเป็นมาของเมือง ที่ยังคงมีการดำเนินชีวิตของผู้คนอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งการพัฒนาเมืองในลักษณะนี้จะมีความยั่งยืนเนื่องจากพื้นที่มีการใช้งานอยู่เดิมและเป็นที่ยอมรับของชุมชนเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สอดคล้องกับพื้นที่ และคุณค่าทางเศรษฐกิจ

แนวทางการพัฒนาจะประกอบไปด้วย การแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของพื้นที่ย่านการค้าใจกลางเมือง เช่น การแก้ปัญหาการใช้ที่ดิน พัฒนาเปิดทางเข้าที่ดินว่างเปล่า พัฒนาปรับปรุงอาคารร้างในย่านการค้าที่ทรุดโทรมอาจก่อให้เกิดการพังทลาย การปรับปรุงพื้นที่และจัดระเบียบมาตรการจราจร การปรับปรุงสภาพแวดล้อม การจราจรที่กีดขวางและติดขัด ตลอดจนปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในพื้นที่ ได้แก่ ทางเดินเท้า ปลูกต้นไม้เพื่อความร่มรื่นสวยงาม นอกจากนี้จะเป็นการ สร้างความน่าอยู่ให้กับย่านการค้าแล้ว ยังเป็นการดูแลรักษาคุณค่าของพื้นที่ในส่วนของเมืองย่านการค้าเก่าให้คงอยู่ตลอดไป

	
<p>อาคารเก๋ย่านใจกลางเมืองที่มีการดูแลที่ดี เป็นแบบอย่างการรักษาอาคารได้</p>	<p>สมาคมฮากกาเป็นสมาคมเก่าแก่ที่ก่อตั้งขึ้น พร้อม ๆ กับเมือง</p>

2) แนวทางการอนุรักษ์ ควรมีการเก็บรวบรวมศึกษาความเป็นมาของย่านการค้า จัดระเบียบ ประเภทของอาคารสถาปัตยกรรมที่มีอายุเก่าแก่ตั้งแต่ 50 – 90 ปี หรือมากกว่านั้น เพื่อเป็นการรณรงค์ให้มีการรักษาวัฒนธรรมและความเป็นมาที่มาจากเมืองอาคารที่มีสภาพดีเป็นเอกลักษณ์ ควรมีการประกาศเขตอนุรักษ์ ประวัติศาสตร์ในย่านการค้าเก่าเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าที่มาจากเมือง เป็นการรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ไว้ขณะเดียวกันเป็นการพัฒนาปรับปรุงอาคารเก่าแก่ที่ทรุดโทรมเดิมที่ขาดการเอาใจใส่เนื่องจากเป็นเพียงการเช่าช่วงเพื่อประกอบกิจการทางการค้า โดยมีแนวทางที่ประกอบไปด้วยการรักษาลักษณะเฉพาะที่สร้างคุณค่าให้ย่านการค้าให้สมบูรณ์ และมีความน่าสนใจ หากจังหวัดมีแนวทางในการวางวิสัยทัศน์ให้เป็นเมืองที่รองรับการท่องเที่ยวเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว โดยรูปแบบในการอนุรักษ์พัฒนามีการดูแลรักษา ปรับปรุงซ่อมแซม เพื่อเป็นมรดกของเมืองทางการท่องเที่ยวและมรดกทางวัฒนธรรมของเมืองให้ประชาชนคนรุ่นหลังเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์พัฒนาเมืองของตนเอง ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญในอนาคตทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยว มีบรรยากาศของย่านการค้าใจกลางเมือง

การดำเนินการตามแนวความคิดในการพัฒนาต้องอาศัยระยะเวลาและความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่ายทั้งส่วนราชการและเอกชน ประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง แต่หากได้มีการพัฒนาตามแนวทางดังกล่าว ปัญหาที่เกิดขึ้นของเมืองซึ่งส่วนหนึ่งมาจาก ย่านการค้าใจกลางเมือง มีแนวโน้มที่จะลดจำนวนลงทั้งย่านการค้าเปรียบเสมือนหัวใจหลักของเมือง เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนของเมือง จะทำให้ย่านการค้าใจกลางเมืองมีลักษณะเฉพาะ และเพิ่มคุณค่าแก่ย่านการค้ามากขึ้น มีความยั่งยืนของการค้าและเป็นแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใหม่ของเมือง ตามวิสัยทัศน์ที่จังหวัดได้ตั้งไว้ยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ต่อไป

5.9.2 ย่านถนนห้วยยอด

เดิมมีตั้งแต่ในยุคก่อตั้งเมืองก็มีการตัดถนนเชื่อมต่อระหว่างเมืองใกล้เคียงเพื่อผลประโยชน์ทางการค้ามีการใช้เส้นทางถนนขนถ่ายสินค้าทางการเกษตรกรรม ถนนห้วยยอดเป็นถนนเชื่อมต่อระหว่างอำเภอสายแรก ๆ ที่ตัดขึ้นเพื่อขนผลิตภัณฑ์ ยางพาราและสินค้าทางการเกษตรอื่น ๆ มีการตั้งอาคารบ้านเรือนเป็นลักษณะบ้านสวนเดิม และเมื่อมีการตัดถนนก็มีการย้ายบ้านมาปลูกติดถนนกันมากขึ้นในยุคแรกๆของเส้นทางนี้มีการค้าขายกาแฟในบางหลังเพื่อดำรงชีวิตเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชาวตรังก่อนออกไปทำงานประกอบอาชีพและเป็นที่แวะพักของคนทั่วไปเวลาจะเดินทางไกลไปยังจังหวัดอื่น ๆ เนื่องด้วยเป็นเส้นทางผ่านจึงทำให้มีผู้คนมาตั้งร้านค้ากาแฟ ตีมชา และขายอาหารเช้าจนเกิดความหนาแน่น เป็นย่านกาแฟอาหารเช้า ริมถนนห้วยยอด โดยในปัจจุบันมีร้านค้ากาแฟเก่าแก่ และสมัยใหม่ตั้งอยู่ตลอดเส้นทางถนนห้วยยอด และตามมุมของถนนอื่น ๆ ทั่วไปในตัวเมือง แต่ริมถนนห้วยยอดมีหลายร้านจึงเรียกเป็นย่านกาแฟ หมู่อย่าง ขนมเค้ก เมืองตรังริมถนนห้วยยอด

แนวทางเพื่อการพัฒนา การค้าขายอาหารเช้าริมถนนห้วยยอดการกินกาแฟตอนเช้าและขนมเค้กเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของคนตรัง เป็นวิถีชีวิตที่เก่าแก่และยังคงดำรงอยู่ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง เป็นที่รับรู้ของคนทั่วไปวัฒนธรรมการกินของคนตรังเป็นจุดหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงความสมัครสมานสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งร้านกาแฟเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ที่ก่อให้เกิดกิจกรรมดังกล่าว และเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สามารถส่งเสริมเศรษฐกิจของเมืองได้จากการพัฒนาเส้นทางถนนย่านการค้าในช่วงเช้าให้มีการปลูกต้นไม้ พัฒนาจัดระเบียบตระเตรียมที่จอดรถพัฒนาทางเดินเท้าให้สวยงามมีการจัดพื้นที่นั่งเล่นตามเส้นทางที่เป็นย่านในการขายอาหารเช้ามีป้ายชี้บอกตำแหน่งร้านต่างๆ ตลอดเส้นทางและทำแผนที่ร้านอาหารในเมืองแก่นักท่องเที่ยว นอกจากจะเป็นการสร้างค่าน่าอยู่แล้วยังเป็นแรงดึงดูดแก่นักท่องเที่ยว และผู้คนในชุมชนให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ ทางสังคมที่ดีกับชุมชนอีกวิธีหนึ่ง

ร้านขายของฝากที่มีอยู่บริเวณถนนห้วยยอด และทั่วบริเวณเมือง

5.9.3 ย่านร้านอาหารกึ่งผับในช่วงกลางคืน บริเวณถนนรัชฎาและถนนเพลินพิทักษ์ ย่านร้านอาหารกึ่งผับนี้เพิ่งเกิดขึ้นไม่นานแต่มีผลต่อกิจกรรมการรับประทานอาหารและการใช้เวลาประกอบกิจกรรมในช่วงค่ำ เป็นจุดบริการของกลุ่มคนในพื้นที่และนอกพื้นที่บางกลุ่มกิจกรรมที่เกิดขึ้นคือ ขายกาแฟ และอาหารมีเหล่าเบียร์ ในช่วงเวลาพลบค่ำ-กลางคืน มีการถ่ายทอดกีฬาประเภทฟุตบอล

เนื่องจากปัจจุบันวัฒนธรรมการชมการถ่ายทอดฟุตบอลเกิดขึ้นทั่วไปในทุกพื้นที่ร้านอาหารกึ่งผับจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ตอบสนองของกลุ่มคนที่นิยมการกีฬาประเภทนี้ เมื่อมีคนใช้บริการอย่างหนาแน่น จึงมีการปรับเปลี่ยนจากบ้านพักอาศัยและพื้นที่สวนยางทางเกษตรกรรมมาเป็นร้านอาหารกึ่งผับลักษณะดังกล่าว ตั้งอยู่ตามถนนรัชฎาและเพลินพิทักษ์และอาจเป็นถนนสายอื่นๆ กระจาย โดยพื้นที่ตั้งร้านอาหารประเภทนี้เดิมเป็นที่พักอาศัย การเป็นกิจกรรมร้านอาหารประเภทนี้ส่วนหนึ่งอาจทำให้มีเศรษฐกิจที่ดี และเป็นส่วนหนึ่งที่รองรับกิจกรรมนันทนาการของชุมชนแต่ในอีกแง่หนึ่งหากขาดควบคุมก็จะส่งผลเสียต่อสังคมกับชุมชนโดยรอบ

แนวทางในการพัฒนาจึงควรมีการขึ้นทะเบียนของร้านอาหารประเภทกึ่งผับ เพื่อง่ายต่อการควบคุม ควรควบคุมกิจการบางประเภทที่ก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัย และเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อผู้พักอาศัยในพื้นที่ โดยเฉพาะการควบคุมดูแลกิจกรรมบางประเภท ที่สร้างความรู้สึกไม่ปลอดภัยทำให้ผู้อยู่อาศัยบางส่วนไม่สะดวกกับกิจกรรมดังกล่าว รวมถึงความปลอดภัยทางการจราจรที่มีการจอดรถกีดขวางการจราจรและขาดวินัยในการขับขี่มาแล้วขับ เกิดผลเสีย กับชุมชน การทะเลาะวิวาทบริเวณสถานบันเทิง จึงควรมีมาตรการในการควบคุมที่เข้มงวด

5.9.4 ย่านพักอาศัยชานเมือง แนวทางการพัฒนาพื้นที่ย่านพักอาศัยโดยรอบของเมืองไม่ว่าจะเป็นชุมชนดั้งเดิม และชุมชนใหม่ ยังคงมีการตั้งถิ่นฐานริมถนนสายหลัก โดยรอบส่งผลให้พื้นที่ด้านหลังอาคารเกิดที่ว่างเป็นจำนวนมาก และเมืองออกไปตามเส้นทางคมนาคม จึงมีแนวทางในการพัฒนาอย่างกว้าง ๆ คือ เปิดพื้นที่ที่ตบอดโดยการตัดถนนเชื่อมต่อชุมชนต่าง ๆ ให้ทั่วถึงให้มีการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรมีการควบคุมกิจกรรมบางประเภทในบางพื้นที่ เช่น สถานบันเทิงกลางคืนไม่ควรตั้งอยู่ติดกับวัดหรือสถานศึกษา สร้างความรู้สึกไม่ปลอดภัยให้กับผู้อยู่อาศัย มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ขัดแย้งกับลักษณะทางสถาปัตยกรรม

แสงสว่างเป็นสิ่งจำเป็นอีกประการหนึ่งในพื้นที่ที่พักอาศัยที่ห่างไกลควรมีแสงไฟเพิ่มเพื่อความปลอดภัยกับผู้อยู่อาศัยในชุมชนนั้น ๆ ควรมีการควบคุมดูแลอาคารที่พักอาศัยในกลุ่มห้องแถว และห้องแบ่งเช่าซึ่งไม่ได้มาตรฐานของที่พักอาศัย อาจก่อให้เกิดการพังทลายและอัคคีภัยหรืออาชญากรรมในพื้นที่ได้ในส่วนของปัญหาน้ำท่วมของพื้นที่ที่พักอาศัยย่านชุมชนเก่าริมน้ำและที่ลุ่มควรมีการก่อสร้างทางระบายน้ำทั่วทั้งชุมชนมีการขุดลอกคูคลองให้น้ำไหลสะดวกในช่วงหน้าฝนและออกแบบเส้นทางระบายน้ำออกนอกพื้นที่โดยเร็ว เนื่องจากการศึกษาพบว่าในบางชุมชน เช่น ชุมชนควนขัน ควนขนุน ประสบปัญหาน้ำท่วมทุกปี